

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

VEKİLİN ALDIKLARINI VERME BORCU

Yüksek Lisans Tezi

BUSE BİRGÜN

İSTANBUL, 2019

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ SINAVI TUTANAK FORMU

01/08/2013

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Yüksek Lisans
Programına kayıtlı öğrenci no'lu Buse Barış tez çalışmasını
sonuçlandırmış ve jüri önünde tezini savunmuştur. Sınav tutanağı aşağıdadır.
Gereğini bilginize arz ederim.

.....
YLP Koordinatörü

SINAV TUTANAĞI

Jürimiz 01/08/2013 tarihinde toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin
..... Veli'nin Alibi'lerini Verme Barış
konulu tezini incelemiş ve yapılan sözlü sınav sonunda OYBİRLİĞİ/OYÇOKLUĞU ile
aşağıdaki kararı almıştır.

- Başarılı (S)
 Başarısız (*) (U)
 Düzeltme (Yüksek Lisans 3 ay) (*) (PR)

(*): Düzeltme alan veya başarısız olan öğrenciler için jüri raporu eklenmelidir. Jüri raporunu tüm jüri üyeleri imzalamalıdır.

Tez Sınav Jürisi	Ünvanı, Adı Soyadı	İmza
Tez Danışmanı	Doc. Dr. Öz SEGER	
Üye	Doc. Dr. Sezer CABRİ	
Üye	Doc. Dr. Sedat Ökten ÇEVRE	

ONAY

----/---/201..
Tarih

Doç. Dr. Burak KÜNTAY
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Tez alıŐma dönemim süresince beni hep motive eden, çalıŐmamın her alanında bana yardımcı olan değerli danıŐmanım Sayın Doç. Dr. z Seçer'e değerli katkıları nedeni ile teşekkür ederim.

Gerek eğitim gerek meslek hayatım boyunca üzerimde sonsuz emeği olan, beni her zaman gururlandıran kıymetli annem Zeynep Ertan ve babam Recep Birgün'e, hayatımızı birleŐtirmeye hazırlandığımız bu günlerde bana zorlu tez dönemim boyunca bana anlayıŐ gösteren, yardım eden ve beni hep destekleyen hayat arkadaŐım Erol Arıkboğa'ya, her zaman yanımda olan ve bana her türlü yardımı sağlayan dostlarım Gizem Pala, Seçil Erbay ve Gülşah Ecir'e sonsuz teŐekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Vekalet sözleşmesi, vekalet verene ait bir işin vekil tarafından vekalet verenin menfaatine ve rızasına uygun bir şekilde görülmesinin üstlenildiği bir özel hukuk sözleşmesidir. Çağımızda meydana gelen ekonomik gelişmelere bağlı olarak vekalet sözleşmesinin uygulama alanı da genişlemiştir. Bu sebeple de vekalet sözleşmesinin detaylı olarak incelenmesi zarureti ortaya çıkmıştır. Çalışmamızda vekilin vekalet sözleşmesi kapsamında aldıklarını geri verme borcu TBK m. 507 ve 508'inci maddeleri kapsamında incelenecektir.

Anahtar Sözcükler

Vekalet Sözleşmesi, Vekil, Vekilin Borçları, Verme Borcu, Hapis Hakkı, Ayırma Hakkı

ABSTRACT

A power of Attorney contract is a special legal contract whereby a work belonging to the person granting the power of attorney is performed by proxy in accordance with the interests and consent of those granting the power of attorney. Depending on the economic developments occurring in our age, the application area of the power of attorney agreement has also been expanded. Thus, it is necessary to examine the power of attorney in detail. In our study, the proxy's liability to return what he has received within the scope of the power of attorney agreement will be examined under Articles 507 and 508 of the TCO.

Keywords

Power of Attorney Agreement, Proxy, Liabilities of Proxy, Lending Debt, Right to Imprisonment, Right to Separation

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

VEKALET SÖZLEŞMESİ VE TARAFLARIN BORÇLARI

1. Vekalet Sözleşmesi	2
1.1. Kavram	2
1.2. Tanımı	2
1.2. Özellikleri.....	4
1.3. Unsurları.....	5
1.3.1. Zorunlu Unsurlar.....	5
a) Bir İşin veya Bir Hizmetin Görülmesi	5
b) İş Görmenin Kanunla Düzenlenmiş Başka Bir İş Görme Sözleşmesinin Konusunu Oluşturmaması	6
c) İş veya Hizmet Görmenin Bağımsızlığı.....	7
d) İş Görmenin Vekalet Verenin İradesine ve Menfaatine Uygun Olarak Yapılması	8
e) Edimin Sonucundan Sorumlu Olmama.....	9
f) Tarafların Anlaşması	11
1.3.2. Zorunlu Olup Olmadığı Tartışmalı Olan Unsurlar	12
a) Ücret.....	12
b) Güven İlişkisi ve Her Zamanlı Fesih Hakkı	14
1.4. Hukuki Niteliği.....	14
1.5. Kurulması ve Şekli	16
1.5.1. Kurulması.....	16
1.5.2. Şekli	17
2. Tarafların Borçları	19

2.1. Vekilin Borçları	19
2.1.1. Vekilin Sadakat Borcu	19
2.1.2. Vekilin Özen Borcu	20
2.1.3. Vekilin Şahsen İfa Borcu	23
2.1.4. Vekilin Vekalet Verenine Talimatlarına Uyma Borcu	26
2.1.5. Hesap Verme Borcu	28
2.2. Vekalet Verenine Borçları	30
2.2.1. Vekilin Yaptığı Giderleri ve Verdiği Avansları Ödeme Borcu	30
2.2.2. Ücret Ödeme Borcu	32
2.2.3. Vekilin Vekaleti Görürken Uğradığı Zararları Tazmin Etme Borcu	35
2.2.4. Vekili Borçtan Kurtarma Borcu	36

İKİNCİ BÖLÜM

VEKİLİN ALDIKLARINI VERME BORCU

1. Genel Olarak	38
2. Hukuki Niteliği	38
3. Konusu	40
4. İfa Yeri ve Zamanı	44
5. Borcun Yerine Getirilmesi	45
5.1. İnançlı (Dolaylı Temsille Yürütülen) Vekalette	45
5.2. Doğrudan Temsille Yürütülen Vekalette	49
6. Borca Karşı İleri Sürülebilecek Başlıca İtiraz ve Def'iler	50
6.1. Takas	50
6.2. Ödemezlik Def'i	53
6.3. Hapis Hakkı	54
6.3.1. Genel Olarak	54
6.3.2. Konusu	56
6.3.3. Şartları	59
a) Hapsedilen Eşyanın Borçlunun Mülkiyetinde Olması	59
b) Borçlunun Rızası ile Alacaklının Eşyaya Zilyet Olması	61
c) Alacağın Muaccel Olması	62

d) Alacak ile Hapsedilen Eşya Arasında Bağlantı Olması	63
6.3.4. Hakkın Doğduğu An ve Kullanılması	64
6.3.5. Vekilin Hapis Hakkı	64
a) Dolaylı Temsille Yürütülen Vekalette	65
I. Alım Satım Komisyoncusunun Hapis Hakkı	66
II. Taşınma İşleri Komisyoncusunun Hapis Hakkı	68
b) Doğrudan Temsille Yürütülen Vekalette	69
6.4. Zamanaşımı Def'i	70
6.5. Borcun Ortadan Kalkmasına İlişkin Diğer İtirazlar	71
7. Borcun Yerine Getirilmemesinin Sonuçları	71
8. Dolaylı Temsille Yürütülen Vekaletlerde Vekilin Edindiği Hakların Vekalet Verene Geçişini	72
8.1. Kanuni Devir	73
8.1.1. Tanımı ve Hukuki Niteliği	73
8.1.2. Kanuni Devrin Şartları	75
a) Vekil Tarafından Kendi Adına Vekalet Veren Hesabına Hukuki Bir İşlem Yapılmış Olması	75
b) Vekilin Kendi Adına Vekalet Veren Hesabına Yaptığı İşlemden Alacak Hakkı Doğmuş Olması	75
c) Vekalet Verenin Vekile Karşı Vekalet İlişkisinden Doğan Tüm Borçlarını İfa Etmiş Olması	77
d) Vekilin Kazandığı Alacakların Ortadan Kalkmamış Olması	79
8.1.3. Kanuni Devirin Hükümleri ve Sonuçları	80
a) Taraflar ve Külli Halefleri Bakımından	80
b) İflas Masası Bakımından	82
c) Üçüncü Kişilere Karşı	83
I. Vekille Sözleşme Yapan Üçüncü Kişilere Karşı	83
II. Alacağın Kendilerine Devir Edildiği Üçüncü Kişilere Karşı	83
III. Alt Vekile Karşı	84
IV. Vekilin Haciz Koyduran Alacaklılarına Karşı	84
8.2. Ayırma Hakkı	85
8.2.1. Hukuki Niteliği	85
8.2.2. Konusu	86
8.2.3. Şartları	88
a) Vekilin Mülkiyetini Kazandığı Belirli Bir Taşınır Eşyanın Olması	88
b) Vekilin İflas Etmiş Olması	89

c) Vekalet Veren'in Vekile Karşı Vekalet İlişkisinden Doğan Bütün Borçlarını İfa Etmiş Olması.....	90
8.2.4. Ayırma Hakkının Kullanılmasının Şekli ve Sonuçları	90
SONUÇ	93

KISALTMALAR DİZİNİ

AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AvK	: Avukatlık Kanunu
b.	: Bent
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
D.	: Daire
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.	: Esas
f.	: Fıkra
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İK	: İcra ve İflas Kanunu
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
K.	: Karar
m.	: Madde
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
T.	: Tarih
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
vd.	: Ve devamı
Y.	: Yıl
Yarg.	: Yargıtay

GİRİŞ

Çağımızdaki ekonomik ve teknolojik gelişmeler nedeni ile iş görme sözleşmelerinden biri olan vekalet sözleşmesinin uygulama alanı genişlemiş ve günlük hayatta sık olarak karşılaştığımız sözleşmelerden biri haline gelmiştir. Bu gelişmeler karşısında ise vekalet sözleşmesinin tarafları arasında meydana gelebilecek ihtilaflara istinaden, tarafların vekalet sözleşmesinden kaynaklanan borçlarının detaylı olarak incelenmesi ihtiyacı meydana gelmiştir. Vekilin vekalet sözleşmesi çerçevesinde aldıklarını iade borcu gerek vekalet sözleşmesinin eksiksiz olarak ifa edilebilmesi gerekse vekalet sözleşmesinin amacına ulaşabilmesi noktasında önem arz etmektedir. Bu nedenle çalışmamızda vekilin aldıklarını verme borcunun incelenecektir.

Çalışmamızın ilk bölümünde vekalet sözleşmesinin Türk Hukuku'ndaki yeri anlatılacak, tanımı yapılacak, unsurları ve özellikleri ele alınacaktır. Vekilin ve vekalet verenin birbirlerine karşı vekalet sözleşmesinden kaynaklanan borçlarına da ilk bölümde yer verilecektir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise vekilin aldıklarını verme borcu üzerinde durulacaktır. Öncelikle verdiklerini alma borcunun hukuki niteliği, konusu ve ifa yeri ile ifa zamanı incelenecektir. Ardından verdiklerinin borcunun yerine getirilmesi doğrudan temsille yürütülen vekalette ve dolaylı temsille yürütülen vekalette farklılık arz edeceği için iki farklı başlık altında ayrı ayrı ele alınacak sonrasında borca karşı ileri sürülebilecek başlıca itiraz ve def'ilerden, takas, ödemezlik def'i, hapis hakkı, zamanaşımı def'i incelenecektir. Vekil tarafından edinilen hakların vekalet verene geçişi hususu incelenirken kanuni devir müessesesi, şartları, hükümleri ve sonuçları bakımından değerlendirilecektir. Çalışmamızda son olarak ise TBK m. 509/3 hükmü ile vekalet veren lehine düzenlenmiş olan ayırma hakkı ele alınacaktır. Ayırma hakkının hukuki niteliği, konusu, şartları, ayırma hakkının kullanılmasının şekli ve sonuçları da bu başlık altında incelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

VEKALET SÖZLEŞMESİ VE TARAFLARIN BORÇLARI

1. Vekalet Sözleşmesi

1.1. Kavram

Vekalet ilişkileri Türk Borçlar Kanunu'nun 9. Bölümünde düzenlenmekte olup, üç ayırım içermektedir. Birinci ayırında "Vekalet Sözleşmesi", ikinci ayırında "Kredi Mektubu ve Kredi Emri" ve üçüncü ayırında ise "Simsarlık Sözleşmesi" yer almaktadır.

Vekalet sözleşmesi, birinci ayırında TBK m. 502-514 arasında yer almaktadır. Vekalet sözleşmesi vekaletin bir alt türü, bir adi vekalet tipi olarak, nitelikli vekalet şeklinde adlandırılan diğer vekalet ilişkilerinden ayrılır.

Vekalet sözleşmesine ilişkin TBK m. 502-514 hükümleri, kanunda düzenlenen diğer nitelikli vekalet sözleşmeleri için, "vekalet hukukunun genel hükümleri" olarak adlandırılabilir. Ancak vekaletle ilişkin hükümler sadece Borçlar Kanundakiler ile sınırlı değildir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Avukatlık Kanunu, Noterlik Kanunu, Kamulaştırma Kanunu ve Kadastro Kanunu ve sair kanunlarda da, vekaletle ilişkin hükümler mevcuttur. TBK m. 502 vd. vekalet sözleşmesi hükümleri, kredi mektubu ve kredi emri (TBK m. 515/1), simsarlık sözleşmesi (TBK m. 520/2), komisyon sözleşmesi (TBK m. 532/2) ve hatta vekaletsiz iş görme (TBK m. 531) bakımından, yapılan kanuni atıflar gereği "yedek hüküm" olarak uygulama bulur.

1.2. Tanımı

Vekalet sözleşmesinin yasal tanımı "A. Tanımı" başlığı altında TBK m. 502/1'de yer alır. İlgili maddeye göre, "Vekalet sözleşmesi, vekilin vekalet verenini bir işini görmeyi veya işlemini yapmayı üstlendiği sözleşmedir."

Vekalet sözleşmesi, iş görme sözleşmelerindedir. Vekalet sözleşmesinin kanundaki tanımı vekalet sözleşmesinin yapısal unsurlarını içermesi anlamında yeterli değildir. Vekalet sözleşmesinin tanımının, diğer iş görme sözleşmeleri olan hizmet ve eser sözleşmelerinin tanımlarından farkının ortaya konulabilmesi açısından daha ayrıntılı bir şekilde yapılması gerekmektedir. Bu nedenle doktrinde vekalet sözleşmesi, vekalet *"öyle bir akittir ki vekile müvekkilin menfaatine ve iradesine uygun bir sonuca yönelik bir iş görmeyi bir zaman kaydına tabi olmaksızın ve nispeten bağımsız olarak yapma*

borcunu, sonucun elde edilmemesi rizikosu ona ait olmamak üzere yükler.” şeklinde tanımlanmaktadır¹.

Gümüş ise vekalet sözleşmesini, “Vekalet sözleşmesi öyle bir sözleşmedir ki, vekil, müvekkil ile arasındaki güven ilişkisine dayalı şekilde, müvekkilin menfaatine ve hesabına olarak ve nispeten yersel, zamansal ve maddi bağımsızlık içerisinde bir iş veya hizmeti, ücretsiz veya sözleşmede kararlaştırılmış ya da teamül varsa ücretli olarak görmeyi borçlanır.” şeklinde tanımlamıştır².

Vekalet sözleşmesi birçok şekilde ortaya çıkabilir. Bir davanın açılması için avukatla anlaşılması³, bir öğrencinin özel ders için öğretmen ile anlaşması, mali müşavirin bir tacirin defterlerini tutması, bir taşınmazın idaresi için anlaşma yapılması⁴, bir hamalın bavul taşıması⁵, bir hastanın tedavi olmak için doktora başvurması⁶ ve

¹ **Tandoğan, Haluk**, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Cilt: 2, İstanbul, 2010, s.356; **Özkaya, Eraslan**, Vekalet Sözleşmesi Ve Kötüye Kullanılması, Ankara 2016, s. 31.; **Yavuz , Cevdet / Acar, Faruk / Özen, Burak**, Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler, İstanbul, 2016, s. 628; **Zevkliler, Aydın / Gökyayla, Emre**, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara, 2017, s. 599; **Akipek, Şebnem**, Alt Vekalet, Ankara, 2003, s. 31; **Erkan, Vehbi Umut**, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Vekalet Sözleşmesinde Vekalet Veren Ücret Ödeme Borcu Dışındaki Diğer Borçları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:2, Sayı: 62, Yıl: 2013, s. 442; **Kayıhan, Şaban / Ünlütepe, Mustafa**, Vekalet Sözleşmesinin Kendine Özgü Sona Erme Sebepleri, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, Sayı: 3, Yıl: 2014, s. 172; **Aday, Nejat**, Avukatlık Hukukunun Genel Esasları, İstanbul, 1994, s. 403; **Akıncı, Şahin**, Vekalet Sözleşmesinin Sona Ermesi, Konya, 2004, s. 3.

² **Gümüş, Mustafa Alper**, Türk- İsviçre Borçlar Hukukunda Vekilin Özen Borcu, İstanbul 2001, s. 11-12.

³ **Günergök, Özcan**, Avukatlık Sözleşmesi, Ankara, 2009, s. 22; **Petek, Murat/ Zevkliler, Hasan**, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara, 1998, s. 362; **Kürşat, Zekeriya**, Eser ve Vekalet Sözleşmelerinin Nitelendirilmesi Sorunu ve Nitelendirmenin Hükmü, İÜHFMD, Cilt:67, Sayı: 1-2, Yıl:2009, s. 145; **Topuz, Seçkin**, Türk Hukukunda Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Özen Borcu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2001, s. 3; **Bülter, Ahmet**, Vekalet Sözleşmesinin Sona Ermesi, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 18, Yıl: 2006, s. 2; **Sera Reyhani, Yüksel**, Vekalet Sözleşmesinde Vekalet Veren Borçları, Hukuk Ekonomi ve Siyaset Aylık İnternet Dergisi, Sayı: 134, Yıl: Aralık, 2013, s. 4-; **Sarı, Suat**, Vekalet Sözleşmesinin Tek Taraflı Olarak Sona Erdirilmesi, İstanbul, 2004, s. 36.

⁴ **Türkmen, Ahmet / Keçecioglu, Burak**, Kat Mülkiyetine Tabi Yapılarda Profesyonel Yöneticilik Sözleşmesi, DEÜHFD, Prof. Dr. Şeref Ertaş'a Armağan, Cilt: 19, Özel Sayı, Yıl: 2017, s. 863.

⁵ **Akıntürk, Turgut/ Derya, Ateş**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri, Ankara, 2014, s. 314.

⁶ **Yavuz İpekyüz, Filiz**, Türk Hukukunda Hekimlik Sözleşmesi, İstanbul, 2006, s. 65; **Demir, Mehmet**, Hekimin Sözleşmeden Doğan Sorumluluğu, AÜHFD, Cilt:57, Sayı:3, Yıl: 2008, s. 235; **Köprülü, Ömer**, Hekimin Hukuki Sorumluluğu, İBD, Cilt:58, Yıl: 1984, s. 600; **Ayan, Mehmet**, Tıbbi Müdahalelerden Doğan Hukuki Sorumluluk, Ankara, 1991, s. 53-56; **İnal, Tamer**, Borca Aykırılık Dönme ve Fesih, İstanbul, 2017, s. 183;

özellikle ameliyat etmesi⁷ , bir hukukçunun mütalaa vermesi⁸, bir marka başvurusunun yapılması için marka vekili ile anlaşılması⁹, bankacının hisse senedi alması¹⁰, bir mühendisin inşaat projesini denetlemesi için anlaşma yapılması¹¹ gibi haller vekalet sözleşmesi kapsamında değerlendirilmektedir.

1.2. Özellikleri

Vekalet sözleşmesi bir özel hukuk sözleşmesi olup eşit ilişkideki taraflar arasında ve özel hukuk kurallarına tabi olarak sonuç doğurur. Devletin veya devletçe resmi bir görevle görevlendirilmiş bulunan gerçek veya tüzel kişinin, bir kamu hizmetinin görülmesine yönelik olarak “vekil” konumunda bulunduğu borç ilişkileri bir vekalet ilişkisi sayılmaz¹². Bu kapsamda bir kamu hastanesine başvuran hasta ile kamu hastanesi (ve burada çalışan memur statüsündeki doktor) arasındaki ilişki; ilgili (NK m.72) ile noter arasındaki ilişki birer kamu hukuku ilişkisi olup vekalet sözleşmesine ilişkin hükümler uygulama bulmaz¹³.

Vekalet sözleşmesi bir iş görme sözleşmesidir. Vekilin edimi, maddi edimlerden farklı olarak vekilin malvarlığından değil, bizzat vekilden (vekilin bedensel ve fikri faaliyetinden) kaynaklanır¹⁴.

⁷ **f, Şahin**, Türk Özel Hukukunda İnsan Kökenli Biyolojik Madde (Organ-Doku) Nakli Kavramı ve Bundan Doğan Hukuki Sonuçlar, Ankara, 1996, s. 87.

⁸ **Murat / Kahveci, Nalan**, Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Sözleşmeler Hukuku, 2017, s. 792.

⁹ **Yurtoğlu Can, Mücella**, Marka Vekilinin Hukuki Sorumluluğu, International Journal Of Legal Progress, Cilt: 2, Sayı:1, Yıl: 2016, s. 12.

¹⁰ **Akipek**, s. 33.

¹¹ **Zevkliler / Gökyayla**, s. 599.

¹² **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 122.

¹³ **Canbolat, Ferhat**, Kamu Hastanesinde Yapılan Tıbbi Müdahalede Hekimin Özel Hukuktan Doğan Sorumluluğunun Dayanağı, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 80

Yıl: 2009, s. 164; **Hakeri, Hakan**, Tıp Hukuku, Ankara 2007, s. 39; **Topuz, Seçkin**, Acil Tıbbi Müdahalede Bulunan Hekimin Hukuki Sorumluluğu, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:3, S: 1, Yıl : 2008, s. 293.

¹⁴ **Eren, Fikret**, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Ankara, 2017, s. 708; **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 122; **Özkaya**, s. 36; **Yavuz / Acar / Özen**, s. 639.

1.3. Unsurları

1.3.1. Zorunlu Unsurlar

a) Bir İşin veya Bir Hizmetin Görülmesi

Vekil, vekaleti kabulüyle kendisine devredilen iş veya hizmeti, sözleşmeye uygun olarak görmeyi yükümlenir (TBK m.502/1). Vekil, vekalet sözleşmesi ile bir işi görmek veya bir hizmeti ifa etmek borcu altına girmektedir¹⁵. Vekil, iş görme veya hizmet ifa etmede borçlu, vekalet veren de alacaklı konumundadır¹⁶.

Vekalet sözleşmesinden doğan iş görme borcunun kapsamına maddi fiiller girebileceği gibi, hukuki işlemler ile hukuki işlem benzeri fiiller¹⁷ de girebilir¹⁸. Örneğin, ihtar veya mehil tayini gibi işlemler hukuki işlem benzeri fiillere ilişkin vekaletin konusunu teşkil etmektedir¹⁹. Hukuki işlem ve hukuki işlem benzeri fiillere ilişkin vekalette vekaletin konusunu bir hukuki fiilin yerine getirilmesi, yani bir subjektif hakkın başkası için kazanılması, devri, kullanılması veya devri oluşturur²⁰. Hukuki işlem ve hukuki işlem benzeri fiil vekaletinde vekile dolaylı veya doğrudan temsil yetkisi tanınabilir²¹. Maddi fiil vekaletinde ise temsil ilişkisi söz konusu olmaz. Maddi fiil vekaletinde vekil, maddi fiil niteliğinde fiili bir hizmetin görülmesini borçlanır²². Bir öğretmenin özel ders vermesi, bir doktorun hastasını muayene etmesi, bir mimarın bir evi dekore etmesi, bir hukukçunun hukuki görüş vermesi maddi fiillere ilişkin vekalet örnek

¹⁵ Tandoğan, s. 356.

¹⁶ Demir Yüce, Özlem, Vekalet Sözleşmesinde Tarafların Borçları, Ankara 2009, s.8; Tandoğan, s. 356; Zevkliler / Gökyayla, s. 559.

¹⁷ Bazı irade açıklamalarında irade doğrudan doğruya fiili bir sonuca yönelmiş olmasına karşın hukuk düzeni bu iradenin açığa vurulmasına bir hukuki sonuç bağlar. Bunlara hukuki işlem benzeri fiiller denir. (Kocayusufpaşaoğlu, Necip / Hatemi, Hüseyin / Serozan, Rona / Arpacı, Abdulkadir, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme, İstanbul, 2017, s. 9.)

¹⁸ Yavuz, Cevdet, Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler, İstanbul 2016, s. 629; Tandoğan, s. 356 ; Özkaya, s. 43; Yavuz / Acar / Özen, s. 629; Sarı, Vekalet, s. 14; Şenyüz, Doğan, Borçlar Hukuku Genel ve Özel Hükümler, İstanbul 2018, s. 447; Eren, s. 709; Tay, Serhat, Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Şahsen İfa Borcu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2017, s.5.

¹⁹ Yüce, s. 9 , Gümüş, Özel Hükümler, s. 125; Tandoğan, s. 356-357; Zevkliler / Gökyayla, s. 605; Savaş, Abdurrahman, Roma ve Türk Hukukunda Vekalet Akdi, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 2000, C. 8, S. 1-2 (Milenyum Armağanı) s. 585.

²⁰ Yavuz / Acar / Özen, s. 629; Gümüş, Özel Hükümler, s. 124; Sarı, Vekalet, s. 16; Yüce, s. 9, Tay, s. 6.

²¹ Yavuz, s. 630; Tandoğan, s. 357; Demir, Bahadır, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Doğrudan Temsil Müessesesi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:6, Sayı: 1, Yıl:2015, s.254 vd.; Tay, s. 6.

²² Gümüş, Özel Hükümler, s. 125; Yavuz / Acar / Özen, s. 629.

olarak verilebilir²³. Ancak maddi fiil vekaletinde iş veya hizmet temsilci sıfatıyla görülmemektedir. Bir başka anlatım ile, maddi vekalet sözleşmelerinde vekil, vekalet veren adına veya hesabına hukuki işlem ya da hukuki işlem benzeri fiil yapamaz ve vekalet veren için haklar kazanıp borçlar edinemez²⁴.

Yapmama edimi veya kaçınma edimi vekalet sözleşmesinin konusunu oluşturamaz²⁵. Yapmama veya kaçınma edimleri vekalet sözleşmesinde yalnızca yan edimlerin konusu olabilir²⁶.

Kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların ifası vekalet sözleşmesine konu olamaz²⁷. Nişanlanma, evlenme, vasiyetname düzenleme, evlat edinme, vasiyet, evlilik dışı çocuğu tanıma gibi hallerde vekalet veren iradesini vekili aracılığı ile açıklayamaz.

Bir haksız fiilin yapılması da vekalet sözleşmesinin konusu olamaz²⁸.

Öte yandan, vekalet tek bir hukuki işlem yapılmasına veya birden fazla hukuki işlem yapılmasına ilişkin olabilir. Bir taşınmazın satılmasına, bir miktar paranın ödenmesine ilişkin vekalet tek bir hukuki işlem için vekalet örneği gösterilebilir; bir davanın takibine, bir mal varlığının idaresine ilişkin vekalet ise birden fazla hukuki işlem için vekalet örneği gösterilebilir²⁹.

b) İş Görmenin Kanunla Düzenlenmiş Başka Bir İş Görme Sözleşmesinin Konusunu Oluşturmaması

Borçlar Kanunu'nda vekalet sözleşmesi dışında başkaca iş görme sözleşmeleri de düzenlenmiş olup bunlara ilişkin özel düzenlemelere yer verilmiştir. Bu durumda bir sözleşmenin vekalet sözleşmesi sayılabilmesi için hizmet, eser, yayım, taşıma, nakliye

²³ Yüce, s. 9; Gümüş, Özel Hükümler, s. 125, Yavuz, s. 629; Yavuz / Acar / Özen, s. 629; Tandoğan, s. 360.

²⁴ Tandoğan, s. 359-360 ; Yavuz, s. 629, Gümüş, Özel Hükümler, s. 125.

²⁵ Tandoğan, s. 356; Gümüş, Özel Hükümler, s. 124; Özkaya, s.43; Yavuz / Acar / Özen, s. 630; Zevkliler / Gökyayla, s. 605; Şenyüz, s. 447; Yalçınduran, Türker, Vekalet Sözleşmesinde Ücret, Ankara, 2007, s. 37.

²⁶ Gümüş, s. 124; Tandoğan, s. 356;

²⁷ Aydoğdu/ Kahveci, s. 792; Yavuz / Acar / Özen , s. 631; Tandoğan, s.356; Gümüş, Özel Hükümler, s. 124; Özkaya, s. 36; Demir, Nureddin, Vekalet Sözleşmesi ve Kötüye Kullanılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, İstanbul, 2008, s. 2; Zevkliler / Gökyayla, s. 605; Akipek, s. 33; Savaş, s. 585; Eren, s. 710.

²⁸ Savaş, 593; Yüce, s.9; Tandoğan, s. 356; Tay, s. 7; Topuz, Özen Borcu, s. 20.

²⁹ Yüce, s.10.

veya kendine özgü yapısı bulunan ve Borçlar Kanunu'nda ayrıca düzenlenmiş olan iş görme sözleşmesi tiplerinden hiçbirinin konusunu oluşturmaması gerekmektedir³⁰.

c) İş veya Hizmet Görmenin Bağımsızlığı

Bir iş veya hizmetin görülmesi, hizmet sözleşmesinin de konusunu oluşturabilmekte ise de, hizmet sözleşmesinin aksine vekalet sözleşmesinde vekil bağımsız bir konumda olup akdi yükümlerinin ifasında vekalet veren iş organizasyonunda yer almaz³¹.

Burada sözü edilen mutlak bir bağımsızlık olmayıp nispi bir bağımsızlıktır. Vekil iş veya hizmeti, vekalet verenin sahip olduğu talimat verme hakkıyla sınırlı olarak zamansal, mekânsal ve maddi bakımdan sahip olduğu bağımsızlıkla, istediği gibi görebilir³². Ancak vekaletin konusu iş özel bir uzmanlık gerektirdiği ölçüde, konu ile ilgili yeterli derecede bilgi sahibi olmayan vekalet verenin talimat hakkını kullanma alanı kendiliğinden sınırlanacak ve vekilin bağımsızlığı da artacaktır³³. Vekilin işi veya hizmeti vekalet verenin talimatlarına uymak suretiyle yerine getirmesi, vekili, vekalet verenin emrine tahsis etme ölçüsüne ulaşırsa, bu durumda sözleşme vekalet sözleşmesinden uzaklaşarak hizmet sözleşmesine yaklaşır³⁴.

Vekalet sözleşmesindeki bağımsızlık unsuru, ivazlı vekalet sözleşmesini tabiyet ilişkisine dayalı iş görmenin yapısal unsurunu oluşturduğu iş sözleşmesinden ayırır. Vekalet verenin talimat verme hakkı yüklenilen işin görülmesi ile sınırlı iken, işverenin talimat hakkı görülecek işin tür, kapsamı ve organizasyonunu da içerecek şekilde genişler³⁵.

³⁰ **Yavuz / Acar / Özen**, s. 630; **Tandoğan**, s. 361; **Yüce**, s. 10-11; **Özkaya**, s.49.

³¹ **Güner, Semih**, Avukatlık Sözleşmesi, Av. Prof. Dr. Faruk Erem Armağanı, Ankara, 1999, s. 308; **Zevkliler / Gökyayla**, s. 601; **Gümüş**, Özel Hükümler, s.125 ; **Şenocak, Zarife**, Avukatın Akdi Sorumluluğunun Şartları, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 1998, Sayı: 2, s. 6-7; **Özkaya**; s. 48; **Tandoğan**, s. 374; **Sarı**, Vekalet, s. 19; **Yalçınduran**, s. 46; **Tay**, s. 9.

³² **Akipek**, s. 35; **Yüce**, s. 16; **Sarı**, Vekalet, s. 21; **Özkaya**, s. 48; **Zevkliler/ Gökyayla**, s. 601; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 6.

³³ **Sarı**, Vekalet, s. 22.

³⁴ **Yüce**, s.17; **Akkurt, Sinan Sami**, Türk Özel Hukukunda İş Sözleşmesi İle Eser Sözleşmesinden Kaynaklanan Başlıca Yükümlülükler ve Anılan Sözleşmelerin Ayırt Edilmesi, DEÜHFD, Cilt: 10, Sayı: 2, Yıl: 2008, s. 19; **Yavuz / Acar / Özen**, s. 638.

³⁵ **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 126.

d) İş Görmenin Vekalet Verenin İradesine ve Menfaatine Uygun Olarak Yapılması

Vekilin gördüğü iş başkasına ait olmalı ve onun menfaatine yapılmalıdır. Başkası menfaatine iş görme vekalet verenin vekalet sözleşmesi ile amaçladığı sonuçları gerçekleştirmeye yönelik faaliyette bulunmayı ifade etmektedir. Zira bir kimsenin kendine ait bir işi yapıp yapmayacağı kural olarak akdi bir borcun konusunu teşkil etmez³⁶. Başkasına ait bir iş görmeye yönelen sözleşmelerde işin ait olduğu kimsenin menfaatine görülmesi bu sözleşmelerin doğal ve önemli bir sonucudur³⁷.

Bir kişinin sadece kendisine ait bir işi yapması, kural olarak bir akdi borcun konusu olamaz; bu nedenle sadece vekilin menfaatine olan bir işin vekalet sözleşmesine konu olması mümkün değildir³⁸. Ancak sözleşmenin hem vekilin hem de vekalet verenin menfaatine uygun kurulması mümkündür³⁹. Nitekim özellikle ücretli vekalet sözleşmelerinde her iki tarafın da çıkarı olduğu söylenebilir. Bunun en tipik örneği ise artist menajerliği ilişkisidir. Zira artist menajeri yaptığı pazarlık neticesinde ne kadar yüksek tutarlı bir sözleşme yaparsa, kendisinin alacağı ücret ya da komisyon da o kadar yüksek olmaktadır⁴⁰. Hatta ücretsiz vekalet de hem vekalet veren hem de vekilin menfaatine olabilir⁴¹.

Vekalet sözleşmesinin üçüncü kişi yararına yapılması mümkündür⁴². Sözleşmeye taraf olmayan bir kişi yararına edim kararlaştırılmasına üçüncü kişi yararına sözleşme denilmektedir⁴³. Üçüncü kişi yararına yapılan bir vekalet sözleşmesi söz konusu olduğunda, vekil, vekalet veren adına değil yararı kararlaştırılan üçüncü kişi adına hareket

³⁶ Aydoğdu/ Kahveci, s. 793.

³⁷ Tandoğan, s. 361; Yüce, s.10-11; Özkaya, s. 45 ; Oğuz, Arzu, Roma ve Türk Hukukunda İnançlı İşlem ve Vekalet Sözleşmelerinin Karşılaştırılması, AÜHFHD 1989-1990, Cilt: 41, Sayı: 1-4; s. 266; Gümüş, s. Özel Hükümler, 126; Zevkliler / Gökyayla, s. 605. Yavuz / Acar / Özen, s. 631.

³⁸ Akipek, s. 34; İnal, s. 760; Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 5; Tay, s. 17; Tandoğan, s. 360.

³⁹ Tandoğan, s. 361; Akipek, s. 34-35.

⁴⁰ Zevkliler / Gökyayla, s. 606; Aydoğdu/ Kahveci, s. 793.

⁴¹ Gümüş, Özel Hükümler, s. 126; Tandoğan, s. 361; Yavuz / Acar / Özen, s. 632; Aydoğdu/ Kahveci, s. 792; Tay, s. 7; Zevkliler / Gökyayla, s. 605; Akipek, s. 34-35.

⁴² Özkaya, s. 46; Savaş, s. 586; Yavuz / Acar / Özen, s. 632; Gümüş, Özel Hükümler, s. 127; Tandoğan, s. 363; Tekin, Leyla, Vekilin Müvekkilin Talimatlarına Uyuma Yükümlülüğü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010, s. 78;

⁴³ Kılıçoğlu Yılmaz, Kumru, Tam Üçüncü Kişi Yararına Sözleşme, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Yıl: 2016, Sayı:22, s. 1761; Oğuzman, Kemal / Öz, Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: 2, İstanbul, 2014, s. 428 vd.; Akyol, Şener, Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme, İstanbul, 2008, s. 11; Hatemi, Hüseyin / Gökyayla, Emre, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İstanbul, 2017, s. 307.

etmelidir. Anne ve babanın çocuklarının tedavisi için hekim ile yaptıkları sözleşme ve bir kişinin ceza evindeki bir yakını için bir avukat ile yaptığı sözleşme üçüncü kişi yararına yapılan vekalet sözleşmelerine örnek verilebilir⁴⁴.

Vekaletin hem vekalet verenin hem üçüncü kişi menfaatine olması da mümkündür. Örneğin bir tüzel kişinin bir anonim ortaklık yönetim kurulundaki temsilcisinin hem kendisini gönderen tüzel kişinin hem de anonim şirketin menfaatini koruması gibi⁴⁵.

e) Edimin Sonucundan Sorumlu Olmama

Vekil, vekalet sözleşmesi ile üstlendiği işi veya hizmeti sözleşmeye göre yerine getirmekle yükümlüdür. Ancak vekil işin veya hizmetin yerine getirilmesi için gerekli özeni göstermesine rağmen sonuç gerçekleşmezse, bunun sonucundan sorumlu olmaz⁴⁶. Bir diğer deyiş ile, vekilin vekalet sözleşmesindeki sorumluluğu özen sorumluluğudur; vekilin sonuç sorumluluğu bulunmamaktadır⁴⁷. Örneğin bir doktor hastayı tedavi eder ancak hasta iyileşmezse bundan sorumlu değildir. Benzer şekilde yine bir davanın takibi için anlaşmış avukat hukuki olarak yapılabilecek her şeyi yapmışsa, davanın kaybedilmesinin sonuçlarından sorumlu tutulamaz. Keza vekil tarafından bir sonucun taahhüt edilmesi de vekaletin niteliğine uygun değildir⁴⁸. Bu durum aynı zamanda,

⁴⁴ **Canyürek, Murat**, Özellikle Maddi Fiillere İlişkin Vekalet Yönünden Vekalet Sözleşmelerinin Bazı Özellikleri, Argumentum, Cilt: 1, Sayı: 10, Mayıs 1991, s. 143; **Zevkliler / Gökyayla**, s. 599; **Akipek**, s. 34; **Sarı**, Vekalet, s. 19; “ Davacı avukatla sözleşme yapan Akif, trafik kazasına uğrayan kardeşinin davasını gördürmek üzere anlaşmış ve ücret sözleşmesini de Akif imzalamış ve kardeşi olan Hasan’dan alınan vekaletle dava bitirilmiş olup, burada Akif kardeşinin temsilcisi olmayıp BK 111 ve 112. Maddesine göre üçüncü kişi yararına sözleşme yapan durumunda olup ücretin Akif’ten alınması doğru görülmüştür.” Yarg. 4. HD. T. 9.1.1979 E. 1978/2736 K. 1978/68 (**Günergök**, s. 250.)

⁴⁵ **Özkaya**, s. 47; **Yavuz / Acar / Özen**, s. 632; **Tandoğan**, s. 363.

⁴⁶ **Eren**, s. 710.

⁴⁷ “Avukatın, vekil olarak borçları 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 505 ve devamı (818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 389 ve devamı) maddelerinde gösterilmiş olup, vekil, adı geçen Kanunun 506. (BK.'nün 390.) maddesine göre müvekkiline karşı vekaleti sadakat ve özen ile ifa etmekte yükümlüdür. Verilen özen yükümlülüğü, vekalet sözleşmesi nedeniyle yüklendiği işi vekalet verenin yararına sonuç doğuracak şekilde görmesi ve zarar verebilecek her çeşit davranıştan kaçınması anlamına gelip, vekalet sözleşmesinde vekil, üstlendiği işin özenle görülmesi borcu altındadır. Ancak işin sonucunun elde edilip edilmemesi, iş özenle görüldüğü sürece vekilin sorumluluğuna yol açmaz.” Yarg. 13. HD. T. 06.10.2016 E. 2015/ 26022 K. 2016/ 17837, www.lexpera.com.tr, [Erişim tarihi 13.11.2018]; **Aydoğdu/ Kahveci**, s. 793.; **Bülter**, s. 3; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 16.

⁴⁸ “Vekalet ilişkisi karşılıklı güvene dayalı bir ilişki olup, vekilin üstlendiği görevini ve yapacağı işi doğruluk ve özenle yerine getirmesi zorunlu olduğu gibi, gerçekleştiremeyeceği, yerine getiremeyeceği hususları vekil olarak avukatın vaad etmemesi, böyle bir işi kabul etmemesi gerekir. Davacı avukat bu

sözleşmenin kanuni tanımında yer almasa da, vekalet sözleşmesini eser sözleşmesini ayıran temel unsurlardan biridir. Eser sözleşmesi bir sonuç sözleşmesi iken vekalet sözleşmesi bir vasıta sözleşmesidir⁴⁹.

Vekilin üstlendiği işin sonucunu garanti edip edemeyeceği hususu doktrinde tartışmalıdır.

Gümüş'e göre, vekalet sözleşmesi vekalet verene kendiliğinden bir sonuç garantisi vermese de, eğer vekil ile müvekkil arasında bir sonuç garanti sözleşmesi yapılmış ise vekilin sonuç garantisinden bahsetmek mümkündür⁵⁰.

Bir diğer görüşe göre ise, vekilin üstlendiği işin sonucunu garanti edebilmesi mümkün değildir⁵¹. Zira vekilin vekalet sözleşmesi ile taahhüt ettiği sonucun gerçekleşmesi değil, sonucun gerçekleşmesi için gerekli özeni ve dikkati göstermektedir. Vekilin üstlendiği işin sonucunun elde edilmesi ise yalnızca vekile bağlı bir husus olmayıp, vekil dışında başkaca faktörlere de bağlı olabilir. Kaldı ki; vekilin sonucu garanti etmiş olması halinde dahi, taraflar arasındaki hukuki ilişkinin niteliği değişmeyecek ve vekil her türlü dikkat ve özeni gösterdiği durumda, sonucun gerçekleşmemesi halinde hiçbir sorumluluğu bulunmayacaktır.

Kanaatimizce vekilin sonuç garanti edemeyeceği yönündeki görüş uygundur. Zira vekalet sözleşmesi, amacı ve niteliği gereği, bir sonuç vaat etmeyen; yalnızca istenen

kuralı ihlal etmiş dolayısı ile davalı vekil edeninin güvenini sarsmış olup, bunu fark eden davalı vekil eden haklı olarak davacıyı vekillikten azil etmiştir." YHGK, T. 15.07.2009 E. 2009/ 13-290 K. 2009/350 (Zevkliler/ Gökyayla, s. 602); Kürşat, s. 147.

⁴⁹ **Dinar, Cem**, Borçlar Kanunundaki Düzenleme Açısından İstisna Sözleşmesi ile Vekalet Sözleşmesi Arasındaki Kurumsal Farklılıklar, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:5, Sayı: 1, Yıl: 2008, s. 46; **Tandoğan**, s. 363; **Şenocak**, Avukatın Akdi Sorumluluğunun Şartları, s. 6.; **Yüce**, s. 14; **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 131; **Özkaya**; s. 48; ; **Yavuz / Acar / Özen**, s. 633; "Bursa'dan İstanbul'a gezi düzenleyen biri gezdireceği yerleri, nerede yemek yeneceğini, ulaşımın nasıl sağlanacağını ve belli saatte Bursa'ya döneceğini söylüyorsa, taahhüdün sonucuna vurgu yapıldığı için bu sözleşme eser sözleşmesi olarak değerlendirilir. Hastanen birinin doktora muayene olmasında teşhis ve tedavi açısından bir sonuç taahhüdünde bulunulması işin niteliği gereği mümkün değildir. O yüzden bu sözleşme vekalet sözleşmesi olarak değerlendirilir. Doktorun sözlü olarak açıkça sonuç üzerinde vurgu yapması bu sözleşmeyi vekalet sözleşmesi yapmaktan çıkarmaz. Avukatlık sözleşmesinde de işin niteliği gereği sonuç taahhüt edilemez. Edilse bile sözleşme vekalet sözleşmesidir. Her tıbbi operasyon değil, estetik cerrahi operasyonlar da sonuç vurgusu yüksek olduğundan eser sözleşmesi olarak kabul edilirler." **Şenyüz**, s. 446. **Erdoğan, İhsan**, İstisna Sözleşmesi ve Bazı İş Görme Sözleşmeleri İle Karşılaştırılması, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S: 3, Yıl: Ocak- Haziran 1990, s. 170-171.

⁵⁰ **Gümüş**, Özen Borcu, s. 151-153.

⁵¹ **Özkaya**, s. 48 ; **Zevkliler / Gökyayla**, s. 606.

sonuca ulaşılabilmesi için vekilin gerekli özen ve dikkati gösterme borcu yükleyen bir sözleşmedir. Vekilin sonucu garanti etmesi, vekalet sözleşmesinin, yukarıda değinilen diğer zorunlu unsurlarına aykırı düşmektedir. Özellikle doktorluk ve avukatlık sözleşmelerinde, vekil gereken özeni göstermesine ve her şeyi eksiksiz olarak yerine getirmesine karşın, beklenen sonuç elde edilemeyebilir. Zira doktorluk ve avukatlık mesleklerinde istenen sonucun elde edilmesi vekilin dışındaki başkaca faktörlere de bağlı olabilmektedir. Yargıtay⁵² da, birçok kararında, vekilin istenen sonucu elde etmek adına her türlü çabayı ve özeni göstermesi halinde sonucun elde edilememesinden dolayı sorumlu olmayacağını ifade etmiştir. Gerçekten de, sonucun gerçekleşmesi hususu vekilin haricindeki etkenlere da bağlı iken, işin görülmesi veya hizmetin ifası için gereken tüm gayret ve dikkati gösteren bir vekilin, beklenen sonucun elde edilememesi durumunda sorumlu tutulması, hakkaniyete aykırı olacaktır.

f) Tarafların Anlaşması

Vekalet sözleşmesi vekil ile vekalet veren arasında, tarafların bu yönde iradelerini beyan etmeleri ile kurulan bir sözleşmedir⁵³

Vekalet sözleşmesinde vekalet verenin vekalet verdiğini vekilin de işi üstlendiğini beyan etmesi yeterlidir. İşbu irade açıklaması herhangi bir şekilde bağlı değildir⁵⁴.

⁵² “Vekil; müvekkile karşı, vekaleti "sadakat ve özen ile" ifa etmekle yükümlüdür (BK. m. 390/2). Vekilin iş görme ile amaç tutulan sonucun başarılı olması için hayat deneylerine ve işlerin normal akışına göre gerekli girişim ve davranışlarda bulunması ve başarılı sonucu engelleyecek davranışlardan kaçınması özen borcunun kapsamını oluşturur. Vekil iş görürken amaçlanan sonucun elde edilmemesinden değil, bu sonuca kavuşmak için yaptığı çalışmaların özenle görülmemesinden sorumludur. İş sadakatla ve özenle görülmüşse yönelinen sonuca erişilmemiş olsa bile gereği gibi ifa vardır.” Yarg.13. HD. T. 05.02.1991, E. 1990/ 7902, K. 1991/1070, www.lexpera.com.tr, [erişim tarihi 04.11.2018] ; “Vekil iş görürken amaçlanan sonucun elde edilmemesinden değil, bu sonuca kavuşmak için yaptığı çalışmaların özenle görülmemesinden sorumludur.” Yarg. 13. HD. T. 03.06.2015 E. 2014/ 15613 K. 2015/ 18007, www.lexpera.com.tr, [Erişim tarihi 04.11.2018].

⁵³ **Yüce**, s. 27; **Eren**, s. 711.

⁵⁴ **Özkaya**, s. 34; **Yavuz / Acar / Özen**, s. 639; **Aydoğdu / Kahveci**, s. 795; **Eren**, s. 711; **Zevkililer / Gökyayla**, s. 608; **Akipek**, s. 37; **Tekin**, s. 33; **Şenyüz**, s. 445.

1.3.2. Zorunlu Olup Olmadığı Tartışmalı Olan Unsurlar

a) Ücret

TBK m. 502/3'e göre, "Sözleşme veya teamül varsa vekil, ücrete hak kazanır". Hüküm değerlendirildiğinde vekalet sözleşmesinde ücretin zorunlu bir unsur olmadığı anlaşılmaktadır⁵⁵.

Ücret, vekalet sözleşmesinin zorunlu unsurlarından olmamakla birlikte, ancak vekalet sözleşmesinin tarafları arasında ücret ödeneceğinin belirtilmiş olması veya ücret verilmesi yönünde bir teamül olması durumunda ücret verilebilmektedir⁵⁶. Bizim de katıldığımız doktrindeki hakim görüşe göre⁵⁷, vekilin mesleği gereği iş görmesinde ücretin teamülden olduğu ve ücret almaksızın başkasının menfaatine iş görülmesinin artık istisnai bir durum haline geldiğidir. Artık vekaletin ivazsızlığı yönündeki karine vekaletin ivazlılığı haline dönüşmüştür.

Vekalet sözleşmesinde ücret kural olarak zorunlu bir unsur olmasa da bazı kanunlar ile vekilin ücret hakkı hüküm altına alınmıştır⁵⁸. Örneğin taraflar arasında bir

⁵⁵ Ücretin vekalet sözleşmesinin zorunlu bir unsuru olmamasının temeli Roma Hukuku'na dayanmaktadır. Romalılarda başkasına ait bir işin görülmesi saygınlık ve onur meselesi olarak görüldüğünden bu iş görmeden ücret alınmazdı (**Tandoğan**, s. 365; **Aydın, Murat**, Avukatlık Ücreti, Ankara, 2006, s. 40; **Yavuz, Murat**, Roma Ve Türk Hukukunda Vekalet Sözleşmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s. 13-15; **Emiroğlu, Haluk**, Roma Hukukunda Vekalet Sözleşmesi (Mandatum) ve Hukuki İşlemlerde Temsil, AÜHFD, Sayı 1, Yıl 2003, s. 105,107; **Zevkliler / Gökyayla**, s. 607; **Korkmaz Sayın, Sermet Bengi**, Roma Hukukunda Vekalet Sözleşmesi (Mandatum), Ankara, 2014, s. 60; **Savaş**, s. 587; **Oğuz**, s. 1-4; **Umur, Ziya**, Roma Hukuku Ders Notları, İstanbul, 1987, s. 374 **Eren**, s. 707; **Kurtoğlu, Tülin**, Akdi Vekalet Ücreti ve Avukatın Hukuki Sorumluluğu, Ankara, 2016, s. 47; **Başpınar, Veysel**, Avukatlık Sözleşmesi ve Ücreti Hakkında Bazı Düşünceler, Ankara Barosu 2004 Kurultayı, C.3, Ankara Barosu Yayını, Ankara 2004, s. 465; **Karateke, Songül**, Avukatlık Sözleşmesinde Ücret, Ankara, 2006, s. 10; **Erdoğan, Belgin**, Roma Borçlar Hukuku Dersleri, İstanbul, 2010, s. 100).

⁵⁶ **Duman, Mete**, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Uygulayıcı Gözüyle Vekalet Sözleşmesi, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu, 12-13 Mayıs 2011, s. 18; **Zevkliler / Gökyayla**, s. 607, **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 129; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 8.

⁵⁷ **Zevkliler / Gökyayla**, s. 607; **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 130; **Başpınar, Veysel**, Vekilin (Avukatın, Hekimin, Mimarın, Bankanın) Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu, Ankara, 2004, s. 83; **Akıncı**, s. 41; **Yavuz / Acar / Özen**, s. 635; **Tandoğan**, s. 365; **Özkaya**, s. 34; **Sarı**, Vekalet, s. 23; **Kurtoğlu**, s. 47; **Aydoğdu / Kahveci**, s. 794; **Gökyayla, Emre**, Avukatlık Sözleşmesinin Avukatın Azli ve İstiafsıyla Sona Ermesi, Ankara, 2007, s. 89; **Tay**, s. 15.

⁵⁸ Avukat, işi ücretsiz görme hakkına sahiptir. Ancak avukatın ücretsiz olarak iş görmeyi teamül haline getirmesi ve ücretsiz dava alma müessesini suiistimal etmesi hali haksız rekabet teşkil edebilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Aksoy, M. Ali**, Haksız Rekabet Halleri ve Haksız Rekabet Tespiti, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara 2011, s. 87 vd.; **Güven, Şirin**, Haksız Rekabet Hukukunun Amacı ve Koruduğu Menfaatler, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara 2011, s. 22 vd.

ücret belirlenmemişse bile Avukatlık Kanunu m. 164⁵⁹ ile ücret belirlenmektedir⁶⁰. Ücretin sözleşmenin bir unsuru olması bakımından avukatlık sözleşmesi diğer vekalet sözleşmelerinden ayrılmaktadır. Türk Diş Hekimleri Birliği Kanunu m .40, Noterlik Kanunu m. 22, Türk Ticaret Kanunu m. 20/1 ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu m. 40, Türk Kanunu Md. 550/4 (Vasiyeti yerine getirme görevlisi), Türk Tabipler Birliği Kanunu m.28/2 uyarınca bu yasal düzenlemelere tabi vekalet sözleşmeleri karine olarak ivazlı olarak yapılır.

Vekaletin ücretli olacağı yönündeki anlaşma açık irade beyanı ile yapılabileceği gibi örtülü de olabilir. Hatta taraflar arasında ücret ödeneceği kararlaştırılmamış olsa dahi, somut olay çerçevesinde dürüstlük kuralı gereği vekilin bir ücret karşılığında sözleşmeyi kurmayı kabul ettiğini anlamakta haklı görülüyorsa, vekalet sözleşmesinin ücretli olduğu kabul edilir⁶¹. Ücret anlaşmasının varlığını vekil ispat etmelidir⁶².

Taraflar vekalet sözleşmesinin ücretli olacağını kararlaştırmış fakat ücretin miktarını belirlememiş olabilirler. Ücretin, teamüle göre tespit edilemediği durumlarda hakimin durumun özelliklerini, diğer bir deyişle vekilin yaptığı işin önemini, aldığı sorumluluğun niteliğini, iş için harcanan zamanı ve emeği, vekilin yaptığı işin gerektirdiği uzmanlık derecesini, benzer işlerde verilmesi mutata olan ücret miktarını göz önünde bulundurarak ücreti belirleyeceği kabul edilir⁶³.

⁵⁹ AvK m. 164 : ‘‘Avukatlık ücreti, avukatın hukukî yardımının karşılığı olan meblâğı ya da değeri ifade eder. Yüzde yirmibeşini aşmamak üzere, dava veya hükmolunacak şeyin değeri yahut paranın belli bir yüzdesi avukatlık ücreti olarak kararlaştırılabilir. İkinci fıkraya göre yapılacak sözleşmeler, dava konusu para dışındaki mal ve haklardan bir kısmının aynen avukata ait olacağı hükmünü taşıyamaz. Avukatlık asgari ücret tarifesi altında vekâlet ücreti kararlaştırılmaz. Ücretsiz dava alınması halinde, durum baro yönetim kuruluna bildirilir. Avukatlık ücretinin kararlaştırılmamış olduğu veya taraflar arasında yazılı ücret sözleşmesinin bulunmadığı yahut ücret sözleşmesinin belirgin olmadığı veya tartışmalı olduğu veya ücret sözleşmesinin ücrete ilişkin hükmünün geçersiz sayıldığı hallerde; değeri para ile ölçülebilen dava ve işlerde asgari ücret tarifelerinin altında olmamak koşuluyla ücret itirazlarını incelemeye yetkili merci tarafından davanın kazanılan bölümü için avukatın emeğine göre ilâmın kesinleştiği tarihteki müddeabihin değerinin yüzde onu ile yüzde yirmisi arasındaki bir miktar avukatlık ücreti olarak belirlenir. Değeri para ile ölçülemeyen dava ve işlerde ise avukatlık asgari ücret tarifesi uygulanır. Dava sonunda, kararla tarifeye dayanılarak karşı tarafa yüklenecek vekâlet ücreti avukata aittir. Bu ücret, iş sahibinin borcu nedeniyle takas ve mahsup edilemez, haczedilemez.’’

⁶⁰ **Toptaş, Said**, Davada Vekalet Ücreti, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s. 26; **Sungurtekin Özkan, Meral**, Avukatlık Mesleği, Avukatın Hak ve Yükümlülükleri, İzmir, 1999, s. 160.

⁶¹ **Sarı**, Vekalet, s. 24.

⁶² **Zevkliler/ Gökyayla**, s. 608; **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 130; **Özkaya**, s. 51.

⁶³ **Yavuz / Acar / Özen**, s. 643; **Akipek**, s. 42; **Özkaya**, s. 51; **Eren**, s. 718; **Tandoğan**, s. 367; **Sarı**, Vekalet, s. 26; **Yalçınduran**, s. 132; **Akinci**, Vekalet Sözleşmesi, s. 66.

b) Güven İlişkisi ve Her Zamanlı Fesih Hakkı

Her sözleşmede taraflar diğer tarafa yönelik bir güvene sahip olsa da, vekalet sözleşmesinde güven ilişkisi diğer sözleşmelere kıyasla çok daha yoğundur. Vekil ile vekalet veren arasındaki bu özel güven ilişkisi, vekilin vekaleti kişisel olarak yerine getirme yükümünde, sadakat yükümünde ve Kanun Koyucu'nun verdiği özel öneme bağlı olarak taraflara tanınan, her zamanlı fesih haklarında (TBK m.512) somutlaşır⁶⁴.

TBK m. 512'ye göre, “*Vekalet veren ve vekil, her zaman sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdirebilir. Ancak, uygun olmayan zamanda sözleşmeyi sona erdiren taraf, diğerinin bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür*”.

Doktrindeki hakim görüşe göre⁶⁵ TBK'nın bu maddesi ile taraflara tanınan her zamanlı fesih hakkı, vekaletin yapısal unsuru olan güven ilişkisinin bir sonucu olduğundan TBK m. 512 emredicidir. Bizim de katıldığımız görüşe göre⁶⁶ ise “tipik vekalet – atipik vekalet” ayrımına bağlı olarak TBK m.512'nin kural olarak emredici nitelikte olmadığıdır. Vekalet ivazlı veya ivazsız olup yoğun güven ilişkisi barındıran bir nitelikte ise (örn. doktor, avukat, inanılan ile akdedilen sözleşmeler) vekalet tipiktir ve emredici olarak serbestçe geri alınabilir. Vekalet sözleşmesinde güven unsuru ön planda değilse bu durumda vekalet atipiktir. Atipik vekalette ise sözleşmenin sona erdirilebilmesi için önemli sebeplerin varlığı aranmakta olup TBK m. 512 emredici nitelikte değildir.

1.4. Hukuki Niteliği

Vekalet sözleşmesi bir iş görme sözleşmesidir. Vekilin edimi vekilin mal varlığından değil, bizzat kendi bilgi ve becerisinden kaynaklanmaktadır⁶⁷.

Vekalet, borç doğuran bir sözleşmedir. Doktrinde vekalet sözleşmesinin eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme mi, iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme mi, tek tarafa borç yükleyen bir sözleşme mi olduğu hususu tartışmalıdır.

⁶⁴ Gümüş, Özel Hükümler, s. 127; Özkaya, s. 37.

⁶⁵ Zevkliler / Gökyayla, s. 601; Akipek, s. 75; Özkaya, s. 37; Sarı, Vekalet, s. 35; Gümüş, Özel Hükümler, s. 128; Yalçınduran, s. 51.

⁶⁶ Tandoğan, s. 635; Tay, s.11; Eren, s. 716; Seçer, Öz, Vekalet Sözleşmesinin Vekalet Özgü Sebeplere Sona Ermesi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı, Cilt : 2, Yıl: 2015, s. 880-881; Kayıhan/ Ünlütepe, s. 179.

⁶⁷ Gümüş, Özel Hükümler, s. 122; Tandoğan, s. 355.

Doktrindeki bir görüşe göre⁶⁸ vekalet sözleşmesi kural olarak eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme niteliği taşımaktadır. Nitekim vekalet verenin ücret ödeme borcu tali nitelikte bir borç iken vekilin iş görme borcu ise asli nitelikte bir borçtur. Ancak taraflar arasında vekilin ücret alacağına ilişkin bir anlaşma bulunuyorsa veya teamül gereği vekil ücrete hak kazanıyorsa bu durumda sözleşme tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olacaktır.

Bir diğer görüşe göre⁶⁹ vekalet sözleşmesi kural olarak iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Zira taraflardan her biri diğeri için bir edim borcu altına girmiştir.

Doktrindeki diğer görüş ise⁷⁰ vekalet sözleşmesinin tek tarafa borç yükleyen bir sözleşme olduğu yönündedir. Ücretin, vekalet sözleşmesinin zorunlu unsurları arasında yer almaması nedeni ile vekalet sözleşmesi tek tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir.

Kanaatimizce vekalet sözleşmesi eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Zira vekalet sözleşmesinde vekalet verenin ücret ödemesi zorunlu bir unsur değildir. Bu nedenle vekalet sözleşmesi eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir.

Vekalet sözleşmesinin kurulabilmesi için tarafların bu konuda anlaşmış olmaları gerekmektedir. Bu nedenle vekalet sözleşmesi rızai bir sözleşmedir⁷¹.

Doktrindeki hakim görüşe göre⁷² vekalet sözleşmesi somut olaya göre ani edimli⁷³ veya sürekli edimli⁷⁴ olarak kurulabilmektedir. Ancak Gümüş'e göre, vekalet sözleşmesi her zaman için sürekli bir borç ilişkisi kurmaktadır⁷⁵. Zira vekalet sözleşmesinin konusu bir işin görülmesi için bir faaliyette bulunulmasını içermektedir. Bir faaliyette bulunmak

⁶⁸ Aydoğdu/ Kahveci, s. 790; Akipek, s. 43; Yüce, s. 25; Savaş, s. 590; Eren, s. 706-707; Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 13; Yalçınduran, s. 45; Erdoğan, s. 100.

⁶⁹ Gümüş, Özen Borcu, s. 23.

⁷⁰ Şenyüz, s. 446; Yavuz / Acar / Özen, s. 638-639; Demir, Nureddin, s. 14.

⁷¹ Akipek, s. 43; Tay, s. 17; Yüksel, s. 6.

⁷² Eren, s. 707-708, Akipek, s. 44; Özkaya, s. 37; Zevkliler/ Gökyayla, s. 602; Sarı, Vekalet, s. 46-48; Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 6; Tay, s. 18.

⁷³ Ani edim, bir veya birden çok fiil ile bir anda yerine getirilebilen edimlerdir. Örneğin, bir boyacının ayakkabıyı boyaması, alıcının satın aldığı malın ücretini satıcıya ödemesi gibi. **Bilgili Fatih/ Demirkapı, Ertan**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Bursa, 2017, s. 12; **Kocayusufpaşaoğlu / Hatemi / Serozan / Arpacı**, s. 37.

⁷⁴ Sürekli edim, kesintisiz bir fiil veya davranış ile ifa edilen, borçluyu devamlı bir uyma yükümü altında bırakan edimlerdir. İşçinin hizmet sözleşmesi ile yüklendiği hizmet sürekli edime örnek verilebilir. **Bilgili/ Demirkapı**, s. 13; **Kocayusufpaşaoğlu/ Hatemi/ Serozan/ Arpacı**, s. 37.

⁷⁵ Gümüş, Özel Hükümler, s. 123.

ise kısa dahi olsa bir sürekliliği gerektirmektedir. Kanaatimizce de doktrindeki hakim görüş yerindedir. Nitekim vekalet ile görülecek işin konusuna göre vekalet sözleşmesi ani edimli olarak da sürekli olarak da kurulabilmektedir. Örneğin vekilin bir taşınmazı satması amacı ile yapılan vekalet ani edimli, vekilin bir mal varlığını yönetmeyi üstlendiği vekalette ise sürekli edimli vekalet ilişkisi söz konusu olacaktır⁷⁶.

1.5. Kurulması ve Şekli

1.5.1. Kurulması

Vekalet sözleşmesi vekil ile vekalet verenin karşılıklı ve birbirine uygun iradelerinin birleşmesi ile kurulmaktadır. Bir başka deyiş ile diğer rızai sözleşmelerde de olduğu gibi öneri⁷⁷ ve kabul⁷⁸ ile kurulmaktadır. Kural bu olmakla birlikte TBK madde 503 hükmü “*Kendisine bir işin görülmesi önerilen kişi, bu işi görme konusunda resmi sifata sahipse veya işin yapılması mesleğinin gereği ise ya da bu gibi işleri kabul edeceğini duyurmuşsa, bu öneri onun tarafından hemen reddedilmedikçe, vekalet sözleşmesi kurulmuş sayılır.*” ile bu kurula istisna getirilmiştir.

TBK m.503 burada bir “aksi ispatlanabilir karine” getirmiş olup TBK madde 6⁷⁹’ya nazaran özel hüküm niteliğindedir⁸⁰. TBK m.503’ün kabul karinesinin işleyebilmesi için vekil;

⁷⁶ **Yalçınduran**, s. 65.

⁷⁷ **Özkaya**, s. 306; **Zevkliler/ Gökyayla**, s. 609; **Savaş**, 49; **Aydoğdu/ Kahveci**, s. 795; **Reisoğlu, Safa**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2012, s. 64. Vd; “Bir sözleşmenin kurulabilmesi için gerekli olan irade beyanlarından, zaman itibarıyla önce yapılan, sözleşmenin bütün unsurlarını (esaslı noktalarını) ihtiva eden, karşı tarafın kabul beyanıyla sözleşmenin kurulması sonucunu doğuran, tek taraflı ve varması gerekli irade beyanına öneri adı verilir.” **Akıncı, Şahin**, Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler, Konya, 2017, s. 66.

⁷⁸ “Kabul beyanı, bağlanma iradesi ile yapılan öneriye karşılık sözleşmenin diğer tarafınca, öneriyi yapana yöneltilen ve sözleşmenin öneriye uygun olarak kurulması arzusunu kesin olarak ifade eden irade beyanıdır.” **Akipek Öcal, Şebnem**, Sektörel Bazda Tüketici Hukuku Uygulamaları 2014- 2015, Kongre Makaleleri ve Tebliğleri, Hasta ve Hekim Arasında Kurulan Sözleşmeler Bakımından Tüketicinin Korunması, s. 284.

⁷⁹ TBK m. 6 : Öneren, kanun veya işin özelliği ya da durumun gereği açık bir kabulü beklemek zorunda değilse, öneri uygun bir şekilde reddedilmediği takdirde, sözleşme kurulmuş sayılır.

⁸⁰ **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 138 ; **Özkaya**, s. 40;

- I. Resmi sığata sahip olmalıdır. Adli yardım çerçevesinde tayin edilen avukatlar⁸¹, bilirkişiler, vasiyeti yerine getirme görevlisi resmi sığata sahip vekillere örnek gösterilebilir.
- II. Vekalet konusu işi mesleki faaliyet olarak görmelidir. Bu çerçevede bağımsız ve sürekli kazanç getirmeye yönelik ekonomik faaliyette bulunan doktorlar, mühendisler, mimarlar, bankalar, dış hekimleri örnek verilebilir⁸².
- III. İş gördüğünü ilan etmiş olmalıdır. Bu ilan kamunun bilgi sahibi olmasını sağlayacak herhangi bir araçla (internet, gazete, tabela vb.) yapılabilir. Belli bir hizmeti ifa edeceğini ilan etmiş kişiler kendilerine yapılan vekaletle ilişkin öneriyi kabul etmek istemiyorsa bunu derhal bildirmelilerdir. “Derhal” kavramı somut olayın özelliğine göre yorumlanmalıdır⁸³.

TBK m.503 hükmü dışında, vekalet sözleşmesi hem vekil hem de vekalet veren tarafından iradelerini ortaya koyan davranışlarıyla zımnen de kurulabilir⁸⁴. Örneğin, vekalet verenin vekilin gördüğü işten dolayı elde ettiklerini teslim alması, vekalet konusu iş görüldükten sonra vekalet verenin vekil ücret ödemesi gibi.

1.5.2. Şekli

TBK m.12’e göre “Sözleşmelerin geçerliliği, kanunda aksi öngörülmedikçe, hiçbir şekilde bağılı değildir”. Türk Borçlar Kanunu’nun vekalet sözleşmesini düzenleyen maddelerinde sözleşmenin şekline ilişkin hiçbir hüküm bulunmadığından ve hukukumuzda açıkça şekil şartı öngörülmediği durumlarda şekil serbestisi ilkesi hakim olduğundan, vekalet sözleşmesi kural olarak şekle tabii olmayan bir sözleşmedir⁸⁵.

⁸¹ Avukatlık Kanunu m. 176’ya göre adli yardım, avukatlık ücretlerini ve diğer yargılama giderlerini karşılama imkanı bulunmayanlara Avukatlık Kanunu’nda yazılı avukatlık hizmetlerinin sağlanmasıdır.

⁸² Yüce, s. 28 ; Özkaya, s. 40; Zevkliler/ Gökyayla, s. 609; Akipek, s. 38.

⁸³ Kurtoğlu, s. 29; “Derhal kelimesi lafzi olarak değil, makul anlamda yorumlanmalıdır. Vekile, almış olduğu öneriyi kısa bir süre değerlendirme fırsatı verilmelidir. Örneğin, bir avukat ya da cerrah kendilerine sunulan dosyaları incelemeyen, anında kabul karinesi ile karşılaşmamalıdır.”, Eren, s. 712; Seçer, Öz, Alım Satım Komisyonculuğu Sözleşmesi, İstanbul, 2013, s. 43 vd; Ecir, H. Gülşah, Vekalet Sözleşmesinin Sona Ermesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018, s. 6.

⁸⁴ Akipek, s. 39; Zevkliler/ Gökyayla, s. 609; Gümüş, Özel Hükümler, s. 138; Yavuz / Acar / Özen , s. 640; Özkaya, s. 306; Savaş, 51; Aydoğdu/ Kahveci, s. 795; Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 10-11; Zımnı kabul için ayrıca bkz. Kocayusufpaşaoğlu, / Hatemi / Serozan / Arpacı, s. 144 vd.; Oğuzman, Kemal / Öz, Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: 1, İstanbul, 2014, s. 67-68.

⁸⁵ Özkaya, s. 309; Yüce, s. 29; Erdoğan, İhsan, Hukuki Muamelelerde Şekle Aykırılığın Sonuçları, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:1, Sayı:1, Yıl:1999, s. 115; Gümüş, Özel Hükümler, s. 139; Zevkliler/ Gökyayla, s. 610; Akipek, s. 37; Oğuzman / Öz, C.1, s. 141; Sirmen, Lale, Borçlar Hukuku

Vekaletin şekle bağlı olmaması nedeni ile taraflar iradelerini yazılı, sözlü veya resmi bir biçimde açıklayabilirler.

Vekalet sözleşmesi kural olarak şekle tabi olmasa da, TBK m.520/3 hükmü ile taşınmaz konusundaki simsarlık sözleşmelerinin, TBK m. 515 hükmü ile kredi mektuplarının, TBK m. 516/son hükmü ile kredi emrinin, TST m.13/4 hükmü ile taşınmazların mülkiyetinin geçirilmesini amaçlayan vekalet sözleşmelerinin, TBK m. 583/1-2 hükümleri ile de kefalet sözleşmesi yapmak için verilen vekaletin yazılı şekilde yapılması geçerlilik şartı olarak düzenlenmiştir.

Uygulamada bir taşınmazın alım-satımına ve mülkiyetinin devrine ilişkin vekalet sözleşmesi, taşınmaz satış sözleşmesi resmi şekle tabi olduğundan tapu müdürlüklerinde taşınmaz alım-satımı yetkisi içeren vekaletnamelerin de yazılı şekilde yapılması şartı aranmakta ve bu şekle uyulmadığı takdirde vekilin yetkisi kabul edilmemektedir⁸⁶. Noterlik Kanunu m.89 hükmünde de tapuda işlem yapılması için verilen vekaletnamelerin düzenlenme şeklinde yapılması öngörülmektedir. Ancak bu hükümler vekaletname için bir geçerlilik şartı olarak değil, ispat şartı olarak değerlendirilmelidir. Bu nedenle tapudaki işlem resmi şekilde düzenlenmeyen bir vekaletname ile gerçekleştirilmiş ise vekalet sözleşmesinin geçerliliği şekle tabi olmadığından bu işlem de geçerli olacaktır⁸⁷.

Genel Hükümler Ders Notları, Ankara, 1996, s. 81; **Altaş, Hüseyin**, Şekle Aykırılığın Olumsuz Sonuçlarının Düzeltilmesi, Ankara, 1998, s. 60; **Savaş**, 591; **Hatemi, Hüseyin / Gökyayla, Emre**, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İstanbul, 2017, s. 44; **Aral, Fahrettin/ Ayrancı, Hasan**, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, İstanbul, 2014, s.416.

⁸⁶ TMK m. 706 “ Taşınmaz mülkiyetinin devrini amaçlayan sözleşmelerin geçerli olması, resmi şekilde düzenlenmiş bulunmalarına bağlıdır”. ; TST m. 18/4. “İstem vekâleten yapılmışsa, vekilden 18/1/1972 tarih ve 1512 sayılı Noterlik Kanununa göre düzenlenmiş ve istem konusu işleri yapmaya yetkili olduğunu içerir vekâletname istenir. Tapu işlemi için düzenlenecek vekâletnamelerde, vekâlet verenin imzasının bulunması zorunludur. Vekil, tevkil yetkisine dayalı olarak bir başkasını vekil tayin etmiş ise, dayanağı olan vekâletname de aranır. Vekilin kimliği belirlendikten sonra, tapu sicilindeki hak sahibi ile vekâletnamedeki vekâlet verenin kimliği ikinci fıkra hükmüne göre karşılaştırılır”. **Oğuzman, M. Kemal/ Seliçi, Özer/ Otaky-Özdemir, Saibe**, Eşya Hukuku, İstanbul 2011, s.308; **Özsunay**, s. 99.

⁸⁷ **Tekinay, Selahattin Sulhi**, Eşya Hukuku, İstanbul 1979, C.1, s. 301-303; **Yılmaz, Ejder**, Genel Vekaletname- Özel Vekaletname Ayrımı, Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, Sayı:86, Yıl: Mayıs 1995, s. 13; **Gümüüş**, Özel Hükümler, s. 139; **Yüce**, s. 30; **Aydoğdu/ Kahveci**, s.792; **Yavuz / Acar / Özen**, s. 639; **Zevkliler/ Gökyayla**, s. 611; Ayrıntılı bilgi için bkz. **Başpınar, Veysel**, Taşınmaz Satımında Vekalet, AÜHFD, Cilt:45, Sayı:14, Yıl:1996, s. 485 vd.; Karşı görüş için bkz. **Eren**, s. 714-715; **Kocaağa, Köksal**, Sözleşmenin Kurulabilmesi İçin Tarafların İrade Beyanları Arasındaki Uygunluğun Kapsamında Yer Alması Gereken Noktalar, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 79, Yıl: 2008, s. 92. Karşı görüş; **Bilge**,

2. Tarafların Borçları

2.1. Vekilin Borçları

2.1.1. Vekilin Sadakat Borcu

TBK m.506/2 “*Vekil, üstlendiği iş veya hizmetleri vekalet verenin haklı menfaatlerini gözeterek sadakat ve özenle yürütmekle yükümlüdür.*” hükmü ile vekilin sadakat borcunu düzenlemektedir.

Vekilin sadakat borcu, vekilin gerek vekillik süresince gerekse vekalet bittikten sonra, vekilin vekalet verenin menfaatlerini vekaletin amacı çerçevesinde koruyacağı ve davranışlarında vekalet verenin menfaatlerine tabi olacağı yönündeki yükümlülüğü olarak tanımlanabilir⁸⁸. Bu kapsamda vekil, vekalet verenin menfaatlerini ön planda tutmalı, vekalet sonucunu elde etmeye yönelik olarak gerekli gayreti göstermeli ve vekalet vereni zarara uğratabilecek her türlü davranıştan kaçınmalıdır. Vekalet sözleşmesinde taraflar arasında yoğun bir güven ilişkisinin olması ve başkasına ait bir işin görülmesi vekilin sadakat borcunu ön plana çıkarmaktadır. Vekilin sadakat borcu vekaletin kurulması ile değil, sözleşme müzakereleri ile başlamaktadır ve iş bittikten sonra da devam etmektedir⁸⁹.

Sadakat borcuna uygun olarak vekil, vekalet verenin öncelikle gerçek veya muhtemel iradesini ve ikinci olarak ise menfaatini nazara alarak ve bunları bağdaştırarak iş görmekle, vekalet vereni gerekli durumlarda haberdar etmekle ve vekalet verenin sırlarını korumakla yükümlüdür⁹⁰.

Necip, Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri, Ankara, 1971, s. 291-292; **Aybay, Aydın / Hatemi, Hüseyin**, Eşya Hukuku, İstanbul, 2014, s. 178.

⁸⁸ **Yavuz / Acar / Özen**, s. 660; **Tandoğan**, s. 407; **Zevkliler/ Gökyayla**, s. 619; **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 154 ; **Yüce**, s. 69; **Özkaya**, s. 484; **Akipek**, s. 58; **Yurtoğlu Can**, s. 20-21.

⁸⁹ **Seçer**, Alım- Satım, s. 137 ; **Tandoğan**, s. 409; **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 155; **Tay**, s. 63; **Güvenç, Özgür**, Culpa In Contrahendo Sorumluluğu Bağlamında Sözleşme Görüşmelerinin Kesilmesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 18, S: 3-4, Yıl : 2014, s. 364 vd. Taraflar arasında sözleşme görüşmelerinin başlaması ile birlikte, sözleşme benzeri bir hukuki ilişki kurulmaktadır. Bu ilişki ise temelini dürüstlük ilkesinden almaktadır. Dürüstlük kuralının getirdiği yükümlülüklerin ihlali halinde ise sözleşme hukukunun geçerli olduğu bir giderim yükümlülüğü söz konusu olacaktır. (**Oğuztürk, Burcu**, Güven Sorumluluğu, İstanbul, 2008, s. 114).

⁹⁰ **Tandoğan**, s. 407; **Özkaya**, s. 485; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 16; **Güner, Semih**, Avukatın Özen Yükümlülüğü, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 2, Yıl : 2000, s. 558- 559.

Türk Borçlar Kanunu'nda vekilin sadakat borçlarının tek tek sayılmak sureti ile belirtilmesi yoluna gidilmemiş olup sadakat borcu daha çok somut olaya göre tespit edilmektedir⁹¹. Vekilin uygun zamanlarda vekalet vereni bilgilendirme, çifte temsilden kaçınma, rekabet etmeme, değişen şartlara göre vekaleti en uygun biçimde yerine getirme, gerektiğinde tavsiyede bulunma, menfaat çatışmalarını derhal vekalet verene bildirme, vekalet verenin çıkarına ve zararına olabilecek hususların aydınlatılması gibi yükümlülükleri vekilin sadakat yükümlülüğüne somut örnek olarak gösterilebilir⁹².

Vekilin sadakat borcu iş bittikten sonra da devam ettiği için vekil iş bittikten sonra vekalet borcunu ihlal ettiği takdirde vekalet verenin uğrayacağı maddi ve manevi zararlardan sorumlu olacaktır⁹³.

2.1.2. Vekilin Özen Borcu

TBK m. 506/2'ye göre, *“Vekil üstlendiği iş ve hizmetleri, vekalet verenin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yürütmekle yükümlüdür”*⁹⁴.

TBK m. 506/3'te vekilin özen borcunun sınırlarını *“benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken davranış”* şeklinde çizmiştir⁹⁵. Vekilin

⁹¹ **Gümüş**, Özen Borcu, s. 155.

⁹² **Zevkliler/ Gökyayla**, s. 619; **Yavuz / Acar / Özen**, s. 661; **Akipek**, s. 59; **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 154; **Özkaya**, s. 485; **Şenocak, Zarife**, Borçlunun İfa Yardımcılarından Dolayı Sorumluluğu, Ankara, 1995, s. 16-17.

⁹³ **Tandoğan**, s. 409 ; **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 155; **Akipek**, s. 59.

⁹⁴ Vekilin özen görme borcu iş görülürken amaçlanan sonucun elde edilememesi anlamına gelmemekle birlikte, iş görme ile amaçlanan sonucun elde edilebilmesi için işlerin olağan akışına ve hayat deneylerine göre gereken davranış ve girişimlerde bulunulması ve başarılı sonucu engelleyecek davranışlardan sakınılması şeklinde karşımıza çıkmaktadır (**Zevkliler/ Gökyayla**, s. 616; **Özkaya**, s. 486; **Tandoğan**, s. 410; **Sarı**, Vekalet, s. 268; **Savaş**, 51; **Aydoğdu/ Kahveci**, s. 798; **Donay**, s. 735 vd. ; ‘Avukatın vekil olarak borçları dava tarihinde yürürlükte bulunan Türk Borçlar Kanununun 505 ve devamı maddelerinde gösterilmiş olup , vekil adı geçen Kanunun 506. Maddesine göre müvekkiline karşı vekaleti sadakat ve özenle ifa etmekle yükümlüdür. Vekil sadakat borcu gereği olarak müvekkilinin yararına olacak davranışlarda bulunmak, ona zarar verecek davranışlardan kaçınmak zorundadır.’ Yarg. 13 HD. E. 2014/36226 K. 2015/21675 (**Berberoğlu Yenipınar, Filiz**, Avukatın Azli İstifası Vekalet Ücreti Tazminat, Ankara, 2017, s. 69-71.)

⁹⁵ **Eren**, s. 731; **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 164; **Yavuz / Acar / Özen**, s. 652; **Kurtoğlu**, s. 68; **Akıntürk/ Ateş**, s. 316; 818 Sayılı Borçlar Kanunu döneminde vekilin özen sorumluluğu işçinin özen yükümlülüğünün tespitinde kullanılan objektif ve subjektif olmak üzere iki kıstas ile değerlendiriliyordu. İşçinin özen yükümlülüğü objektif kıstasa değerlendirmesinde işin zorluğu ve gerektirdiği mesleki bilgi dikkate alınırken, subjektif kıstas değerlendirmesinde işçinin iş sahibi tarafından bilinmesi gereken nitelikleri dikkate alınmıyordu. Fakat vekil gördüğü işte uzman sıfatını taşıması nedeni ile kendi bilgisizliğine ve yetersizliğine dayanarak sorumluluktan kurtulamayacağından, 6098 sayılı Kanun'da vekilin özen

özen borcunun çerçevesini çizirken esas alınması gereken kıstaslar ise sözleşmeye konu işin çeşidi, zorluğu ve işin ifasının gerektirdiği eğitim ve mesleki bilgi düzeyidir. Vekaletin ücretli olup olmamasının vekilin göstermesi gereken özen derecesi bakımından bir etkisi olmamakla bulunmamaktadır⁹⁶. Ancak vekaletin ücretli görülmesi halinde bu hususun vekilin tazminat sorumluluğunun belirlenmesinde göz önünde tutulması gerekmektedir⁹⁷. Ayrıca genel olarak ruhsata tabi mesleklerde vekilden beklenen özen yükümlülüğünün derecesi daha yüksektir⁹⁸.

Vekilin özen borcunu ihlal etmesi nedeni ile vekalet verenin zarara uğraması durumunda vekalet veren zararının tazminini talep edebilir. Buradaki zarar müspet zarar olup⁹⁹ fiili zarar ve mahrum kalınan kârdan oluşmaktadır¹⁰⁰. Ancak bu noktada vekilin sorumluluğunun doğabilmesi için vekilin özen borcuna aykırı bir davranışta bulunması, vekalet verenin zarara uğraması ve özen borcuna aykırı davranış ile vekalet verenin zararı arasında illiyet bağı olması gerekmektedir¹⁰¹.

Özen borcunun yerine getirilmediğine ilişkin ispat külfeti vekalet verenin üzerindedir¹⁰². Vekalet sözleşmesi ile amaçlanan sonucun elde edilememesi vekilin özen borcunu yerine getirmediği hususunda karine teşkil etmez; vekilin aktif veya pasif davranışları ile mesleğin gerektirdiği kurallara uygun davranmadığının ve bunun sonucunda sözleşme ile elde edilmesi beklenen amaca ulaşamadığının vekalet veren tarafından ispat edilmesi gerekmektedir¹⁰³. Örneğin bir avukatın yasal mevzuattaki

borcuna “basiretli bir vekilden beklenen davranış” yani sadece objektif kriter kabul edilmiştir. (**Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 18; **Eren**, s. 731).

⁹⁶ **Savaş**, 51; **Aydoğdu/ Kahveci**, s. 799; Bazı yazarlar ise vekaletin ücretli olması halinde vekalet verenin beklediği özenin derecesinin daha yüksek olduğu görüşündedir. Ayrıca bu yazarlara göre vekalet verenin bir işi yüksek bir ücretle gören bir vekilden beklediği özen, aynı işi daha düşük bir ücretle gören vekilden beklediği özenden daha fazladır. Bkz. **Zevkliler/ Gökyayla**, s. 616; **İnal**, s. 764.

⁹⁷ **Aydoğdu/ Kahveci**, s. 799; **Eren**, s. 732; **Gümüş**, s. 165.

⁹⁸ **Zevkliler/ Gökyayla**, s. 617.

⁹⁹ Müspet zarar, borcun gereği gibi ifa edilmemesinden ya da hiç ifa edilmemesinden dolayı alacaklının uğradığı zarardır. **Akıncı, Bekir**, Ticari Satımda Satıcının Temerrüdünün Sonuçları ve Özellikle Müspet Zarar, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011, s. 66 vd.

¹⁰⁰ **Eren**, s. 732.

¹⁰¹ **Eren**, s. 732; **Tok, Ahmet/ Gün Tok, Sabiha**, Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Özen Borcu, İstanbul Barosu Dergisi, 2016, C. 90, S. 5, s. 32-37.

¹⁰² **Zevkliler / Gökyayla**, s. 618; **Özkaya**, s. 486-487; **Akıpek**, s. 56; **Eren**, s. 732; **Yavuz / Acar / Özen**, s. 653; **Gümüş**, Özen Borcu, s. 381; **Savaş**, 51; **Aydoğdu/ Kahveci**, s. 799.

¹⁰³ **Yavuz / Acar / Özen**, s. 654; **Tandoğan**, s. 432; **Özkaya**, s. 487.

güncel gelişmelere hakim olmaması¹⁰⁴, ara kararları yerine getirmemesi¹⁰⁵, dava dilekçesinde faiz istememesi¹⁰⁶, duraksamayan neden olmayan bir konuda yetkisiz veya görevsiz mahkemede dava açması¹⁰⁷, güncel yargı kararlarını iyi takip etmemesi¹⁰⁸, açtığı davada fazlaya dair haklarını saklı tutmaması¹⁰⁹, gereksiz yere fazla sayıda dava açması¹¹⁰, vekalet veren tarafından icra takibine koyması için kendisine verilen senetleri kaybetmesi¹¹¹, mevzuattaki değişiklikleri takip etmemesi¹¹², davanın açılmamış sayılmasına karar verilmemiş olsa dahi dosyayı müracaata bırakması¹¹³, vekalet veren lehine bir uzlaşma görüşmesinde önce kendi vekalet ücretinin ödenmesini talep ederek anlaşmayı zor sokması¹¹⁴, bir hekimin hastasına uygulayacağı tedavinin muhtemel

¹⁰⁴ Tok / Gün Tok, s. 28; Yalçınduran, s. 78.

¹⁰⁵ Kurtoğlu, s. 75.

¹⁰⁶ Gümüş, Özen Borcu, s. 232.

¹⁰⁷ Bolat, Elif / Tiftik, Mustafa, Uygulamada Vekilin Özen Borcu, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:5, S:2, Yıl: 2017, s. 174.

¹⁰⁸ Akil, Cenk, Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu Kararları Işığında Avukatın Görevini Özenle Yerine Getirme Yükümlülüğü, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1 Yıl: 2012, s. 15-16.

¹⁰⁹ Yarg. 13. HD. T. 23.02.2009 T. E. 2009/ 1295 K. 2009/ 2191, www.lexpera.com.tr, [Erişim tarihi 13.11.2018].

¹¹⁰ “Şu halde, bu ilkeler ışığı altında davacı avukatın otuz üç adet dava açmış olması, görevi özenle yürütmediğinin ve dürüstlük kuralına aykırı davrandığının en belirgin kanıtıdır.” Yarg. 4. HD. T. 07.04.1980 E. 1980/194 K. 1980/ 4545 (Günergök, s. 249).

¹¹¹ Gümüş, Özen Borcu, s. 232; “ Davalı vekil, kendisine tevdi edilen senetleri özenle muhafaza etmek zorunda olduğundan bu senetleri bir başkasına verirken davacıdan açık surette ve yazılı talimat alması ve talimata uygun olarak bu senetleri bir başkasına vermesi gerekir. Davalı avukat, kendisine verilen senetlerin muhafazası için gerekli özeni göstermediğinden bu senetlerin kaybolması sonucu davacının zararını tazminle yükümlüdür.” Yarg. 3. HD. T. 28.02.1986 E. 1985/7687 K. 1986/1497 (Günergök, s. 245).

¹¹² İnal, s. 760.

¹¹³ “ Her ne kadar mahkemece benimsenen bilirkişi raporunda davacı avukatın her iki işlemde kaldırma olayından kısa bir süre sonra yenileme dilekçesi vermesi sebebi ile davayı takip etmeme gibi ihmali bir davranış içinde olmadığı, istemeden de olsa bazı duruşmaların saatinin kaçırılmasının mümkün olduğu, esasen dosyanın bütünü gözetilerek, vekalet görevinin özenle yerine getirilip getirilmediğine ve bunun sonucunda davalının zarara uğratılıp uğratılmadığına bakılması gerektiği, olayda ise dava iki kez takipsiz bırakılmışsa da sonuç itibari ile davanın açılmamış sayılmasına karar verilmediği, dolayısıyla bu husustaki azlin haksız olduğu belirtilmişse de, Avukatlık Kanunu’nun 34. Maddesinde düzenlenmiş olan avukatın özen borcunun objektif sorumluluk olduğu göz önüne alındığında, basiretli bir avukatın mazeretsiz olarak duruşmaya katılmaması, bunun sonucunda da dosyanın müracaata bırakılması, üstelik bir süre sonra aynı olayın tekrar etmesi, özen borcu konusundaki yükümlülüğün yerine getirilmediğinin açık bir göstergesidir. Bu konuda davalı tarafın savunmada değinilen, iş yoğunluğu, adliyenin geniş ve mesafeli olması, duruşma saatlerinin çakışması gibi sübjektif nedenlerin dikkate alınması ise mümkün değildir.” Yarg. 13. HD. T. 24.01.2012 E. 2011/ 6338 K. 2012/ 884 (Kurtoğlu, s. 270).

¹¹⁴ Yarg. 13. HD. T. 08.12.2016 T. E. 2016/ 8399 K. 2016/ 22989, www.lexpera.com.tr, [Erişim tarihi 13.11.2018].

olumsuz sonuçları hakkında bilgilendirmemesi¹¹⁵, hekimin tedavi bittikten sonra hastasına ilişkin bilgilerin yer aldığı hasta dosyasını arşivlemek yerine çöpe atması¹¹⁶ gibi. Vekil ise özen borcunun yerine getirilmemesinde bir kusuru bulunmadığını ispat ettiği takdirde sorumluluktan kurtulabilecektir¹¹⁷. Ancak vekil, iş yoğunluğu, vakit darlığı, uykusuzluk ve yorgunluk, bilgi ve tecrübe eksikliği gibi sübjektif sebepler ileri süremez¹¹⁸.

Vekilin sorumluluğunu kaldıran veya kısıtlayan sözleşmelerin geçerli olup olmayacağı hususuna ilişkin olarak kanunda bir açıklık olmamakla birlikte bu husus doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre, vekilin işi özenle görmesinin sözleşmenin esaslı unsurlarından biri olması nedeni ile vekilin sorumluluğunu kaldıran veya kısıtlayan anlaşmaların geçersiz olacaktır¹¹⁹. Bir diğer görüş¹²⁰ ise vekil kanun veya yetkili makamlarca verilen bir izin ile mesleki faaliyetini yürütmüyorsa hafif kusur halinde vekilin sorumluluğunun kısmen kaldırılabilirliğini savunmaktadır. Kanaatimizce bu tür sözleşmelerin geçersiz olduğu yönündeki ilk görüş yerindedir. Nitekim vekalet sözleşmesinin başta gelen özelliklerinden birisi taraflar arasındaki yoğun güven ilişkisine dayanmasıdır ve vekilin sorumluluğunu kaldıran veya kısıtlayan bir sözleşmenin varlığı halinde vekalet verenin vekile tam bir güven duymasını beklemek mümkün olmayacaktır.

2.1.3. Vekilin Şahsen İfa Borcu

TBK m. 506/1 hükmüne göre “*Vekil, vekalet borcunu bizzat ifa etmekle yükümlüdür. Ancak vekile yetki verildiği veya durumun zorunlu ya da teamülün mümkün kıldığı hallerde vekil işi başkasına yaptırabilir*”.

Hüküm çerçevesinde, taraflar arasındaki yoğun güven ilişkisinin, vekilin mesleki beceresinin, tecrübesi ve bilgisinin vekalet sözleşmesinde büyük önem taşıması nedeni ile kural olarak vekil işi şahsen ifa etmekle yükümlü kılınmıştır. Bu nedenle ölüm, gaiplik,

¹¹⁵ **Kaya, Mine**, Hekimin Hastayı Aydınlatma Yükümlülüğünden Kaynaklanan Tazminat Sorumluluğu, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 100, Yıl : 2012, s. 59.

¹¹⁶ **Topuz**, Özen Borcu, s. 33.

¹¹⁷ **Akipek**, s. 56; **Tandoğan**, s. 432.

¹¹⁸ **Eren**, s. 731; **Topuz**, Özen Borcu, s. 47.

¹¹⁹ **Tandoğan**, s. 322; **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 165; **Yavuz / Acar / Özen**, s. 654; **Akipek**, s. 56-57; **Özkaya**, s. 493; **Zevkliler / Gökyayla**, s. 618; **İlgün, Candaş**, Avukatlık Ücret Sözleşmesi, Ankara, 2015, s. 199;

¹²⁰ **Eren**, s. 732.

iflas vb. nedenlerle işin şahsen ifası imkansız hale gelirse ya da tehlikeye düşerse vekalet ilişkisi sona ermektedir¹²¹.

İşin şahsen ifa edilecek olması vekilin işin ifasında yardımcı kişiler kullanamayacağı anlamına gelmemektedir. Kural işin vekil tarafından şahsen ifa edilmesi yönünde olup yer verilen hüküm ile bu kurala üç adet istisna getirilmiştir: Buna göre vekalet veren tarafından vekilin bir başka kişi yetkilendirmesine açıkça veya zımnın rıza gösterilmiş ise, durumun koşulları gereği işin bir başkasına gördürülmesi zorunlu ise ve teamülün mümkün kıldığı hallerde vekil işi şahsen ifa etmekle yükümlü olmayacaktır.

Vekilin işi bir başkasına gördürmesi alt vekalet ve ikame vekalet olarak karşımıza çıkmaktadır.

Alt vekalet sözleşmesinde vekil vekaletten doğan borçlarının ifası için kendi adına yaptığı bir sözleşme ile başkasını tevkil etmektedir¹²². Alt vekaletin varlığı halinde, vekil ile vekalet veren arasındaki esas vekalet sözleşmesi ile vekil ile alt vekil arasında olmak üzere iki adet vekalet sözleşmesi mevcuttur. Alt vekil ile vekalet veren arasında akdi bir ilişki bulunmamaktadır. Vekalet veren alt vekile karşı üçüncü kişi konumundadır. Bu sebeptendir ki vekalet veren alt vekil tarafından görülen bir işe icazet verip bir asli vekalet ilişkisine girmediği müddetçe alt vekil vekalet sözleşmesinden kaynaklanan herhangi bir talebi vekalet verene karşı ileri süremez¹²³. Ancak vekalet veren, TBK m. 507/3 hükmü gereğince alt vekile karşı da, vekile karşı sahip olduğu haklara sahiptir¹²⁴. Alt vekalet sözleşmesinin kurulması gibi sona ermesi de asıl vekalet sözleşmesinden bağımsızdır.

Alt vekil borcun ifasında yardımcı kişi konumundadır. Bununla beraber onu diğer yardımcı kişilerden ayıran husus alt vekilin sözleşmeden kaynaklanan edimlerini vekilin

¹²¹ Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 15.

¹²² Erlüle, Fulya, Alt Vekalet, Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay' ın Hatırasına Armağan, İstanbul, 1999 s. 259; Akcan, Recep, Vekilin Başkasını Tevkil Etme Yetkisi, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 3-4, Yıl, 2001, s. 17; Börü, Levent/Parlak, Şafak, Alt Vekalet, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:96, Yıl:2011, s.20; Zevkliler / Gökyayla, s. 624; Tandoğan, s. 459; Akipek, s. 113; Eren, s. 725; Yurtoğlu Can, s. 18.

¹²³ Tandoğan, s. 459; Yavuz / Acar / Özen , s. 655; Gümüş, Özel Hükümler, s. 152; Özkaya, s. 482.

¹²⁴ Zevkliler / Gökyayla, s.624; Tandoğan, s. 460.

yönetimi ve gözetiminde olmadan, bağımsız biçimde yerine getirmesidir; vekilin alt vekili denetleme yetkisi yoktur¹²⁵.

İkame vekalette ise vekil kendi adına değil vekalet veren adına yaptığı bir sözleşme ile vekaletten doğan borçların ifasını bir başkasına bırakmaktadır¹²⁶. Bu durumda vekalet ilişkisi vekil ile onun yerine geçen kişi arasında değil; doğrudan doğruya vekalet veren ile vekil yerine geçen kişi arasında meydana gelmektedir. İkame vekalette taraflar arasında doğrudan bir hukuki ilişki kurulmuş olmasının sonucu olarak vekalet veren, ikame vekile talimat verebilir, hesap sorabilir, işin gerektiği gibi ifasını ondan talep edebilir veya ikame vekili azledebilir¹²⁷. Vekilin, vekalet veren adına ikame vekalet sözleşmesi yapmaya yetkisi olmaması halinde ise vekalet veren sözleşmeye icazet vermedikçe sözleşme geçerli olmayacak ve bu üçüncü kişi kendisine tevdi olunan işi görürse vekaletsiz iş görme ortaya çıkacaktır¹²⁸.

TBK m. 507'ye göre “*Vekil, yetkisi dışına çıkarak işi başkasına gördürdüğünde, onun fiilinden kendisi yapmış gibi sorumludur. Vekil başkasına vekalet vermeye yetkili ise, sadece seçmede ve talimat vermede gerekli özeni göstermekle yükümlüdür. Vekalet veren, her iki durumda da vekilin kendi yerine koyduğu kişiye karşı sahip olduğu hakları, doğrudan doğruya o kişiye karşı ileri sürebilir*”. Bu durumda alt vekalet ve ikame vekaletin varlığı halinde vekilin sorumluluğunun belirlenebilmesi için öncelikle vekilin işi başkasına gördürme hususunda yetkili olup olmadığı incelenmelidir.

Vekilin işi başkasına gördürmeye ilişkin yetkisi var ise vekilin sorumluluğu alt vekili ya da ikame vekili seçmekle ve ona talimat vermede özen göstermekle sınırlı olacaktır¹²⁹.

Vekil TBK m. 506'ya aykırı bir şekilde işi başkasına gördürürse işi kendisi yapmış gibi sorumlu olacaktır. Ancak vekilin yerine iş gören kişi, işin görülmesi sırasında asıl

¹²⁵ Özkaya, s. 483; Tandoğan, s. 460; Eren, s. 725; Gümüş, Özel Hükümler, s. 149; Parlak/ Börü, s. 25-28.

¹²⁶ Yavuz / Acar / Özen, s. 655; Tandoğan, s. 461; Özkaya, s. 473; Zevkliler / Gökyayla, s.625.

¹²⁷ Zevkliler/ Gökyayla, s. 626; Erlüle, s. 266.

¹²⁸ Bilge, s. 325-326; Özkaya, s. 484; Tandoğan, s. 462. Vekaletsiz iş görme hakkında detaylı bilgi için bkz. Başbüyük, Özgür, Roma Hukukunda ve Türk Hukukunda Vekaletsiz İş Görme, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008, s. 82 vd; Güverçin, Sezgin, Roma ve Türk Hukukunda Vekaletsiz İş Görme, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s. S. 50 vd.

¹²⁹ Eren, s. 727; Tandoğan, s.466; Gümüş, s. 150. Eren, s. 727; Zevkliler / Gökyayla, s. 624; Parlak/ Börü, s. 32-37; Aydoğdu / Kahveci, s. 801; Akıntürk/ Ateş, s. 315; Yurtoğlu Can, s. 19.

vekilden beklenen özeni göstermiş ise ve buna rağmen sonuç gerçekleşmemişse, bu takdirde asıl vekil, vekalet verene karşı sorumlu olmayacaktır¹³⁰. Ayrıca vekilin yerine geçen kişi vekalet sözleşmesi ile amaçlanan sonuca ulaşırsa vekalet veren ifayı kabul etmek zorunda olacak ve vekilin sorumluluğu doğmayacaktır¹³¹.

2.1.4. Vekilin Vekalet Veren Talimatlarına Uyma Borcu

Talimata Uygun İfa kenar başlıklı TBK m. 505 hükmü şöyledir : “*Vekil, vekâlet verenin açık talimatına uymakla yükümlüdür. Ancak, vekâlet verenden izin alma imkânı bulunmadığında, durumu bilseydi onun da izin vereceği açık olan hâllerde, vekil talimattan ayrılabilir. Bunun dışındaki durumlarda vekil, talimattan ayrılırsa, bundan doğan zararı karşılamadıkça işi görmüş olsa bile, vekâlet borcunu ifa etmiş olmaz.*”

Hükümde belirtilen talimat ile anlatılmak istenen vekalet verenini vekalet sözleşmesi kurulduktan sonra vekile tevdi edilen işi ne şekilde göreceğini açıklayan irade beyanıdır¹³². Talimat, iş görme ediminin somutlaşmasına yönelik olarak vekaletin kapsamını çizer ve işin ifa şeklini somutlaştırır. Vekaletle konu iş görme ile hiçbir ilgisi bulunmayan bir irade açıklaması ise talimat olarak değil, ancak bir icap veya icaba davet olarak nitelendirilebilir¹³³. Vekalet veren ile vekil arasında bir bağımlılık ilişkisi olmadığından vekalet verenin talimatı bir davranış talimatı şeklinde değildir. Talimat tek taraflı bir irade beyanı olup geçerliliği için vekil tarafından kabul edilmesine gerek yoktur¹³⁴. Talimat yerine getirilinceye kadar vekalet veren talimatı geri alabilir ya da değiştirebilir, ancak tek taraflı talimat ile vekaletin kapsamı sonradan genişletilemez¹³⁵.

¹³⁰ **Gümüş**, *Özel Hükümler*, s. 151 ; **Yavuz / Acar / Özen**, s. 656; **Şafak / Levent**, s.35 ; **Zevkliler / Gökyayla**, s. 625; **Eren**, s. 727; **Donay, Süheyl**, *Vekilin Talimata Uyma ve Dürüstlikle Hareket Etme Borcu*, Batider, C.5, S. 4, Yıl: 1970, s. 735; **Cimbar, Ferhat**, *Avukatlık Sözleşmesinde Ücret*, Doktora Tezi, Ankara 2018, s. 12.

¹³¹ **Erlüle**, s. 262; **Yavuz / Acar / Özen**, s. 656.; **Tay**, s. 85.

¹³² **Gümüş**, *Özel Hükümler*, s. 156; **Zevkliler / Gökyayla**, s. 621; **Aydoğdu/ Kahveci**, s. 800. Doktrinde talimatın yenilik doğuran bir hak olup olmadığı hususu tartışmalıdır. Yenilik doğuran hak sahibine tek taraflı bir hukuki işlem ile yeni bir hukuki ilişki kurma veya halihazırdaki hukuki ilişkiyi değiştirme veya sona erdirme imkanı veren haklardır (**Buz, Vedat**, *Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar*, Ankara, 2005, s. 57) Bazı yazarlara göre talimat verme yenilik doğuran bir hakkın kullanılması niteliğindedir (**Tandoğan**, s. 436-437; **Yavuz / Acar / Özen**, s. 657; **Özkaya**, s. 325; **Tekin**, s. 63). Diğer yandan bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise, talimatın verildikten sonra değiştirilebilmesi ve bir defa kullanmakla tükenmemesi nedeni ile talimat verme yenilik doğuran bir hak değildir (**Akipek**, s. 60)

¹³³ **Zevkliler / Gökyayla**, s. 621; **Akipek**, s.60.

¹³⁴ **Eren**, s. 729; **Gümüş**, s. 156; **Tandoğan**, s. 437; **Tekin**, s. 58.

¹³⁵ **Tekin**, s. 56.

Vekalet veren somut olaya göre görülecek işe ilişkin olarak genel bir talimat verebileceği gibi ayrıntılı ve düzenli olarak da talimat verebilir¹³⁶.

Vekalet verenin vekile yönelttiği talimatlar emredici talimat, ihtiyari talimat ve yol gösterici talimat olarak üçe ayrılır. Vekilin kesin surette uyması gereken talimat emredici talimat, ihtiyari talimat ise genel olarak yol gösteren ancak vekalet verenin menfaatine olan durumlarda vekilin ayrılabilmesi talimatlarıdır. Yol gösterici talimat ise genel olarak değil sadece belirli haller nazara alınarak verilen talimatlardır. Yol gösterici talimatta vekile talimattan ayrılma hakkı açıkça veya zımnen verilmiştir¹³⁷.

Vekalet verenin vekilin mesleki yükümlülüklerini ihlal edecek talimatlar veremez. Örneğin bir avukat hakime rüşvet vermesi ya da bir hekime hastaya aşırı dozda ilaç verilmesi sonuçlarını doğuracak türden talimatlar verilemez¹³⁸.

Vekalet verenin hukuka ve ahlaka aykırı talimatları vekili bağlamaz ve vekilin bunları ifa etmemesi nedeni ile sorumluluğu doğmaz¹³⁹. Böyle bir durumda vekil talimatın uygun olmadığını belirtmeli ve hatta uygun yolu da vekalet verene bildirmelidir¹⁴⁰. Ayrıca vekil vekalet sözleşmesi ile hedeflenen amaca uygun olmayan talimatları da yerine getirmek zorunda değildir.

Vekalet verenin yanılarak veya yanıltılarak talimat vermesi halinde bunu bilen veya bilmesi gereken vekil, sadakat borcu gereğince talimata uymamalı ve vekalet vereni yanılgısı hususunda uyarmalıdır.

Vekilin vekalet verenin talimatına haksız olarak uymaması halinde ise sözleşme ihlal edilmiş olacaktır. Bu nedenle vekil talimattan, TBK m. 505'te yer verilen talimattan ayrılmanın caiz olduğu haller dışında ayrılırsa vekalet verenin bundan doğan zararını tazmin etmedikçe vekaleti ifa etmiş sayılmayacaktır¹⁴¹.

¹³⁶ Zevkliler / Gökyayla, s.601.

¹³⁷ Yavuz / Acar / Özen, s. 658; Tandoğan, s. 444-445; Seçer, Alım- Satım, s. 101-102; Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 20; Güner, s. 567.

¹³⁸ Polat, Metin, Avukatlık Sözleşmesinde Ücret, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2014, s. 11; Zevkliler/ Gökyayla, s. 622.

¹³⁹ Eren, s. 729; Tandoğan, s. 442; Gümüş, Özel Hükümler, s. 157; Zevkliler/ Gökyayla, s. 621; Tekin, s. 71.

¹⁴⁰ Aydoğdu/ Kahveci, s. 800; Seçer, Alım- Satım, s. 99.

¹⁴¹ Gümüş, Özel Hükümler, s. 158; Yalçınduran, s. 81; Ecir, s. 31-32.

2.1.5. Hesap Verme Borcu

TBK m. 508 hükmüne göre “*Vekil, vekâlet verenin istemi üzerine yürüttüğü işin hesabını vermek ve vekâletle ilişkili olarak aldıklarını vekâlet verene vermekle yükümlüdür. Vekil, vekâlet verene tesliminde geciktiği paranın faizini de ödemekle yükümlüdür.*”

Vekalet verenin vekalet konusu işe başlanıp başlanmadığını, işin ne şekilde yürütüldüğü ve akıbetini sözleşme devam ettiği sürece her zaman bilmeye ihtiyacı vardır. Bu nedenle hesap verme borcu vekilin başkasına ait bir işi görmesinin doğal bir sonucudur¹⁴². Hesap verme borcu en geniş anlamı ile bilgi verme yükümlülüğü olarak karşımıza çıkmaktadır. Vekalet konusu işin niteliğine ve kapsamına göre hesap verme borcu makbuz ve faturaların saklanması, defter ve muhasebe kayıtlarının düzenli olarak tutulması¹⁴³, hekim tarafından hastasının sağlık durumuna ilişkin dosya tutulması¹⁴⁴ ve gerektiğinde bunların vekalet verenin bilgisine sunulması şeklinde somutlaştırılabilir.

Hesap verme borcu hem hukuki işlem vekaletinde hem de maddi fiil işlem vekaletinde söz konusu olabilir. Hesap verme borcu bir yapma borcudur¹⁴⁵.

Vekalet verenin hukuki durumu ve haklarını kullanabilmesi için vekilin esaslı bütün olaylar hakkında tam ve gerçeğe uygun bilgi vermesi gerekmektedir. Bu bağlamda hesap verme borcu özen ve sadakat borçlarının bir parçası sayılabilir. Ayrıca vekil tarafından verilen bilginin anlaşılır ve düzgün olması da gerekmektedir.

Hesap verme borcu vekalet konusu işin ifasına doğrudan doğruya bağlı olmadığından, vekalet gereği gibi ifa edilmemiş olsa veya amaçlanan sonuca ulaşmamış olsa dahi hesap verilmelidir¹⁴⁶.

Hesap verme borcunun ifa şekli ve zamanı taraflar arasında kararlaştırılabileceği gibi işin özelliğine göre bu yöndeki teamüller nazara alınarak belirli zamanlarda da

¹⁴² **Sarı**, Vekalet, s. 285; **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 177 ; **Tandoğan**, s. 457; **Akipek**, s.62.

¹⁴³ **Akipek**, s. 62.

¹⁴⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Zeytin, Zafer**, Hasta Hekim İlişkisinde Hekimin Aydınlatma Yükümlülüğü, Sağlık Hakkı, S. 3, Yıl: 2007, s. 173.

¹⁴⁵ “Hesap verme borcu bir yapma borcu niteliğindedir.” Yarg. HGK. T. 07.11.2012 E. 2012/ 3-531 K. 2012/ 760, www.lexpera.com.tr, [Erişim tarihi 05.11.2018]; **Akipek**, s. 62; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 22.

¹⁴⁶ **Zevkliler/ Gökyayla**, s. 627; **Tandoğan**, s. 479; **Seçer**, Alım- Satım, s. 161.

yapılabilir¹⁴⁷. Vekalet veren gerek vekalet konusu için ifası sırasında gerekse sözleşme sona erdikten sonra vekilden hesap ve bilgi verilmesini talep edebilir¹⁴⁸.

Vekalet verene bizzat bilgi ve hesap verilmesinin mümkün olmadığı hallerde, iş görmenin niteliği nazara alınarak ve vekalet verenin iradesine uygun düşecek ölçüde bilgi almada menfaati olan yakınların da talep hakkı olabilecektir¹⁴⁹.

Hesap verme borcu vekalet konusu asıl borcun amacına ulaşmasına hizmet eden, asıl borçtan bağımsız bir yan borçtur. Bu nedenle de asıl borçtan ayrı bir şekilde talep ve dava edilebilir¹⁵⁰. Vekilin hesap verme borcu vekalet verenin talebi ile muaccel olur¹⁵¹. Ancak gerekli hallerde vekil, vekalet verenin talebi olmaksızın da hesap vermelidir¹⁵². Hesap verme borcunun ifa edildiğinin ispat külfeti vekilin üzerindedir.

Vekalet veren hesap verme borcunun hiç ifa edilmemesi veya eksik ifa edilmesi nedeni ile uğradığı zararı vekilden talep edebilir. Hesap verme borcu bir yapma borcudur ve bu borcun bizzat vekil tarafından yerine getirilmesi esastır. Vekilin hesap verme borcunu yerine getirmemesi ve bu borcun bir başkası tarafından da yerine getirilme imkanı bulunmuyorsa, vekalet veren vekili hesap verme borcunu yerine getirmeye mahkum eden bir ilam alıp bu ilamı yerine getirmeyen vekil hakkında İİK m.343 uyarınca, tazyik hapsi yoluna başvurabilir¹⁵³. Hesap verme borcunun bir başkası

¹⁴⁷ **Özkaya**, s. 647; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 22.

¹⁴⁸ **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 21; “Bilgi ve hesap verilmesinin, vekalet sözleşmesinin sona ermesinden sonra ilânihaye talep edilmesi düşünülemez. Bu noktada, müvekkilin kabul edilebilir menfaatlerinin varlığını devam ettirme süresi bir sınır teşkil ettiği gibi, bu alacak hakkının zamanaşımı süresi de daha genel ve belirli bir sınır oluşturur. BK 126. maddesine tekabül eden mehzaz kanununun 128. maddesindeki farklılık karşısında İsviçre Hukukunda bu talep hakkının 10 yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğu ifade edilmektedir. Vekalet sözleşmesinden doğan bütün davaların 5 yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğunu söyleyen BK m.126/4 hükmü karşısında, hukukumuz açısından zamanaşımı süresi 5 yıldır. Vekalet sözleşmesinin sona ermesinden 5 yıl sonra da, müvekkil bilgi ve hesap verilmesini talep edebilecek ise de, bu talebe karşı vekil zamanaşımı def’i ileri sürebilecektir.”, **Sarı**, Vekalet, s. 289.

¹⁴⁹ **Sarı**, Vekalet, s. 287.

¹⁵⁰ **Zevkliler/ Gökyayla**, s. 626; **Sarı**, Vekalet, s. 285- 286.

¹⁵¹ **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 177.

¹⁵² **Eren**, s. 736; **Tandoğan**, s. 480; **Zevkliler/ Gökyayla**, s. 626.

¹⁵³ **İİK m. 343** : “Yalnız kendisi tarafından yapılacak olan bir işin yapılması veya bir işin yapılmaması yahut bir irtifak hakkının tesisi veya kaldırılması hakkındaki ilâm hükümlerine makbul mazerete müstenit olmayarak muhalefet eden borçluların, lehine hüküm verilmiş kimsenin şikâyeti üzerine, üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin tatbikine başlandıktan sonra ilâmın gereği yerine getirilirse, borçlu tahliye edilir.”; “Öte yandan vekilin hesap vermektan kaçınarak müvekkile iade ve teslim etmesi gereken şeyleri vermemesi cezayı gerektirir suç olacağından müvekkilin yarışan iki hakkı hukuken ortaya çıkar. Bunlardan biri haksız fiile dayanan tazminat talebi, diğeri ise akdi tazminat talebidir.” Yarg. 13. HD. T.

tarafından ifası mümkün ise vekalet veren yine vekili hesap vermeye mahkum eden bir ilam olarak İİK m. 30 hükmüne dayanarak borcun bir başkası tarafından ifasını da talep edebilir¹⁵⁴.

2.2. Vekalet Veren Borçları

2.2.1. Vekilin Yaptığı Giderleri ve Verdiği Avansları Ödeme Borcu

TBK m. 510/1 hükmüne göre “vekalet veren, vekaletin gereği gibi ifası için vekilin yaptığı giderleri ve verdiği avansları faiziyle birlikte ödemek ve yüklendiği borçlardan onu kurtarmakla yükümlüdür”.

Gider ve avans vekile ödenecek ücretin bir parçası değildir¹⁵⁵. Madde hükmünde masraf ile belirtilen giderden kastedilen, vekilin vekalet konusu işi görmesi nedeniyle kendi isteği ile vekalet veren lehine harcamada bulunmasıdır¹⁵⁶. Avans ise, vekil tarafından hukuki işlem yaptığı kişilere önceden ödenen para anlamını taşımaktadır¹⁵⁷.

Vekalet verenin ödeme borcunun doğması için öncelikle vekilin yaptığı masrafların geçerli bir vekalet sözleşmesine dayanması veya başlangıçta geçersiz olan vekalet iş görmenin vekalet verenin icazeti ile vekalet dönüşmesi gerekmektedir¹⁵⁸.

29.04.1992 E. 1992/3147 K. 1992/ 4041 (Günergök, s. 243) ; Yapma borcunun cebri icrası için ayrıca bkz. **Erdoğan, Ersin**, Yapma Borçlarının İcrası ve Bazı Temel Sorunlar, Ankara Barosu Dergisi, S. 2, Yıl: 2017, s. 156-159.

¹⁵⁴ **İİK m. 30** : “Bir işin yapılmasına mütedair ilam icra dairesine verilince icra memuru 24 üncü maddede yazılı şekilde bir icra emri tebliği suretiyle borçluya ilamda gösterilen müddet içinde ve eğer müddet tayin edilmemişse işin mahiyetine göre başlama ve bitirme zamanlarını tayin ederek işi yapmağı emreder. Borçlu muayyen müddetlerde işe başlamaz veya bitirmez ve iş diğer bir kimse tarafından yapılabilecek şeylerden olur ve alacaklı da isterse yapılması için lazım gelen masraf icra memuru tarafından ehli-vukufa takdir ettirilir. Bu masraflar ilerde hükme hacet kalmaksızın borçludan tahsil olunup kendisine verilmek üzere ifasına alacaklı muvafakat ederse alınıp hükmolunan iş yaptırılır. Muvafakat etmezse ayrıca hükme hacet kalmadan borçlunun kafi miktarda malı haciz ile paraya çevrilerek o iş yaptırılır. İlam, bir işin yapılmamasına mütedair olduğu takdirde icra dairesi tarafından ilamın hükmü borçluya aynı müddetli bir emirle tebliğ olunur. Bu emirde ilam hükmüne muhalefetin 343 üncü maddedeki cezayı müstelzim olduğu yazılır. (Ek son fıkra: 17/7/2003-4949/9 md.) Bir işin yapılmasına veya yapılmamasına dair olan ilâm hükmü yerine getirildikten sonra borçlu, ilâm hükmünü ortadan kaldıracak bir eylemde bulunursa, mahkemeden ayrıca hüküm almaya gerek kalmadan, önceki ilâm hükmü tekrar zorla yerine getirilir.” Yapma borcunun cebri icrasına ilişkin detaylı bilgi için bkz : **Yazıcı Tıktık, Çiğdem**, Bir İşin Yapılmasına veya Yapılmamasına İlişkin İlamların İcrası, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 16, Yıl: 2014, Yıl: 2015, s. 2735- 2776, Prof. Dr. Hakan Pekcantez’e Armağan.

¹⁵⁵ **Eren**, s. 741.

¹⁵⁶ **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 25-26.

¹⁵⁷ **Aydoğdu/ Kahveci**, s. 802; **Akipek**, s. 66; **Tandoğan**, s. 579; **Sarı**, Vekalet, s. 278; **İnal**, s. 739.

¹⁵⁸ **Yavuz / Acar / Özen**, s. 667; **Tandoğan**, s. 577; **Özkaya**, s. 769.

Sözleşmenin yerine getirilmesi için masraf yapan vekil, geçerli bir vekalet ilişkisi yoksa bu masrafların karşılanmasını talep edemez. Sözleşme ahlaka ve hukuka aykırı olması nedeni ile geçersiz ise, işi gören masrafların ödenmesini vekaletsiz iş görme hükümlerine dayanarak talep edemez. Vekalet sözleşmesinin geçersiz olması vekalet konusu işin imkansız olmasından veya taraflardan birinin ehliyetsizliğinden kaynaklanıyor ise bu durumlarda da vekilin yaptığı masrafları talep etme hakkı bulunmamaktadır. Fakat vekil tarafından görülen işin iş sahibinin menfaatine olması halinde vekil yapmış olduğu masrafları vekalet iş görme hükümleri çerçevesinde talep edebilecektir¹⁵⁹.

Vekalet veren yalnızca vekaletin tam ve usulüne uygun görülmesi için yaptığı harcama ve masrafları talep edebilir; işin başarı ile tamamlanmış olması şart değildir. Kanun hükmünde açıkça vekaletin gereği için ifası şartı aranmıştır ve vekilin masrafları ve avansları vekalet verenden talep edebilmesi için iş görme borcunun vekalet uygun olarak ifa etmiş olmalıdır¹⁶⁰. İş görmenin sözleşmeye uygun olarak yapılması gerekir. Zira nitelik bakımından sözleşmede öngörülenden farklı bir iş gören vekil, iyi niyetli bile olsa, gereği gibi ifade bulunmuş olmayacaktır.

Vekalet verenin vekilin yaptığı giderleri ve verdiği avansları ödeme borcu doğrudan somut vekaletin konusu ile ilişkili masraflarla sınırlıdır. Örneğin, dava için yapılan masraflar, harçlar, seyahat giderleri, posta ücretleri, vergiler somut vekalet konusu ile ilgili masraflardır¹⁶¹. Ancak büro kirası, telefon faturası, işçi ücretleri vb. genel masraflar, aksi kararlaştırılmadıkça, TBK m. 510/1 kapsamında değildir¹⁶². Vekil usulsüz bir harcama yaptıysa, örneğin rüşvet verme gibi, vekalet veren bu usulsüz harcamalardan da sorumlu olmayacaktır.

¹⁵⁹ **Tandoğan**, s. 577; **Sarı**, Vekalet, s. 278; **Akipek**, s. 66; **Erkan**, s. 445.

¹⁶⁰ **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 183; **Yavuz / Acar / Özen**, s. 668; **Özkaya**, s. 771; **Zevkliler/ Gökyayla**, s. 631; **Akipek**, s. 67; **Sarı**, Vekalet, s. 279; **Eren**, s. 741; “Vekilin masraf yapması, onu vekaletin ifası için isteyerek, kendi iradesiyle kendine ait mameleki değerlerden fedakarlıkla, harcamada bulunmasıdır. Böyle masraf yapan bir vekilin bunu müvekkilinden isteyebilmesi için, bunları iş görme borcunun usulü dairesinde ifası için yapmış olması lazımdır. Bunun için de her şeyden önce iş görmenin sözleşmeye uygun olarak yapılması gerekir. Başka bir anlatımla, masrafların ödenmesi isteminin doğması vekaletin objektif bakımdan gereği gibi ifası şartının gerçekleşmesine bağlıdır.” Yarg. 3. HD. T. 09.09.1985 E. 1985/2552 K. 1985/5380 (**Günergök**, s. 239), **İnal**, s. 735.

¹⁶¹ **Zevkliler/ Gökyayla**, s. 631; **Tandoğan**, s. 577; **Sarı**, Vekalet, s. 277; **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 358.

¹⁶² **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 183; **Eren**, s. 741.

İş görme borcunun yerine getirilmesinden sonra vekil sır saklama yükümlülüğünü ihlal etmiş olsa dahi yaptığı masraf ve avansları talep edebilir; ancak vekalet verenin sır saklama yükümlülüğünü ihlal etmesinden kaynaklanan zararını tazmin etmesi gerekir¹⁶³.

Taraflar masrafların ve avansların ödenmesi hususunda bir vade kararlaştırmamışlarsa masrafların ödenmesi borcu, ayrıca bir ihtara gerek kalmaksızın, alacağın vekalet verene karşı ileri sürülmesi ile muaccel olacaktır¹⁶⁴.

Masraf ve avanslar yapıldıkları gündeki değerleri üzerinden para ile ödenmelidir. Bu nedenle vekilin masraf ve avanslar için yaptığı harcamalara yapıldıkları tarih itibari ile faiz de ödenmesi gerekmektedir. Faiz oranı hesaplamasında 3095 sayılı Kanunun hükümleri dikkate alınacaktır. Buradaki faiz ödemesi bir temerrüt faizi hükmünde olmayıp yapılan masrafın tam karşılığının vekalet verenden elde edilebilmesine yönelik bir faizdir¹⁶⁵.

Vekil, masrafların ödenmesine ilişkin alacağını bir başkasına devir edebileceği gibi bu alacak vekilin ölümü ile birlikte mirasçılara geçecektir. Vekalet verenin ölümü halinde ise mirasçılar vekilin masraflarını ödemekle yükümlüdür¹⁶⁶.

2.2.2. Ücret Ödeme Borcu

TBK m. 502/3'e göre, "*Sözleşme veya teamül varsa vekil, ücrete hak kazanır*". Buna göre vekalet veren taraflar arasında buna ilişkin bir anlaşma varsa ya da teamül bu yönde ise vekile ücret ödemekle yükümlüdür¹⁶⁷. Örneğin vekilin avukatlık, hekimlik gibi işi bir meslek icabında gördüğü durumlarda teamül gereği ücret ödenmesi gerekmektedir¹⁶⁸.

Vekilin ücret alacağının doğması için kural olarak, geçerli bir vekalet sözleşmesinin bulunması ve vekaletin gereği gibi ifa edilmesi gerekmektedir. Vekalet sözleşmesinin konusunun ahlaka ve hukuka aykırı, imkansız ya da kamu düzenine aykırı olması hallerinde vekalet sözleşmesi kesin hükümsüz olacaktır, vekil vekalet konusu

¹⁶³ Tandoğan, s. 583; Zevkliler/ Gökyayla, s. 631.

¹⁶⁴ Akipek, s. 67; Yavuz / Acar / Özen, s. 668; Tandoğan, s. 585 ; Gümüş, Özel Hükümler, s. 183.; Özkaya, s. 773; Erkan, s. 448.

¹⁶⁵ Gümüş, Özel Hükümler, s. 184. Tandoğan, s. 586; Sarı, Vekalet, s. 282.

¹⁶⁶ Tandoğan, s. 587; Özkaya, s. 773.

¹⁶⁷ Zevkliler / Gökyayla, s. 630; Özkaya, s.743-744; Eren, s. 740; Yüksel, s. 8; Kürşat, s. 154.

¹⁶⁸ Eren, s. 740; Yalçınduran, s. 127- 128; Aydoğdu/ Kahveci, s. 794; İnal, s. 736.

iş i görse dahi, ücret borcu doğmayacaktır. Ancak vekalet verenin ehliyetsizliği, iş in kararlaştırılan şekilde yapılmaması irade bozuklukları gibi haller söz konusu ise yapılan iş lerin vekalet verenin yararına olması durumunda iş gören, vekaletsiz iş görme hükümlerine dayanarak ücret talep edebilecektir¹⁶⁹.

Vekil vekalet konusu iş i hiç veya gereği gibi ifa etmemiş ise veya vekilin ağır kusuru sebebi ile sözleşme ile amaçlanana aykırı bir sonuç gerçekleşmiş ise vekalet veren artık ücret ödeme borcu altında deđildir¹⁷⁰.

Vekalet ücreti sözleşme yapılırken, iş in görülmesi sırasında veya iş bittikten sonra kararlaştırılabilir.

Vekile ödenecek ücret oransal ücret, zamana göre ücret, götürü ücret, başarıya göre ücret, karma ücret gibi farklı türlerde olabilir¹⁷¹.

Vekalet sözleşmesinde ücretin tamamının veya bir kısmının vekile peş in olarak ödeneceği kararlaştırılabilir. Vekalet ücretinin peş in ödeneceği kararlaştırılmış sa ve bu peş in ücret ödenmezse, bu takdirde avukat iş e baş lamak zorunda deđildir¹⁷².

Vekilin ücret alacağının hangi anda muaccel olacağı hususunda TBK'da bir düzenleme olmamakla birlikte, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça veya aksine teamül olmadıkça, vekalet konu iş in gereği gibi görülmesinin sona ermesi ile muacceliyet kazanır¹⁷³. Baş lanmış iş in görülmesinin tamamlanması vekilin kusuru olmaksızın sürekli olarak imkansız hale gelirse, bu durumda ücretin hakkaniyete uygun bir kısmının vekile ödenmesi gerekecektir¹⁷⁴. Vekalet verenin vekile vekaletname vermekte gecikmesi

¹⁶⁹ **Özkaya**, s. 744; **Tandoğan**, s. 575; **Topuz**, Özen Borcu, s. 26.

¹⁷⁰ "Ne var ki vekilin sözleşmeye ve teamüle göre hak kazanacağı ücret alacağının doğması için kural olarak geçerli bir vekalet sözleşmesinin bulunması ve vekaletin gereği gibi ifa edilmiş bulunması gerekmektedir. Diğer bir anlatımla vekilin ücret alacağı aksine bir sözleşme veya teamül olmadıkça vekalet konusu iş in gereği gibi görülmesinin tamamlanmasıyla muaccellik kazanır. Vekaletin gereği gibi ifasından vekaletin BK. Md. 96/1 anlamında gereği gibi ifasını anlamak gerekir. Yine vekaletin gereği gibi ifası kavramına yukarıda değinildiği üzere iş görmenin sadakatle ve özenle yapılması girer. Ağır kusur ve özensizlik nedeniyle davacılar vekalet görevini gereği gibi ifa etmeyerek davanın reddine neden oldukları için ücret sözleşmesine dayanarak davalı mirasçıdan bir ücret talebinde haklı görülemezler" Yarg. 13. HD. T. 27.04.1992 E. 1992/3412 K. 1992/3899 (**Günergök**, s. 241); **Özkaya**, s. 744; **Aydoğdu/ Kahveci**, s. 802; **Zevkililer / Gökyayla**, s. 630; **Tandoğan**, s. 575

¹⁷¹ **Eren**, s. 740; **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 179; **Yalçınduran**, s. 105-121; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 8.

¹⁷² **Tandoğan**, s. 576; **Özkaya**, s. 745.

¹⁷³ **Zevkililer/ Gökyayla**, s. 630; **Tandoğan**, s. 576; **Akipek**, s. 65; **Sarı**, Vekalet, s. 270.

¹⁷⁴ **Akipek**, s. 65; **Sarı**, Vekalet, s. 271.

nedeni ile vekilin duruşmaya katılamaması gibi vekalet verenden kaynaklanan geçici imkansızlıklardan¹⁷⁵ ise vekalet veren sorumludur¹⁷⁶.

Ücretin söz konusu olduğu bazı durumlarda, taraflar ücretin miktarını açıkça belirlememiş olabilirler. Bu durumda ücret belirlenirken, vekalet konusu işin niteliği, vekilin uzmanlık derecesi, verdiği emek, zaman ve vekilin üstlenmiş olduğu sorumluluk göz önünde bulundurulmalıdır¹⁷⁷. Özel kanunlarla vekalet ücretine ilişkin bir alt veya üst sınır getirilmişse bu sınırların altında veya üstüne bir ücret tespit edilmesi mümkün değildir¹⁷⁸.

Vekalet ücretinin tespitinde vekalet verenin ekonomik durumunun bir önemi yoktur¹⁷⁹.

Her ne kadar ücret alacağı bir para alacağı olması nedeni ile kural olarak devire uygun olsa da hekim, avukat gibi vekillerin, işin gereklerine göre, alacaklarını devir etmeleri sır saklama yükümlülüğünün ihlali niteliğinde olabilir. Ancak böyle bir durumda yapılan devir işlemi geçersiz olmayacak, yalnızca vekilin sır saklama yükümlülüğünü ihlali nedeni ile vekalet verenin uğradığı zararın tazminine yol açabilecektir.

¹⁷⁵ Borcun ifasına engel olan imkansızlık sürekli olmayıp ifadan önce ortadan kalkması halinde edimin ifası mümkün oluyorsa geçici imkansızlık vardır. Geçici imkansızlığa neden olan engel ortadan kalktığında sözleşmenin ifası da mümkün hale gelir. **Topuz, Seçkin / Canbolat, Ferhat**, Türk-İsviçre ve Alman Borçlar Hukukunda İmkansızlığın Düzenlenişi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 57, Sayı: 3, Yıl:2008, s. 679.

¹⁷⁶ **İnceoğlu, Mustafa Murat**, İfanın Alacaklı Yüzünden İmkânsızlaşması, AÜHFD, 2008, C. 57, S. 4, s. 250; **Özçelik, Ş. Barış**, Sözleşmede Doğan Borçların İfasında Hukuki İmkansızlık ve Sonuçları, AÜHFD, 2014, C. 63, S. 3, s. 602.

¹⁷⁷ **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 24-25; **Akipek**, s. 65; **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 179; **Yüce**, s. 20; “Avukatlık Kanununun 163. ve Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinin 3. maddeleri gereğince vekalet ücreti, vekilin çalışmasının karşılığı parayı ifade eder. Yargı yerlerince karşı tarafa yükletilecek avukatlık ücreti, davanın türü ve değeri bakımından tarifede ayrı, ayrı gösterilmiştir. Bu ücret, tarifede yazılı miktardan az ve üç katından çok olamaz bu ücretin belirlenmesinde avukatın emeği, çabası, işin önemi ve niteliği göz önünde tutulur. Ancak, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinin 4/2. maddesi gereğince aynı avukat tarafından izlenen ve ayrı ayrı emek ve çaba harcanmasını gerektirmeyen aynı konudaki birden çok işin sayısı dikkate alınarak her biri için tarifede yazılı miktarlar onda bire kadar indirilebilir.”Yarg. 10. HD. T. 02.06.1981 E. 1981/ 2162 K. 1981/ 2162 K. www.lexpera.com.tr, [Erişim tarihi 10.11.2018]; **Sarı**, Vekalet, s. 26.

¹⁷⁸ **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 179.

¹⁷⁹ **Tekin**, s. 68; **Yavuz / Acar / Özen**, s. 634 ; **Tandoğan**, s. 367.

2.2.3. Vekilin Vekaleti Görürken Uğradığı Zararları Tazmin Etme Borcu

TBK m. 510/ 2 hükmüne göre “*vekil vekaletin ifası sebebiyle uğradığı zararın giderilmesini vekalet verenden isteyebilir. Ancak vekalet veren kusuru bulunmadığını ispat ederek bu sorumluluktan kurtulabilir.*”

Vekalet verenin her koşulda ödemekle yükümlü olduğu giderler ile bazı şartların gerçekleşmesi halinde ödemesi gerekecek olan tazminatın birbirinden ayırt edilmesi her zaman kolay olmayabilir. Bu ayrımın sağlanması için giderin malvarlığında iradi olarak meydana gelen bir eksilme; zararın ise malvarlığında iradi olmayarak meydana gelen bir azalma olduğundan yola çıkmak gerekir¹⁸⁰. Zarar, bir eşyaya veya şahsa verilen bir zarar olabilir. Vekilin işi özenle görmesine karşın boşa giden masraflar da (seyahat giderleri vb.) zarar olarak değerlendirilmelidir¹⁸¹.

Vekalet veren zararın kendi kusuru olmaksızın meydana geldiğini ispatlayamadığı takdirde vekilin vekalet sözleşmesi nedeni ile uğradığı zararını tazmin ile yükümlü tutulmuştur. Yani hüküm vekalet veren aleyhine bir kusur karinesi teşkil etmektedir¹⁸².

Vekil yaşam deneyimlerine ve hayatın olağan akışına göre vekaletin ifasına elverişli sayılabilecek zararlarının tazminini vekalet verenden talep edebilir. Vekilin uğradığı zararları talep etme hakkının doğabilmesi için taraflar arasında geçerli bir vekaletin bulunması, vekilin maddi veya manevi bir zarara uğraması, vekilin vekalet konusu işi gereği gibi ifa etmesi, vekalet verenin kusuru bulunmadığını kanıtlayamaması ve vekaletin yerine getirilmesi ile vekalet verenin uğradığı zarar arasında uygun illiyet bağı bulunması gerekmektedir¹⁸³. Buna karşılık ivazsız bir vekalet söz konusu ise vekalet veren kusursuzluğunu ispat etse dahi, hakkaniyet gereği, bu zararı karşılamak zorundadır¹⁸⁴. Nitekim ivazsız vekalette vekil zaten bir özveri göstererek ücret almadan işi görmektedir. Bu durumda bir de işin görülmesinden doğan zarara vekilin katlanmasını

¹⁸⁰ Bilge, s. 299; Yavuz / Acar / Özen, s.669.

¹⁸¹ Aydoğdu/ Kahveci, s. 802; Bilge, s. 299.

¹⁸² Özkaya, s. 777; Akipek, s. 71; Yavuz / Acar / Özen, s. 669; Gümüş, Özel Hükümler, s. 185; Güven, Diler Tamer, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 55, S. 4, Yıl: 1997, s. 143; Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 27.

¹⁸³ Tandoğan, s. 600 ; Gümüş, Özel Hükümler, s. 185; Özkaya, s. 778 vd.; Zevkililer/ Gökyayla, s. 632; Akipek, s. 71; Eren, s. 742-743.

¹⁸⁴ Zevkililer/ Gökyayla, s. 632; Tandoğan, s. 406; Yavuz, s. 605; Aydoğdu/ Kahveci, s. 803.

beklemek hakkaniyete aykırı olacaktır. İvazlı vekalette tazmin edilecek zarar müspet zarar değil, menfi zarardır¹⁸⁵.

Vekilin uğradığı zararın tazmini için görülen işin tamamlanmış olması zorunlu değildir. Vekalet verenin tazminat borcu vekilin zarara uğradığı gün itibari ile muaccel olur ve bu nedenle tazminat borcuna zararın doğduğu gün itibari ile faiz işlemeye başlar¹⁸⁶.

2.2.4. Vekili Borçtan Kurtarma Borcu

TBK m. 510/1, 2. kısım uyarınca “*Vekalet veren, ... yüklendiği borçlardan onu (vekili) kurtarmakla yükümlüdür*”.

Vekil vekalet konusu işin görülmesi sırasında kendi adına ve vekalet veren hesabına birtakım borçlara giriştiyse, örneğin vekil işin görülmesi sırasında bir bono imzalamak veya kefil olmak suretiyle bir borç altına girdiyse, bu durumda vekalet verenin borçtan kurtarma yükümlülüğü söz konusu olacaktır. Vekili borçtan kurtarma borcu vekalet verenin masrafları ödeme borcunun özel bir türü olarak düzenlenmiş olup masrafları ödeme borcunun diğer çeşitlerinde olduğu gibi her zaman para ile yerine getirilmez; vekalet veren vekili çeşitli şekillerde borçtan kurtarabilir. Vekalet veren borcun üstlenilmesi¹⁸⁷ sureti ile vekili onun hesabına girmiş olduğu borcu üstüne alabileceği gibi borcun ödenmesi ya da borç için karşılık gösterilmesi ile de borçtan kurtarabilir¹⁸⁸.

Vekalet verenin bu borcunun doğması için, taraflar arasında geçerli bir vekalet sözleşmesi bulunması, vekaletin gereği gibi ifa edilmiş olması, vekilin kendi adına ve vekalet veren hesabına bir borç altına girmiş olması ile borcun halihazırda devam ediyor

¹⁸⁵ **Eren**, s. 743; Sözleşmeden dönülmesi, sözleşmenin iptal edilmesi gibi hallerde tarafların sözleşmeye duydukları güvenin boşa çıkması nedeni ile uğramış oldukları zarar menfi zarardır. **Erdoğan, İhsan**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2017, s. 126.

¹⁸⁶ **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 187; **Tandoğan**, s. 601; **Özkaya**, s. 781; **Yavuz / Acar / Özen**, s. 669; **Akipek**, s. 72; **Zevkliler/ Gökyayla**, s. 633; **Savaş**, s. 604.

¹⁸⁷ Borcun üstlenilmesi, borcu üstlenenin tamamen yabancı olduğu bir borç ilişkisinde borcu aynen muhafaza ederek borçlunun konumuna geçmesidir. Detaylı bilgi için ayrıca bkz : **Kahraman, Zafer**, Karşılaştırmalı Hukukta Borcun Dış Üstlenilmesi, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul, 2013, s. 87; **Özcan, Didem**, Türk Hukukunda Borcun Üstlenilmesi, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul, s. 2017, s. 47-49.

¹⁸⁸ **Özkaya**, s. 775; **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 184 ; **Akipek**, s. 68; **Tandoğan**, s. 588; **Erkan**, s. 453.

olması gerekmektedir. Vekilin giriştiği borç ibra, zamanaşımı vb. bir sebep ile ortadan kalkarsa vekilin borçtan kurtarma yükümlülüğü de sona erecektir¹⁸⁹.

Vekil borçtan kurtulmasına ilişkin alacağını fiilen borç altına girdikten sonra her zaman ileri sürebilir¹⁹⁰. Nitekim vekilin borcu ödemek için vekalet verene kredi açma, avans verme yükümlülüğü bulunmamaktadır¹⁹¹. Vekalet verenin vekili borçtan kurtarma borcu vekil tarafından ileri sürüldüğü anda muaccel olur.

¹⁸⁹ **Tandoğan**, s. 589; **Özkaya**, s. 775; **Akipek**, s. 68.

¹⁹⁰ **Akın**, Vekalet, s. 26-27.

¹⁹¹ **Yavuz / Acar / Özen**, s. 668; **Özkaya**, s. 775; **Tandoğan**, s. 589.

İKİNCİ BÖLÜM

VEKİLİN ALDIKLARINI VERME BORCU

1. Genel Olarak

Vekilin vekalet ilişkisi çerçevesinde aldıklarını verme borcu hesap verme borcu ile birlikte TBK m. 508’de düzenlenmiştir:

“Vekil, vekalet verenin istemi üzerine yürüttüğü işin hesabını vermek ve vekaletle ilişkili olarak aldıklarını vekalet verene vermekle yükümlüdür.

Vekil, vekâlet verene tesliminde geciktiği paranın faizini de ödemekle yükümlüdür.”

Bu hüküm ile birlikte TBK m. 509’da ise vekilin, dolaylı temsil ile yürütülen vekaletlerde, alacak hakkı ve taşınır eşya mülkiyetini vekalet verene teslim etmemesi ihtimali halinde, vekalet verene bazı imkanlar tanınmıştır :

“Vekilin, kendi adına ve vekâlet veren hesabına gördüğü işlerden doğan üçüncü kişilerdeki alacağı, vekâlet verenin vekile karşı bütün borçlarını ifa ettiği anda, kendiliğinden vekâlet verene geçer.

Vekilin iflası hâlinde vekâlet veren, bu alacağın kendisine geçmiş olduğunu iflas masasına karşı da ileri sürebilir.

Vekâlet veren, vekilin kendi adına ve vekâlet veren hesabına edinmiş olduğu taşınır eşyanın iflas masasından ayrılarak kendisine verilmesini isteyebilir. Vekilin sahip olduğu hapis hakkından iflas masası da yararlanır.”

2. Hukuki Niteliği

Vekilin aldıklarının geri verme borcu hem maddi fiil vekaletinde hem de hukuki işlem vekaletinde karşımıza çıkan bir borçtur¹⁹². Bu borç temelini, vekilin , ücret alacağı dışında, iş görme dolayısıyla zenginleşmemesi kuralından almaktadır¹⁹³.

¹⁹² **Gündüz, Deren**, Türk Borçlar Kanunu’na Göre Vekilin Vekalet İlişkisi Çerçevesinde Aldıklarını Verme Borcu, Prof. Dr. Feridun Yenisey’e Armağan, Cilt: 2, İstanbul, 2014, s. 2792; **Gümüş**, Özen Borcu, s. 175; **Eren**, s. 736; **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 174.

¹⁹³ **Tandoğan**, s. 492; **Sarı**, Vekalet, s. 290; **Seçer**, Alım-Satım, s. 170.

Vekilin aldıklarını geri verme borcu daha çok vekalet sözleşmesinin tasfiye aşamasını ilgilendiyse de, vekalet veren işin özelliğine göre işin görülmesi sırasında da vekilden aldıklarının iadesini talep edebilir. Örneğin vekalet sözleşmesinin konusu bir alacağın tahsili ise kısmi ödemeler yapıldıkça vekalet veren bu ödemelerin kendisine devrini talep edebilir¹⁹⁴. Bu nedenle vekilin aldıklarını verme borcu vekaletin sona ermesi sebeplerinden sonra değil, vekaletin ifasına ilişkin borçlarda düzenlenmiştir¹⁹⁵.

Vekilin aldıklarını verme borcu, vekalet sözleşmesine özelliğini veren, vekalet sözleşmesinin niteliğinden kaynaklanan borçlardan biri olup başkası menfaatine iş görmenin de doğal bir sonucudur¹⁹⁶. Bu nedendir ki, taraflarca bu yükümlülüğün ortadan kaldırılması halinde, sözleşmenin vekalet niteliği de ortadan kalkacaktır¹⁹⁷. Bununla birlikte taraflar iş görme dolayısıyla elde edilen menfaatlerin bir kısmının iş görmenin karşılığı olarak vekile bırakılacağını kararlaştırırsa, sözleşme vekalet özelliğini korumaya devam edecektir¹⁹⁸.

Vekilin aldıklarını geri verme borcu, somut olayın durumuna göre, asli edim yükümlülüğü olarak da tali bir borç olarak da karşımıza çıkabilir. Örneğin vekalet verenin hesabına belli bir malvarlığı değerinin kazanılmasını konu alan bir vekalet sözleşmesinde alınanları geri verme borcu asli yükümlülük teşkil eder. Ancak vekalet sözleşmesi maddi bir işin görülmesine yönelikse, bu durumda kural olarak aldıklarını verme borcu bir yan borç niteliğinde olacaktır¹⁹⁹. Örneğin, hekimin hastasına tahlil sonuçlarını verme yükümlülüğü, hastayı tedavi etmesi için faaliyette bulunma yükümlülüğüne göre bir yan borç teşkil etmektedir²⁰⁰.

Alınanları verme borcu, bir yapma borcu değil, verme borcudur²⁰¹. Bu borcun ifası için, vekilin vekalet konusu işi başarı ile ifa etmiş olması ya da olmaması veya özen yükümlülüğünü eksiksiz olarak yerine getirmiş olmasının bir önemi bulunmamaktadır.

¹⁹⁴ **Özkaya**, s. 651.

¹⁹⁵ **Tandoğan**, s. 489 – 490.

¹⁹⁶ **Akipek**, s. 63; **Gümüş**, Özen Borcu, s. 175; **Sarı**, Vekalet, s. 290.

¹⁹⁷ **Sarı**, Vekalet, s. 290.

¹⁹⁸ AvK m. 164/3 hükmü ile, para dışında dava konusu mal ve hakların avukata aynen kalması şeklinde ücret kararlaştırılmasını yasaklamıştır.

¹⁹⁹ **Eren**, s. 736; **Gündüz**, s. 2792; **Gümüş**, Özen Borcu, s. 176.

²⁰⁰ **Sarı**, Vekalet, s. 291-292.

²⁰¹ **Gümüş**, Özen Borcu, s. 176; **Tandoğan**, s. 490; **Sarı**, Vekalet, s. 290; **Karahasan, Mustafa Reşit**, Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C:4, s. 1258.

Bir başka deyiş ile vekilin aldıklarını verme borcu bir sonuç sorumluluğudur²⁰². Vekil, her durumda, vekalet ilişkisi çerçevesinde aldıklarının vekalet verene geri verme borcu altında olacak ve verme borçlularının ifasına ilişkin prensiplere göre zorlanabilecektir²⁰³. Vekilin aldıklarını verme borcunun nitelik itibari ile bir verme borcu teşkil etmesi nedeni ile vekalet verenin alınanların geri verilmesine ilişkin alacağı bir tazminat alacağı olmayıp ifaya yönelik sözleşmesel bir alacaktır²⁰⁴. Ancak vekil vekalet verenden aldığı ve geri vermekle yükümlü olduğu şeyleri veya üçüncü kişilerden aldıklarını elden çıkarmışsa bu durumda verme borcu tazminat borcuna dönüşecektir²⁰⁵.

Yine vekalet verenin vekilin alınanları verme borcundan kaynaklanan alacağı, bir tazminat alacağı değil, ifaya yönelen sözleşmeye dayanan bir alacak olduğundan vekilin sorumluluğunu kaldıran veya sınırlayan haller, bu borç kapsamında, vekil tarafından vekalet verene karşı ileri sürülemez²⁰⁶.

Vekilin aldıklarını verme borcu ile sadakat borcu yakından ilişkilidir. Bu nedenle aldıklarını verme borcunu ihlal eden vekil, sadakat borcuna da aykırı davranmış olur²⁰⁷.

3. Konusu

Vekil, vekalet konusu işin görülmesi nedeni ile üçüncü kişilerden vekalet veren adına aldığı tüm değerleri ve vekalet verenden vekalet nedeni ile aldığı fakat kullanmadığı ya da kullandıktan sonra arda kalan para, mal ve belgeleri vekalet verene vermekle

²⁰² **Yavuz/ Acar/ Özen**, s. 663.

²⁰³ **Tandoğan**, s. 490; **Gümüş**, Özen Borcu, s. 176; **Akipek**, s. 64.

²⁰⁴ **Ayli, Ali**, Vekilin Aldıklarını Verme Borcu, Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan, C:2, İstanbul, 2003, s. 592; **Yavuz, Cevdet**, Türk – İsviçre ve Fransız Medeni Hukuklarında Dolaylı Temsil, İstanbul, 1983, s. 168; **Karahasan**, Borçlar Hukuku, s. 1258.

²⁰⁵ **Özkaya**, s. 651.

²⁰⁶ **Tandoğan**, s. 489; Vekilin aldıklarını verme borcu ifaya yönelik sözleşmesel bir borç olduğundan, alınan şey vekilin kusuru olmadan elinden çıksa dahi, vekil bu kayıptan sorumlu olur. Oysaki bir tazminat talebi halinde, vekil gerekli özeni gösterdiğini ispat ederek sorumluluktan kurtulmaktadır. **Gündüz**, s. 2796.

²⁰⁷ **Akipek**, s. 64; **Tandoğan**, s. 490; **Özkaya**, s. 651.

yükümlüdür²⁰⁸. Vekil aynı zamanda, aldıklarını vekalet verene verinceye kadar saklamak ve korumakla da yükümlüdür²⁰⁹

Belirmek gerekir ki, vekilin aldıklarını verme borcunun kapsamı ve konusu, vekalet konusu işin görülmesine ilişkin sürece, gidişatına ve sonucuna göre değişkenlik gösterebilir²¹⁰. Bu nedenle aldıklarını verme borcunun konusunun önceden belirlenmesi pek de mümkün değildir. Ancak alınanları verme borcunun konusuna, vekalet konusu işin amacına hizmet eden ve onu koruyan her türlü şeyin gireceği söylenebilir²¹¹. Vekilin aldıklarını verme borcunun kapsamı yalnızca maddi değeri olan malvarlığı değerleri ile sınırlı değildir²¹².

Vekilin aldıklarını geri verme borcunun temelinde, vekilin başkasının menfaatine iş görmesi ve buna bağlı olarak da malvarlığında meydana gelecek değişikliklerin vekalet verene ait olması düşüncesi vardır²¹³. Bir başka deyişle, vekilin kusuru olmaksızın meydana getirdiği mal varlığı zararlarına vekalet veren katlanacak aynı zamanda da

²⁰⁸ **Özkaya**, s. 650; **Tandoğan**, s. 489; “*Davalı vekilin, tarafların ortak miras bırakanları olan Saniye Karabulut’a ait kamulaştırma bedelini aldığı, toplanan delillerden anlaşılmaktadır. BK’nın 392. Maddesi hükmü uyarınca vekil yapmış olduğu işin hesabını vermeye ve bu cihetten dolayı her nam ile olursa olsun almış olduğu şeyi müvekkile tediye mecburdur. Oysa davalı, vekil olarak almış olduğu bu paranın hesabını vermemiştir. Bu nedenle mahkemece davalıdan vekil sıfatıyla miras bırakan adına aldığı kamulaştırma parasının hesabı sorulmalı ve gerektiği takdirde tarafların bu konudaki delilleri toplanmalı ve ortaya çıkacak sonuca göre bir karar verilmelidir*” Yarg.13. HD, T.25.3.1996, E. 1996/2561 K. 1996/2819 (**Günergök**, s. 238.) ; **Zevkliler / Gökyayla**, s. 626; **Akıpek**, s. 63; “*Davanın temeli vekillik sözleşmesidir. Vekil müvekkilin talebi üzerine yapmış olduğu işin hesabını vermeye ve bu cihetten dolayı her ne nam ile almış olursa olsun almış olduğu şeyi müvekkile tediye mecburdur*” Yarg. 13. HD. T. 06.07.2011, E. 2011/ 3191 K. 2011/ 11128 K. (**Özkaya**, s. 665); “*Vekil, müvekkilinden işin görülmesine harcanacak paranın hesabını vermekle yükümlü olduğundan, işe harcamak üzere aldığı avansın o yolda harcadığını ispat etmedikçe geri ödenmesi gerekir.*” Yarg. 4. HD, T. 16.11.1970, E. 1969/ 9651, K. 1970/ 19578 (**Özkaya**, s. 707). 818 sayılı BK’daki ifade, alınanların sadece vekilin gördüğü işten dolayı ve sadece para şeklinde olacağı yönünde dar bir yoruma elverişliydi. Ancak 6102 sayılı TBK’da “... vekaletle ilişkili olarak aldıklarının vekalet verene vermekle yükümlüdür.” ifadesine yer verilerek borcun konusuna açıklık getirilmiş olup TBK m. 509/1 düzenlemesi ile de vekilin yalnızca üçüncü kişilerden aldıklarını değil vekalet verenden aldıklarını da geri vermesi gerektiği daha anlaşılır kılınmıştır.

²⁰⁹ **Ürem Çetinel, Merve**, Vekalet Sözleşmeleri Kısa Şerhi (Editör: Topbaş, Hakan), İstanbul, 2017, s. 97.

²¹⁰ **Yavuz**, Dolaylı Temsil, s. 168. Örneğin cari hesaba dayanan vekalette vekilin iade borcunun konusu para borcu iken, kıymetli evrak alımına ilişkin komisyonda vekilin vekalet veren hesabına aldığı hisse senetlerini vekile iade borcu bir çeşit borcu niteliğindedir. (**Ayli**, s. 593).

²¹¹ **Gümüş**, Özen Borcu, s. 176; **Gündüz**, s. 2798.

²¹² **Sarı**, Vekalet, s. 293; **Özkaya**, s. 651.

²¹³ **Gündüz**, s. 2797.

vekilin mal varlığına kattığı yararlarından da yine vekalet veren faydalanacaktır²¹⁴. Vekilin mal varlığı içerisinde ücret alacağından başka vekalet verene ait bir mal varlığı değeri kalmamalıdır²¹⁵. Bu nedenle aldıklarını verme borcunun konusu incelenirken bu bakış açısı ile yaklaşmak gerekmektedir.

Vekalet veren, işin görülmesi için vekile para veya birtakım belgeler (örneğin satacağı taşınmazın tapu senedi, işin görülmesi sırasında kullanılmak üzere araba, tahsil edeceği alacağa ilişkin senet gibi) vermiş olabilir. Bunun yanı sıra vekaletin ifası dolayısıyla vekil tarafından düzenlenen ya da üçüncü kişilerden alınan ya da kazanılan hakların kullanılmasına imkan sağlayacak başkaca belgeler de söz konusu olabilir. Vekil, tüm bu para, belge veya başkaca şeylerden elinde kalanları vekalet verene iade etmekle yükümlüdür. Vekil, taraflarca aksi kararlaştırılmadığı müddetçe, vekalet verene belgelerin asıllarını vermelidir²¹⁶.

Vekil aldıklarını verme borcu kapsamında vekalet sözleşmesini dolayısıyla verilen temsil belgesini de iade etmekle yükümlüdür²¹⁷. Nitekim vekilin bu yükümlülüğü TBK m. 44 hükmünde de açıkça ifade edilmiştir.

Belgelerin verilmesi sadece hukuki işlem vekaletinde değil, maddi fiil vekaletinde de söz konusu olabilmektedir. Örneğin, hekim hasta raporlarını, hastanın getirdiği veya kendisinin hazırladığı röntgenleri, çalışma belgelerini, raporları hastaya; bir mimar ise yaptığı mimari planı, krokiyi vekalet verene iade etmekle yükümlüdür²¹⁸. Hekimin hastası için tuttuğu notların ise aldıklarını verme borcu kapsamında teslimi değil, hesap verme borcu kapsamında sunulması talep edilebilir²¹⁹.

Vekil, vekaletin ifası nedeni ile aynı haklar, alacak hakları, fikri sınai haklar ve marka üzerindeki haklar gibi birtakım haklar veya bu hakların kullanılmasını kolaylaştıran belgeler de edinmiş olabilir²²⁰. Vekil bu belgeleri vekalet verenin menfaati

²¹⁴ **Gümüş**, Özen Borcu, s. 175.

²¹⁵ **Özkaya**, s. 651.

²¹⁶ **Yavuz/ Acar/ Özen**, s. 664; **Tandoğan**, s. 494.

²¹⁷ **Sarı**, Vekalet, s. 293.

²¹⁸ **Gümüş**, Özen Borcu, s. 175; **Gündüz**, s. 2795; **Özkaya**, s. 653; **Tandoğan**, s. 494.

²¹⁹ **Tandoğan**, s. 494.

²²⁰ **Tandoğan**, s. 492; **Gümüş**, Özen Borcu, s. 175-176; **Seçer**, Alım-Satım, s. 171; Ancak vekilin iş görme esnasında kendisine kolaylık olsun diye hazırladığı ve kullandığı (ajanda, şahsi defter kayıtları vb.) belgeler bu kapsamda olmayıp vekalet verene iadesi gerekmemektedir. (**Sarı**, Vekalet, s. 293-294)

bulunmadığını ileri sürerek iade etmekten kaçınamaz²²¹. Vekil aldıklarını kendi adına ya da vekalet veren adına iktisap eder. Vekilin aldıklarını kendi adına iktisap etmesi durumunda vekalet verenin yalnızca vekalet sözleşmesine dayanan bir alacak hakkı olacaktır. Ancak vekalet veren adına iktisap etmesi halinde, vekalet veren, vekalet sözleşmesinden doğan alacak hakkının yanı sıra, aynı hakkına dayanan bir iade talebi imkanına da sahip olacaktır²²².

Vekil vekalet konusu işin görülmesi nedeni ile kendisi bir nesne meydana getirmiş ise bu nesne doğrudan vekilin malvarlığında yer alacaktır. Ancak, vekalet verenin o nesnenin kendisine iadesinde menfaati olduğunu ispat etmesine gerek olmaksızın, aldıklarını geri verme borcu kapsamında, bu nesne üzerindeki mülkiyet hakkının da vekalet verene devri gerekecektir²²³.

Alınanları verme borcunun konusunu bir para borcu oluşturuyorsa, vekil belli numaralı paraların değil, belli bir tutarın geri verilmesinden sorumlu olacaktır. Vekil, aldığı paraların maliki olacağından, bu paraların hasarı da vekilde olacaktır. Bir başka deyiş ile, vekil aldığı parayı, çaldırırsa veya dolandırıcıya kaptırırsa, bu parayı vekalet verene iade borcundan kurtulamaz²²⁴.

Kıymetli evrak alımına ilişkin bir komisyon ilişkisinde de, komisyoncu belli numaralı senetlerin değil belli çeşit senetlerin tesliminden sorumlu olacaktır²²⁵. Zira bu borçlar nitelik olarak çeşit borcudur²²⁶. Ancak borç, somut olarak özellikleriyle yeter derecede belirlenmiş bir eşyanın verilmesine yönelik ise, borcun konusu parça borcu olacaktır²²⁷. Vekilin aldıklarını verme borcunun çeşit borcu mu parça borcu mu teşkil ettiği hususu, iade borcuna konu eşyanın vekilin kusuru olmaksızın hasara uğradığında veya zayi olduğunda önem kazanacaktır. Zira kural olarak çeşit borcunun

²²¹ **Sarı**, Vekalet, s. 293.

²²² **Sarı**, Vekalet, s. 291- 292.

²²³ **Seçer**, Alım-Satım, 171 ; **Gündüz**, s. 2795.

²²⁴ **Gümüş**, Özen Borcu, s. 176- 177; **Tandoğan**, s. 490.

²²⁵ **Tandoğan**, s. 491.

²²⁶ Verme borcunun konusu tür belirtmek suretiyle miktar olarak belirlenmiş ise çeşit borcu söz konusudur.

Oğuzman / Öz, C.1, s. 11.

²²⁷ **Oğuzman / Öz**, C.1, s. 11-12.

imkansızlaşması mümkün değil iken, parça borcunun imkansızlaşması söz konusu olabilecektir²²⁸.

Vekil, vekalet ile ilgili olarak bahşiş veya ek komisyon almış olabilir. Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça vekil bunları vekalet verene vermekle yükümlü değildir²²⁹. Ancak vekilin aşırı ölçüde menfaat elde etmesi halinde, vekalet veren bunların kendisine verilmesini isteyebilir. Burada esas alınması gereken, vekilin vekaletin icrasının, kararlaştırılan ücret dışında, bir zenginleşmeye yol açmaması gerekliliğidir²³⁰.

Vekalet sözleşmesinin sözleşmeden dönme ile sona erdiği ve iş görmenin henüz başlamadığı vekalet sözleşmelerinde, iş görme dolayısı ile elde edilen herhangi bir malvarlığı değeri olmayacağı için vekilin aldıklarını verme borcu da söz konusu olmayacaktır. Ancak vekalet sözleşmesi sürekli bir borç ilişkisi niteliğinde ise ve sona erme durumu söz konusu ile sözleşme fesih ile sona ermiş olacaktır. Bu durumda vekil, fesih anına kadar yapmış olduğu iş görme dolayısıyla elde ettiklerini vekalet veren vermekle yükümlüdür²³¹.

4. İfa Yeri ve Zamanı

Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, vekalet veren vekilin aldığı şey ya da şeyleri vekalet sözleşmesinin kurulduğu anda buldukları yerden teslim alırlar. Verilmesi gereken şeyin para olması halinde ise, para borcu götürülecek borçlardan olduğundan, vekilin parayı vekalet verene ikametgahında teslim etmesi gerekmektedir²³².

Aldıklarını verme borcunun ifa zamanı taraflarca kararlaştırılabilir. Ancak bu hususta bir anlaşma yoksa, aldıklarını verme borcu, vekil tarafından vekalet veren hesabına iktisabın gerçekleşmesi ile muaccel olmaktadır²³³. İşin görülmesi sırasında üçüncü kişilerden alınan şeylerin ise talep edilmesi beklenmeksizin vekalet verene verilmesi gerekmektedir²³⁴. İşin niteliği gereği vekilin aldıklarını verme borcu derhal

²²⁸ Seçer, Alım-Satım, s. 175; Sarı, Vekalet, s. 293; Serozan, Rona, Parça Borcu- Çeşit Borcu, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt :3, Sayı:5, Yıl: 1969, s. 215.

²²⁹ Tandoğan, s. 492; Seçer, Alım-Satım, s. 172; Özkaya, s. 652; Tandoğan, s. 492.

²³⁰ Tandoğan, s. 492.

²³¹ Sarı, Vekalet, s. 294.

²³² Ürem Çetinel, s. 99.

²³³ Tandoğan, s. 489.

²³⁴ Seçer, Alım-Satım, s. 173; Gümüş, Özel Hükümler, s.176-177; "Borçlar Yasası'nın 392. Maddesi uyarınca vekil, her nam ile olursa olsun almış olduğu şeyi müvekkiline tediye mecburdur. Vekil, almış

muaccel olmuyorsa, vekil borcunu en geç vekalet sözleşmesinin sona ermesi ile yerine getirmelidir²³⁵.

5. Borcun Yerine Getirilmesi

Vekilin vekalet sözleşmesi çerçevesinde gördüğü işin sonuçlarının kendisinin üzerinde mi yoksa vekalet verenin üzerinde mi doğduğu noktası vekilin aldıklarını verme borcunu yerine getirmesi bakımından önem arz ettiğinden vekilin aldıklarını verme borcunu ne şekilde yerine getireceği dolaylı temsille yürütülen vekalette ve doğrudan temsille yürütülen vekalette ayrı ayrı incelenecektir.

5.1. İnançlı (Dolaylı Temsille Yürütülen) Vekalette

Dolaylı temsilde temsilci üçüncü kişiyle işlem yaparken kendi adına ancak temsil edilen hesabına işlem yaptığından işlemin sonucu temsilcinin şahsında gerçekleşir²³⁶. Yani dolaylı temsilde işlemin tarafı vekil olduğundan vekilin yaptığı hukuki işlemlerin sonuçları vekilin hukuksal alanında doğar. Bu nedenle dolaylı temsil ile yürütülen vekalette, vekil, üçüncü kişilerden vekaletin ifası kapsamında aldıklarının maliki olur, yapılan işlemlerden doğan alacaklar da vekilin şahsında doğar; yani bu alacakların alacaklısı vekildir. Vekil aldıklarını iade borcunu, alınanların mülkiyetlerini ya da alacakları vekalet verene devrederek ifa edecektir²³⁷. Bu çerçevede vekil taşınırlarda

olduğu şeyi anılan madde gereğince temerrüt yönünden bir ihtara gerek olmaksızın müvekkiline iade etmekle yükümlüdür. Bu yüzden vekilin, müvekkili adına aldığı parayı hemen müvekkiline ödemesi gerekir. Aksi durumda vekilin bu yönde temerrüdü oluşur ve zimmetinde kalan paranın faizini de vermekle yükümlü olur.” Y. 13. HD, T. 11.05.1993, E. 1993/ 2216 K. 1993/ 4144 (Özkaya, s. 670-671)

²³⁵ **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 177; **Sarı**, Vekalet, s. 294.

²³⁶ **İnceoğlu, Mustafa Murat**, Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil, İstanbul, 2009, s. 43; **Özsunay, Ergun**, Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnançlı Muameleler, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul, 1968, s. 236; **Oğuzman/ Öz**, C:1, s. 219-220; **Demir**, s. 251- 252; “Her ne kadar, 14.04.1978 tarihli vekaletnamenin kapsamı belli değil ise de, senetlerin davalı vekili adına düzenlenmiş olmasından, davalının inanca vekil olarak hareket ettiği anlaşılmaktadır. Gerek dolaylı temsil gerek dolaysız vekalet bir geçerlilik şekline bağlı değildir. Dolaylı temsili öngören inanca vekalette vekil, vekaletin ifası için kendisine verilen veya ifa dolayısıyla üçüncü kişilerden aldığı şeylerin inanca maliki olur. İnanca vekilin adına müvekkili hesabına üçüncü kişilerle yaptığı işlemlerden doğan alacak da vekilin kişiliğinde doğar. Bu nedenle davalı vekilin senet lehdarı olarak tahsile girişmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön yoktur.” Yarg. HGK. T. 26.01.1983, E. 981/11-1069 K. 1983/ 26 (Özkaya, s. 733).

²³⁷ **Akipek**, s. 63; **Gündüz**, s. 2798; **Ayli**, s. 595, **Tandoğan**, s. 495; “Davalının üçüncü kişiden satın alınacak minibusün muvazaalı olarak trafikte kendi adına tescil ettirmeyi kabul etmesi bir vekillik sözleşmesi niteliğindedir. Öyleyse olayımızda BK m. 392/1’in uygulanması gerekir. Anılan yasa hükmüne göre vekil, müvekkilinin talebi üzerine yapmış olduğu şeyi müvekkile tediye mecburdur. Görülüyor ki bu

vasıtasız zilyetliği vekalet verene devrederek, taşınmazlarda tapuda vekalet veren adına tescil yaparak, nama yazılı kıymetli evraklarda yazılı devir yaparak ve senedi teslim ederek, hamile yazılı kıymetli evrakta ise yalnızca senedi teslim ederek ve alacakları ise yazılı şekilde devrederek aldıklarını iade borcunu yerine getirir²³⁸.

Dolaylı temsilin söz konusu olduğu vekaletlerde, vekalet konusu işin ifası gereği satın aldığı taşınmazı önce vekilin adına, ardından TBK m. 508 hükmü gereğince vekalet veren adına tapuda tescil edilecektir. Ancak vekil, taşınmazı vekalet veren adına tescil ettirmekten kaçınırsa nam-ı müstear durumu ortaya çıkacaktır²³⁹.

Yargıtay 05.02.1947 tarihli 20/6 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı'nda namı-müstear durumunda, mülkiyetin vekalet verene ait olacağını ve malik konumunda olan vekalet verenin açacağı bir tapu tescilinin düzeltilmesi davası ile taşınmazı kendi adına tescil ettirebileceğini belirtilmiştir²⁴⁰. Buna karşılık 07.10.1953 tarihli 8/7 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı'nda ise ilk kararın tam aksine, vekalet sözleşmesini mülkiyetin nakli için yeterli görmemiş ve vekalet sözleşmesinin vekilin üçüncü şahıstan iktisap ettiği taşınmaz mülkiyetinin devri için vekalet verenin vekile karşı cebr-i tescil davası açmasını mümkün kılan bir sözleşme olmadığını ifade etmiştir²⁴¹.

Yargıtay'ın 1947 tarihli kararı, Türk Medeni Kanunu'nun tapu sicili düzenine hakim olan ve taşınmazlar üzerindeki aynı hakların tapu siciline tescil ile doğmasını öngören tescil ilkesi²⁴² karşısında geçerli değildir. Diğer yandan TMK m. 705/2'de²⁴³ sınırlı sayıda düzenlenen tescilsiz iktisap halleri arasında da vekalet sözleşmesine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Dolayısıyla tapu tescilinin düzeltilmesi davası açılarak

hüküm uyarınca vekilin müvekkili hesabına üçüncü kişiden kazandığı aracın mülkiyetini müvekkiline devretmek yolunda yasadan doğan bir borcu bardır. Vekil, müvekkili için kazandığı aracı Borçlar Kanunu'nun 392. Maddesi uyarınca müvekkilin geçirmekle yükümlüdür.” Yarg. 13. HD, T. 08.10.1990, E. 1990/ 1165 K. 1990/6012 (Özkaya, s. 689-690)

²³⁸ Özkaya, s. 654; Tandoğan, s. 495- 496; Akipek, s. 63; Yavuz, s. 664; Ayli, s. 595; Karahasan, Borçlar Hukuku, s. 1262.

²³⁹ Ayan, Mehmet, Nam-ı Müstear Kavramı ve Hukuki Niteliği, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt : 2, Sayı : 2, 1984, s. 390; Ayli, s. 610.

²⁴⁰ Ayan, Nam-ı Müstear, s. 390.

²⁴¹ Gündüz, s. 2822; Ayan, Nam-ı Müstear, s. 390; Oğuzman/ Seliçi/ Özdemir, s. 308.

²⁴² Ayrıntılı bilgi için bkz. Kurt, Ekrem, Tescil İlkesi ve İstisnaları, Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 9, Yıl : 2017, s. 99-122.

²⁴³ TMK m. 705/2 : “Miras, mahkeme kararı, cebrî icra, işgal, kamulaştırma hâlleri ile kanunda öngörülen diğer hâllerde, mülkiyet tescilden önce kazanılır. Ancak, bu hâllerde malikin tasarruf işlemleri yapabilmesi, mülkiyetin tapu kütüğüne tescil edilmiş olmasına bağlıdır.”

mülkiyetin vekalet verene geçmesi mümkün olmayacaktır. 1953 tarihli karar da yerinde değildir. Zira TBK m. 508/1 gereğince, vekilin aldıklarını iade borcu kapsamına üçüncü kişilerden iktisap ettiği bütün malvarlığı değerleri girmektedir. TMK m. 716'da²⁴⁴ tescili isteme hakkının varlığını iddia eden kişinin bir iktisap sebebine dayanması gerektiği ifade edilmiş, ancak bu iktisap sebepleri sınırlı sayıda belirtilmemiştir. Bu nedenle mülkiyetin nakli borcunu doğuran sözleşmeler alım-satım, bağışlama sözleşmeleri olabileceği gibi, taraflar arasında geçerli bir vekalet sözleşmesinin olduğu ve vekilin kendi adına vekalet veren hesabına hukuki işlem yaptığı ispat edilebildiği sürece, vekalet sözleşmesi de olabilir²⁴⁵. Vekalet sözleşmesinin taşınmaz mülkiyetinin nakli borcu doğuran bir sözleşme olarak kabul edilmesi halinde, vekalet veren mahkemeden taşınmazın kendi adına tesciline karar verilmesini talep edebilir²⁴⁶.

Nihai olarak, vekil kendi adına vekalet veren hesabına iktisap ettiği taşınmazın mülkiyetini vekalet verene devretmezse, vekalet verenin tapu tescilinin düzeltilmesi davası değil, TMK m. 716 uyarınca, cebr-i tescil davası açarak, taşınmazın kendi adına tescilini talep etme hakkı olduğunun kabulü gerekmektedir²⁴⁷.

Yukarıda da değinildiği üzere, alınanları verme borcunun konusunu bir taşınmazın oluşturması halinde vekil bu borcunu taşınmazı tapuda vekalet veren adına tescil ettirmekle ifa edebilecektir. Bu tescil işleminin temelini vekil ile vekalet veren arasındaki vekalet sözleşmesi teşkil edecektir. Böyle bir durumda vekalet sözleşmesinin resmi şekilde yapılması gerekip gerekmediği hususu tartışmalıdır. Bu tartışma, Noterlik Kanunu, Türk Borçlar Kanunu ve Türk Medeni Kanunu'ndaki farklı düzenlemelere dayanmaktadır. Nitekim Noterlik Kanunu m. 89 böyle bir temsil yetkisinin varlığı halinde vekaletnamenin Noter marifetiyle düzenlenmesini öngörmekte iken, Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu herhangi bir şekil şartı aramamaktadır.

Yargıtay'ın bu hususta farklı iki kararı mevcuttur. 07.10.1953 tarihli 8/7 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı'nda "... Bundan başka Kanun'un 632. Maddesinin

²⁴⁴ TMK m. 716 : "Mülkiyetin kazanılmasına esas olacak bir hukukî sebebe dayanarak malikten mülkiyetin kendi adına tescilini istemek hususunda kişisel hakka sahip olan kimse, malikin kaçınması hâlinde hâkimden, mülkiyetin hükmen geçirilmesini isteyebilir."

²⁴⁵ **Oğuzman / Seliçi/ Özdemir**, s. 319-320; **Gündüz**, s. 2822; **Ayan**, Nam-ı Müstear, s. 390-391.

²⁴⁶ **Yavuz**, Dolaylı Temsil, s. 170; **Gündüz**, s. 2822-2823.

²⁴⁷ **Ürem Çetinel**, s. 103; **Yavuz**, Dolaylı Temsil, s. 271- 272; **Ayli**, s. 610; **Gündüz**, s. 2823.

sihhat şartı olarak vazettiği şekle uygun bir devir taahhüdü de vekil ile müvekkil arasında mevcut değildir. Binaenaleyh iddia olunan münasebetin mahiyeti ve şekline nazaran ihraz ettiği mülkiyet hakkını kendisine devreylemesi için davalıyı icbar edecek hukuki sebepten davacıların bu davalarda mahrum bulunduğu kabulünü iktiza eder” şeklinde hüküm kurarak taraflar arasında resmi şekilde düzenlenmiş bir vekaletnamenin varlığı aramıştır. Ancak Y. 13. HD. 10.02.1981 T. 1331/1981 E. 8105/ 1981 K. Numaralı kararında ise “... Vekil, vekillik veren için hazırladığı taşınmazı BK m. 392/1’den ötürü vekillik verene geçirmeye ödevlidir, yani geçirim borcu vekillik sözleşmesinin yasal bir sonucu bulunduğu için ayrıca kamusal bir biçimde geçirim sözü vermesi gerekmez.” hükmü ile vekilin taşınmaza ilişkin geri verme borcunu yerine getirebilmesi için vekalet sözleşmesinin resmi bir şekilde yapılmasına gerek olmadığını ifade etmiştir²⁴⁸.

Bizim de katıldığımız ve doktrinindeki baskın görüşe göre, vekilin üçüncü kişilerden kendi adına vekalet veren hesabına kazandığı taşınmazları vekalet veren adına tescil ettirmesi, vekalet sözleşmesine doğrudan kanunun bağladığı bir sonuç olduğundan ve vekalet sözleşmesi herhangi bir şekil şartına bağlı olmadığından vekalet sözleşmesinin resmi şekilde yapılmış olmasına ilişkin bir geçerlilik şartı bulunmamaktadır²⁴⁹. Doktrinindeki bir diğer görüş ise Noterlik Kanunu’nun 89. Maddesine dayanarak, taşınmaz mülkiyetinin geçirilmesi yükümlülüğü doğuran vekalet sözleşmelerinin resmi şekilde yapılması gerektiği yönündedir²⁵⁰.

Alınanları verme borcu gerek taşınırlarda gerekse taşınmazlarda yalnızca mülkiyetin devri ile sona ermemektedir. Vekilin ayrıca ayıptan ya da zapttan sorumluluktan doğan haklarını da vekalet verene devretmesi gerekir²⁵¹.

Uzun süreli vekaletlerde örneği mal varlığının idaresine yönelik bir vekalet sözleşmesinde vekil parayı ya da kıymetli evrakı bankaya yatırdıysa kendi adına bankaya yatırdığı para nedeni ile bankada bulunan alacağını vekalet veren devretmelidir. Vekalet

²⁴⁸ **Ayli**, s. 597.

²⁴⁹ **Ayan**, Namı-ı Müstear, s.391; **Postacıoğlu, İlhan**, Namı- Müstear Meselesi : Vekalet ve İtimat Mukaveleleri ile Muvazaanın Karşılıklı Münasebetleri, İÜHFİM, C:13, S:3, Yıl : 1947, s. 1020, dergipark.gov.tr [Erişim tarihi 31.01.2019]; s. 496; **Ayli**, s. 596; **Yavuz/ Acar/ Özen**, s. 664-665; **Yavuz**, Dolaylı Temsil, s. 173.

²⁵⁰ **Oğuzman / Selici/ Özdemir**, s. 321; **Saymen, Ferit H./ Elbir, Halid K.**, Türk Eşya Hukuku (Ayni Haklar), İstanbul, 1954, s. 179-181; **Tekinay, Selahattin Sulhi/ Akman, Sermet/ Burcuoğlu, Haluk/ Altop, Attila**, Borçlar Hukuku, İstanbul, 1985, C:1, s. 165.

²⁵¹ **Tandoğan**, s. 498; **Gündüz**, s. 2800.

veren, vekilin bankaya yatırdığı kıymetli evrakı ve parayı bankadan isteme hakkına sahiptir. Ancak vekil, dolaylı temsil içeren vekalet ilişkisini bankaya bildirmez veya vekalet verenin hak sahibi olmadığını belirtirse, bir başka deyiş ile vekil ile vekalet veren arasında bir ihtilaf doğarsa, banka vekil tarafından yatırılan para ve kıymetli evrakı mahkemenin belirleyeceği bir tevdi mahalline yatırmalıdır²⁵².

Vekil bir alacağı kısmen tahsil etmiş ise, bakiye kısım için söz konusu olan alacak hakkını devretmenin yanı sıra tahsil etmiş olduğu tutarı da vekalet verene vermelidir²⁵³.

5.2. Doğrudan Temsille Yürütülen Vekalette

Vekalet sözleşmesinin doğrudan temsil içerdiği durumlarda, temsilcinin üçüncü kişi ile yaptığı işlemlerden doğan hukuki sonuçlar temsil olunan adına ve hesabına doğmaktadır²⁵⁴. Doğrudan temsil halinde, hukuki sonuçlarının temsil olunan üzerinde doğması için gerekli şartlar TBK m. 40/2’de düzenlenmiştir. Buna göre işlemi yapanın temsilci sıfatını karşı tarafa bildirmesi gerekmektedir²⁵⁵. Ancak temsil ilişkisinin varlığı karşı tarafça durumdan anlaşılabiliriyorsa veya anlaşılması gerekiyorsa yahut hukuki işlemin temsilci veya temsil olunan kişi ile yapılması karşı taraf için önem taşımiyorsa bu durumda hukuki işlemin sonuçları doğrudan doğruya temsil olunana ait olur.

Doğrudan temsil yoluyla yürütülen vekalette vekilin yaptığı işlemler sonucu doğan haklar doğrudan doğruya vekalet verene ait olur ve vekilin aldıklarını verme borcu söz konusu olmaz²⁵⁶.

Doğrudan temsille vekaletin varlığı halinde dahi olsa, vekil vekalet verenden aldığı ya da vekaletin ifası nedeni ile üçüncü kişilerden elde ettiği paraların maliki olacağından, vekilin bu paralar için aldıklarını verme borcu devam edecektir²⁵⁷. Ancak

²⁵² **Özkaya**, s. 655.

²⁵³ **Gündüz**, s. 2800; **Tandoğan**, s. 499.

²⁵⁴ **Akyol, Şener**, Türk Medeni Hukukunda Temsil, İstanbul, 2009, s. 151-152 ; **Oğuzman/ Öz**, C:1, s. 220-221; **Akipek**, s. 63; **Karasu, Bülent**, Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Türk Hukukunda Doğrudan ve Dolaylı Temsil, İstanbul, 2018, s. 72-73.

²⁵⁵ Bu prensip “başkası adına hareketin açıklanması prensibi” olarak isimlendirilmektedir. Bkz, **Esener, Turhan**, Salahiyete Müstenit Temsil, Ankara, 1961, s. 95-97.

²⁵⁶ **Özkaya**, s. 653; **Yavuz**, s. 664; **Gündüz**, s. 2801; **Tandoğan**, s. 500.

²⁵⁷ **Tandoğan**, s. 500; **Gündüz**, s. 2801; **Yavuz**, s. 664; **Özkaya**, s. 653; **Ayli**, s. 594; **Karahasan**, Borçlar Hukuku, s. 1262.

vekilin iflası halinde, para vekilin mülkiyetinde olduğundan, vekalet verenin yalnızca garameye giren bir alacak hakkı söz konusu olacaktır²⁵⁸.

Vekil, taşınırlarda vasıtasız zilyet olması nedeni ile mülkiyeti kazabilir ve böyle bir durumda aldıklarını verme borcu kapsamında vasıtasız zilyetliği vekalet verene devretmekle yükümlü olacaktır²⁵⁹. Bu takdirde vekalet verenin vekalet sözleşmesinden kaynaklanan alacağı ile taşınıra ilişkin istihkak talebi yarışı. Vekilin iflası halinde vekalet veren istihkak talebine dayanarak talep konusu şeyin iflas masasından ayrılmasını isteyebilir. Ancak vekil, aldığı paranın maliki olacağından bu para için iflas masasına karşı yalnızca alacak hakkı ileri sürebilir²⁶⁰.

6. Borca Karşı İleri Sürülebilecek Başlıca İtiraz ve Def'iler

Vekilin aldıklarını verme borcuna karşı ileri sürülebilecek itiraz ve def'ileri incelemeden önce itiraz ve def'i kavramlarına değinmekte vardır:

İtiraz, davacı (alacaklı) tarafından talep edilen alacağın varlığına yönelik olarak, özel bir sebeple, hakkın hiç doğmadığına ya da sonradan sona erdiğine yönelik olayların davalı (borçlu) tarafından ileri sürülmesidir²⁶¹.

Def'i ise, davalıya (borçluya) tanınan ve borçlanılan edimin ifasından kaçınma özel bir sebeple kaçınma hakkıdır²⁶².

6.1. Takas

Takas, TBK m. 139'da düzenlenmiştir. İlgili madde hükmüne göre, iki kişi karşılıklı olarak bir miktar parayı ya da konuları bakımından aynı türden malı birbirine borçlu ise, her iki borcun da muaccel olması halinde, taraflardan her biri borcunu alacağı ile takas edebilecektir. Takas bozucu yenilik doğuran bir hak olup bu hak, tek taraflı olarak ve herhangi bir şekil şartına bağlı olmaksızın varması gereken bir irade beyanı ile ve şarta bağlanmaksızın kullanılır²⁶³. Takas tek taraflı irade beyanı ile kullanılan bir hak

²⁵⁸ Tandoğan, s. 500.

²⁵⁹ Özkaya, s. 654; Tandoğan, s. 500; Ayli, s. 594; Ürem Çetinel, s. 99.

²⁶⁰ Özkaya, s. 654.

²⁶¹ Çukudar, Neslihan, Borç İlişkilerinde Def'i Hakkı ve İtirazlar, Ankara, 2014, s. 20.

²⁶² Çukudar, s. 19.

²⁶³ Karşı tarafa ulaştığı anda hukuki hüküm ve sonuç doğuracak bu tek taraflı irade beyanını (takas beyanını) yasa hükümleri bir geçerlilik şartına tabi tutmamıştır. Yarg. 4. HD. T. 17.04.1980E. 1979/ 8998, K. 1980/

olması sebebi ile, geçerliliği karşı tarafın onay veya kabulüne bağlı değildir²⁶⁴. Takas hakkının kullanılabilmesi için taraflar arasındaki alacakların karşılıklı olması, tarafların birbirlerine borçlandıkları edimlerin aynı nitelikte olması, karşı alacağın muaccel olması ve alacakların her ikisinin de muaccel olması gerekmektedir²⁶⁵.

Kanunda vekilin takas itirazı ileri sürmesini engelleyen bir hüküm bulunmamaktadır²⁶⁶. Vekilin alınanları verme borcunun konusu para ise, vekilin vekalet verenden olan alacaklarının konusu da çoğunlukla para olduğundan, vekil takas beyanında bulunabilir. Böylece vekalet verenin alınanların teslimine ilişkin alacakları vekilin (masraf, ücret, iş görme nedeniyle uğranılan zararın tazmini vb.) alacakları oranında ortadan kalkar. Bu alacağın takas sonucu ortadan kalktığı ileri sürülmesi bir itiraz niteliği taşır²⁶⁷.

Vekalet veren vekilin alacaklarının varlığı ya da miktarı hususunda vekil ile aynı görüşte değil ise, vekalet veren çekişmeli alacağı tevdi ederek, alınanların teslimine ilişkin alacağının yerine getirilmesini talep edebilir²⁶⁸. Ancak vekilin takas itirazının

5070 (Tekben, Tuğçe, Takasın Hüküm ve Sonuçları, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C: 8, S: 1, Yıl: 2011, s. 287)

²⁶⁴ Topuz, Gökçen/ Topuz, Seçkin, Takasın Davada İleri Sürülmesi, AÜHFD, Cilt : 57, Yıl: 2008, s. 720; Hatemi/ Gökyayla, s. 340; Oğuzman/ Öz, C:1, s. 584, 585; Boyacı, Can, Cari Hesap Sözleşmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya 2009, s. 70; Şenyüz, s. 235.

²⁶⁵ Tekben, s. 308 -327.

²⁶⁶ “Davalı esasa cevabında bankadan çek karşılığı almış olduğu 10.777,520 lirayı davacının Kopaş AŞ’ye olan botçuna karşılık bu şirkete ödediğini, böylece kendi malvarlığında azalma davacının malvarlığında çoğalma olduğunu açıklamış ve takas ileri sürmüştür. Davalı bu yolla davacıyı borçtan kurtardığı takdirde, üçüncü kişiye ödemesi miktarında davacıya karşı alacaklı duruma gelmiş olacaktır. Bu itibarla ileri sürülen takas gereğince davacının Kopaş A.Ş. ’ye borçlu olup olmadığı, varsa miktarı, davalının ödeme tutarı ve bu yolla davacıdan alacaklı olduğu miktar belirlenerek davacının vekalet ilişkisinden olan alacağının takas ve mahsubu gerekir.” Yarg. 13. HD, T. 06.06.1988, ^ . 1988/ 2072 K. 1988/1818 (Özkaya, s. 694).

²⁶⁷ Seçer, Alım-Satım, s. 175; Tandoğan, s. 501; “Evrak arasında bulunan satış dosyasındaki bulgulardan, davacıların miras bırakanı avukat S.K. şüyu giderilip satılan malların satış parasından davacının payına düşeni tahsil ettiği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan davacı vekili, tahsil olunan paradan kısmen davalıya ödemede bulunulduğunu ve bunun için makbuz verildiğini açıklamıştır. Olay günü yürürlükte bulunan 3499 sayılı Avukatlık Yasasının 134. maddesine göre avukat, müvekkili adına aldığı mal ve paraları kendisi iş parası ve giderlerinin ödetilmesine kadar ve alacağı derecesinde hapsetmek yetisini taşır. Davacıların miras bırakanı davalı adına tahsilatta bulunduğu ve bundan kısmen davalıya ödeme yaptığı anlaşılmış bulunmasına göre kendi yaptığı gider ve iş parası tutarını peşinen mahsup ettiğinin kabulü zorunludur.” Yarg. 4. HD. T. 12.06.1970, E. 1970/ 3237, K. 1970/ 4938 (Özkaya, s. 742)

²⁶⁸ Tandoğan, s. 501; Seçer, Alım-Satım, s. 175.

tamamen veya kısmen yersiz olduğunun tespit edilmesi halinde vekil geç ödemedenden dolayı faizden ve var ise vekalet verenin munzam zararından sorumlu olabilir²⁶⁹.

Vekalet veren ile vekil arasında bir cari hesap ilişkisi mevcut ise²⁷⁰, dönem sonunda hesap cetvelinin vekalet verene sunulması takas beyanının yerini tutar. Ancak basit hesapta taraflardan birinin tek taraflı takas beyanının karşı tarafa ulaşması karşılıklı alacakların ortadan kalkması için yeterli iken, toplu takasa yönelen cari hesapta ise karşı tarafın kabul yönündeki açık irade beyanı ya da hesap cetveline bir ay içinde itiraz etmeyerek zımni kabulü gerekmektedir²⁷¹.

Hesap devresi sonunda ortaya çıkan bakiyenin açık veya örtüsü olarak tanınması ile borç yenilenir²⁷². Ancak bakiyenin tanınması sureti ile yapılan yenilemenin hukuki niteliği doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bizim de katıldığımız görüş²⁷³, bakiyenin tanınmasının bir yenileme sözleşmesi niteliğinde olduğu yönündedir. Bu görüşe göre, hesap cetvelinin karşı tarafa gönderilmesi yenileme sözleşmesi için bir öneri niteliği taşır ve karşı tarafın hesap cetvelini açıkça veya zımnen kabul etmesi ile yenileme sözleşmesi kurulur. Diğer bir görüşe göre ise²⁷⁴, bakiyenin kabulü TK m. 18 hükmü uyarınca bir soyut borç tanınması niteliğindedir ve yenileme bakiyenin kabulünün bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu görüşe göre, TBK m. 143/2 hükmü ile bir karine öngörüldüğünden, yenileme için tarafların yenileme iradesine sahip olması gerekirken²⁷⁵, cari hesaplarda taraflar yenileme iradesine sahip olmasalar dahi, bakiyenin kabulü ile yenileme gerçekleşmektedir.

²⁶⁹ Özkaya, s. 658.

²⁷⁰ Cari hesap sözleşmesi, sürekli iş ilişkisi bulunan kişiler ya da kuruluşlar arasında yapılan, her iş veya ticari işlemin sonunda, karşılıklı borçları ve alacakları hesaplamak ve tasfiye etmek için yapılan bir sözleşmedir. **Aşlar Üçyıldız, Yasemin**, Cari Hesap Sözleşmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015, s. 7; **Durgut, Ramazan**, Cari Hesap Sözleşmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2012, s. 30-33.

²⁷¹ **Bilgili, Fatih**, Ticari Defterler – Cari Hesap – Acente, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 16, S: 3-4, Yıl : 2012, s. 71 ; **Boyacı**, s. 77; **Durgut**, s. 163; **Aşlar Üçyıldız**, s. 39; **Balıkçioğlu, Alper Kadir**, Cari Hesap Sözleşmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010, s. 57-58; **Özkaya**, s. 659.

²⁷² **Tandoğan**, s. 501; **Çamoğlu, Ersin**, Cari Hesapta Tecdit, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C: 28, S:1, Yıl: 1961, s. 205.

²⁷³ **Oğuzman/ Öz**, C:1, s. 565-566; **Aşlar Üçyıldız**, s. 68.

²⁷⁴ **Hatemi/ Gökyayla**, s. 332-333; **Karlı, Özlem**, Sebebi Gösterilmeyen Borç Tanınması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2007, s. 161-162. g

²⁷⁵ **Oğuzman/ Öz**, C:1, s. 559- 561; **Hatemi/ Gökyayla**, s. 332.

6.2. Ödemezlilik Def'i

TBK m. 97 hükmüne göre, karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde ifa isteminde bulunan tarafın, sözleşmenin koşullarına ve özelliklerine göre daha sonra ifa etme hakkı yoksa, kendi borcunu ifa etmiş ya da ifasını önermiş olması gerekmektedir. Aksi takdirde, kendisinden ifa talep edilen borçlu için, alacaklı borcunu ifa edene ya da ifayı teklif edene kadar ifadan kaçınma imkanı yani ödemezlilik def'i hakkı doğar²⁷⁶.

Vekilin vekalet konusu işi görmeye başlaması ile taraflar arasında karşılıklı borçlar doğar. Vekalet verenin vekalet sözleşmesi kapsamında alınanların geri verilmesine ilişkin talep hakkı ve sözleşmenin ihlali halinde tazminata ilişkin talep hakkı doğarken, vekilin de ücrete, masrafların ödenmesine, iş görme nedeni ile uğradığı zararın tazminine ilişkin alacakları söz konusu olacaktır. Vekil, vekalet verenin kendisine karşı yüklenilen borçların ifa edilmediğinden bahisle aldıklarını geri vermektan kaçınabilir. Doktrinde bu karşılıklı alacakların mübadele (değiş tokuş) içinde olup olmadığına göre vekilin sahip olduğu teslimden kaçınma hakkın hukuki niteliği farklı yorumlanmaktadır. Bizim de katıldığımız baskın görüşe göre burada vekilin bir ödemezlilik def'i hakkının var olduğu kabul edilmektedir²⁷⁷. Nitekim böyle bir durumda vekilin vekalet sözleşmesinden kaynaklanan alacak hakları ile vekalet verenin taşınırın teslimine ilişkin alacak hakkı mübadele içindedir. Vekalet veren borçlarını ifa etmemesi halinde, vekilin ödemezlilik def'i ileri sürme hakkı doğmaktadır. Doktrindeki diğer görüş ise, vekilin alacakları ile vekalet verenin alacakları arasında bir mübadele ilişkisinin bulunmadığı ve bu nedenle ödemezlilik def'i ileri sürülemeyeceği, vekilin ancak TMK m. 950'de²⁷⁸ düzenlenen aynı hapis hakkına kıyasen şahsi bir hapis hakkı tanındığı yönündedir²⁷⁹. Üçüncü bir görüş ise ilk iki görüşün sentezinden doğmaktadır. Bu görüşü savunan Gündüz'e göre²⁸⁰, vekaletin ücretli olduğu durumlarda tam iki tarafa borç yükleyen bir vekalet sözleşmesi söz konusu olacağından alacaklar arasında bir mübadele ilişkisinin varlığından söz edilebilecek ve

²⁷⁶ Çukudar, s. 51; Hatemi/ Gökyayla, s. 256; Oğuzman/ Öz, C:1, s. 346-347.

²⁷⁷ Zevkliler/ Gökyayla, s. 628; Seçer, Alım-Satım, s. 243; Özkaya, s. 661; Ayli, s. 597.

²⁷⁸ TMK m. 950 : "(1) Alacaklı, borçluya ait olup onun rızasıyla zilyedi bulunduğu taşınırı veya kıymetli evraki, borcun muaccel olması ve niteliği itibarıyla bu eşyanın alacak ile bağlantısı bulunması hâlinde, borç ödeninceye kadar hapsedebilir. (2) Zilyetlik ve alacak ticarî ilişkiden doğmuşsa, tacirler arasında bu bağlantı var sayılır. (3) Alacaklı, borçluya ait olmayan taşınurlar üzerinde de zilyetliğin iyiniyetle kazanılmasının korunduğu ölçüde hapis hakkına sahip olur."

²⁷⁹ Tandoğan, s. 502.

²⁸⁰ Gündüz, s. 2820.

ödemezlik def'i olarak değerlendirilebilecektir. Ancak ücretsiz bir vekalet söz konusu ise, şahsi bir hapis hakkının varlığının kabulü gerekecektir.

Alım komisyonculuğunda komisyoncu, kendi adına vekalet veren hesabına mal satın almaktadır. Dolaylı temsil ile yürütülen bu komisyon türünde komisyoncu, kendi adına vekalet veren hesabına satın aldığı malın mülkiyetini iktisap etmektedir. Komisyoncu, komisyon sözleşmesinden kaynaklanan taleplerinin karşılanmaması halinde kendi adına vekalet veren hesabına satın aldığı malları vekalet verene teslimden ya da satım komisyonculuğunda sözleşme konusu malların satımından elde ettiği bedeli vekalet verene iade etmekten ödemezlik def'i ileri sürerek kaçınabilir²⁸¹.

Alacağın zamanaşımına uğramış olması, vekilin ödemezlik def'i ileri sürmesine engel teşkil etmez²⁸².

6.3. Hapis Hakkı

6.3.1. Genel Olarak

Gerek dolaylı temsiller yürütülen vekalette gerekse doğrudan temsille yürütülen vekalette olsun vekil bir takım kazanımlar elde etmektedir. Vekalet verenin vekalet sözleşmesinden kaynaklanan edimlerini ifa etmemesi durumunda vekil, aldıklarını verme borcunun konusunu oluşturan mal varlığı üzerinde, kanunda öngörülen şartların oluşması nedeni ile hapis hakkını kullanabilecektir.

Hapis hakkı, TMK m. 950 ve devamında düzenlenmektedir. Bu maddeye göre:

“Alacaklı, borçluya ait olup onun rızasıyla zilyedi bulunduğu taşınırı veya kıymetli evraki, borcun muaccel olması ve niteliği itibarıyla bu eşyanın alacak ile bağlantısı bulunması hâlinde, borç ödeninceye kadar hapsedebilir.

Zilyetlik ve alacak ticarî ilişkiden doğmuşsa, tacirler arasında bu bağlantı var sayılır.

Alacaklı, borçluya ait olmayan taşınırlar üzerinde de zilyetliğin iyi niyetle kazanılmasının korunduğu ölçüde hapis hakkına sahip olur.”

Hapis hakkını, kanunda öngörülen şartların gerçekleşmesi halinde, alacaklının zilyetliğinde bulunan ve borçluya iade edilmesi gereken borçluya ait taşınırlar veya

²⁸¹ Seçer, Alım-Satım, s. 176-177.

²⁸² Oğuzman/ Öz, s. 351; Çetiner, s. 78.

kıymetleri evrakları geri vermeyerek alacağına teminat olarak alıkoyma ve paraya çevirme yetkisi veren aynı hak olarak tanımlamak mümkündür²⁸³.

Hapis hakkı, kanunda öngörülen şartların gerçekleşmesi ile ortaya çıkan bir tür rehin hakkıdır, bu nedenle doktrinde kanuni taşınır rehni olarak da isimlendirilmektedir²⁸⁴. Ancak her ne kadar doktrinde bu şekilde adlandırılmış olsa da, hapis hakkı teknik anlamda bir rehin hakkı değil, geniş anlamda taşınır rehni niteliğindedir.

Türk doktrinindeki ortak görüş hapis hakkının hukuki nitelik olarak bir aynı hak olduğu yönündedir²⁸⁵.

²⁸³ **Çetiner, Bilge**, Hapis Hakkı, İstanbul 2010, s. 26; **Kara, Ethem**, Genel Olarak Türk Hukukunda Hapis Hakkı, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt : 6, S: 11, Yıl: 2016, s. 102; **Sarp, Eda**, Hapis Hakkı, Bursa Barosu Dergisi, Cilt : 38, S: 94, Yıl: 2014, s.77; **Oğuzman/ Seliçi/ Özdemir**, s. 830; **Akipek, Jale / Akıntürk, Turgut**, Eşya Hukuku, İstanbul, 2009, s. 857. “*Türk Medeni Kanununun 950.maddesinde yapılan tanıma göre “hapis hakkı” bazı koşulların varlığı halinde alacaklıya yedinde bulunan borçluya ait bir malı iadedden kaçınmak ve alacağını tahsili için paraya çevirme yetkisi tanıyan hukuki bir teminat kurumudur.*” Yarg. HGK T. 16.07.2008, E. 2008/ 14-496, K. 2008/ 502, www.lexpera.com.tr. [Erişim tarihi 06.01.2019].

²⁸⁴ **Eskiocak, Ali**, Teslime Bağlı Taşınır Rehninde Alacaklının Hukuki Durumu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007, s. 7; **Özdemir, Recep**, İslam Hukukunda Hapis Hakkı (Hakku’l Haps) Kavramı, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, S: 27, Yıl: 2016, s. 393; **Cansel, Erol**, Türk Hususi Hukukunda Hapis Hakkı, Ankara, 1961, s. 20. Serozan’na göre, hapis hakkını rehinden ayıran en önemli özellik kuruluşunun bir hukuki işleme değil, doğrudan doğruya kanuna dayanmasıdır. Hapis hakkında iradi olan unsur zilyetliğin devri olup teminat hakkının kurulması değildir. Bu iradilik unsurunun eksikliği bakımından hapis hakkına eksik rehin gözüyle bakılabilir (**Hatemi, Hüseyin / Serozan, Rona/ Arapçı, Abdülkadir**, Eşya Hukuku, İstanbul, 1991, s. 360).

²⁸⁵ **Karahasan, Mustafa Reşit**, Türk Eşya Hukuku, C:2, s. 573; **İmre, Zahit**, Hapis Hakkı Üzerine Bir Tetkik, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C: 18, Yıl: 1952, s. 744,746; **Oğuzman/ Seliçi / Özdemir**, s. 830; **Akipek/ Akıntürk** s. 858; **Köprülü, Bülent/ Kaneti, Selim**, Sınırlı Aynı Haklar, İstanbul, 1982-1983, s. 512-513. Doktrindeki bir görüşe göre ise hapis hakkının paraya çevirme yetkisinin kullanıldığı an itibari ile bir aynı hak olduğu kabul edilmekle birlikte, doğduğu andan paraya çevirme yetkisinin kullanıldığı ana kadarki hukuki durumu ise tartışmalıdır. Bu görüşe göre, alacaklının zilyetliğinin gasp, çalınma vb. bir şekilde rızası olmaksızın sona ermesi durumunda alacaklının bir daha zilyet olması kesin olarak ortadan kalkarsa, hapis hakkı sona erecektir. Bu durumda alacaklı yalnızca zilyetliğin geri verilmesi davası veya taşınır davası imkanlarına sahip olacaktır. Yani alacaklı zilyetliği rızası dışında elinden çıkmış ise mülkiyete dayanan istihkak davası açma imkanı değil, zilyetliğe dayanan davaları açma imkanı vardır. Ancak aynı hak sahiplerinin mülkiyete dayanan geri verme davası açmaları mümkündür. Bu nedenle zilyetliği rızası dışında elinden çıkan alacaklının özünde bir aynı bulunmayıp, alacaklının bu devre bakımından sahip olduğu hak yalnızca aynı etkiye sahip bir tasarruf yetkisidir. **Dinar, R. Cem**, Türk Medeni Kanunu Kapsamında Hapis Hakkı, İstanbul, 2016, s. 13-15; **Cansel**, s. 19-23; **Sirmen**, Eşya Hukuku, s. 681.

Fer'i zilyet ya da zilyet yardımcısı sıfatına sahip olan kişiler hapis hakkını kullanabilir²⁸⁶.

6.3.2. Konusu

TMK m. 950/1'de açıkça belirtildiği üzere taşınır eşya ve kıymetli evrak hapis hakkına konu olabilir. Ancak bunların maddi varlığı olmalı ve paraya çevirmeye elverişli olmaları gerekmektedir²⁸⁷. Maddi varlığı olan eşya maddi olarak sınırlanabilir ve ekonomik olarak kullanım değeri olan şeylerden meydana gelir. Henüz maddi olarak vücuda gelmemiş eşya üzerinde hapis hakkı kullanılamaz²⁸⁸. Zira hapis hakkı temelini zilyetlikten alan bir haktır ve ileride meydana gelecek veya henüz vücut bulmamış taşınır eşya üzerinde bir zilyetlik edinilmesi mümkün olmayacağından eşyanın maddi olarak meydana gelmiş olması önemlidir. Bu aynı zamanda taşınır rehninde belirlilik prensibinin de gereğidir²⁸⁹. Yine hapis hakkı temelini zilyetlikten alan bir hak olduğundan yalnızca taşınır eşya ve kıymetli evraklar hapis hakkının konusu olabilmektedir. Bu nedenle üzerinde zilyetlik kurulması mümkün olmayan haklar hapis hakkına konu olamaz. Ancak örneğin fikri haklar maddi varlıklarının olması halinde, örneğin elektronik ortama dökülmüş, fotoğraf, tablo gibi vasıtalara işlemiş ise bunlar üzerinde hapis hakkı kullanılabilir²⁹⁰.

Satılması ahlaka ve kanuna aykırı olan eşyalar hapis hakkına konu olamazlar. Hacı mümkün olmayan mallar üzerinde de hapis hakkı kullanılamaz²⁹¹.

Eşya toplulukları topluca hapsedilemezler; hapis hakkının konusu olacak taşınırın müstakil olması gerekmektedir²⁹².

²⁸⁶ **Esener, Turhan / Güven, Kudret**, Eşya Hukuku, Ankara, 2012, s. 540.

²⁸⁷ **Dinar**, s. 17-18 ; **Çetiner**, s. 2; **İmre**, s. 142; **Ertaş, Şeref**, Eşya Hukuku, İzmir, 2011, s. 580; **Köprülü/ Kaneti**, s. 517; **Cansel**, s. 40; **Saymen/ Elbir**, s. 736; **Davran, Bülent**, Rehin Hukuku Dersleri, İstanbul 1972, s. 93.

²⁸⁸ **Dinar**, s. 19; **Çetiner**, s. 60; **Cansel**, s. 37; **Akıpek/ Akıntürk**, s. 858; **Acar, Faruk**, Rehin Hukuku Dersleri, İstanbul 2015, s. 125.

²⁸⁹ **Köprülü/ Kaneti**, s. 468 vd; **Nomer, Haluk Nami/ Ergüne, Mehmet Serkan**, Eşya Hukuku, İstanbul ,2017, s. 241 vd. Belirlilik prensibi hakkında detaylı bilgi için ayrıca bkz : **Faruk, Acar**, Rehin Hukukunda Taşınmaz Kavramı ve Özellikle Belirlilik İlkesi, İstanbul, 2017, s. 149 vd; **Sirmen, Lale**, Eşya Hukuku, Ankara, 2018, s. 667.

²⁹⁰ **Çetiner**, s. 61.

²⁹¹ **Esener/ Güven**, s. 541.

²⁹² **İmre**, s. 747; **Dinar**, s. 20; **Cansel**, s. 37-38; **Saymen/ Elbir**, s. 737; **Gürsoy, Kemal. T / Eren, Fikret/ Cansel, Erol**; Türk Eşya Hukuku, Ankara, 1978, s. 1194; **Ayan**, s. 247; **Çetiner**, s. 62; TTK m. 11/3 hükmü

Bütünleyici parçalar²⁹³ bağlı oldukları taşınır veya taşınmazlardan ayrıldığında fonksiyonlarını yitirdikleri için, bütünleyici parçaların asıl şeyden ayrı olarak hapsedilmesi mümkün değildir²⁹⁴.

Para, hapis hakkına konu edilip edilemeyeceği tartışmalı bir taşınır eşyadır. Bu hususta ölçüt paranın mülkiyetinin alacaklıya intikal edip etmediğidir. Zira alacaklının kendi parası ile çoğu zaman karıştığından, alacaklı ancak paraların birbirine karışmaması ve paranın mülkiyetinin kendisine geçmemesi halinde, örneğin paranın kapalı bir zarf içinde saklanmak suretiyle alacaklıya verilen para hapis hakkının konusunu teşkil edebilir²⁹⁵. Dolayısıyla para üzerinde hapis hakkı kullanılıp kullanılmayacağı hususu her somut olayın özelliğine göre değerlendirilmelidir.

Taşınmazlar ise hapis hakkının konusunu oluşturamazlar²⁹⁶.

TTK m. 645 kapsamında²⁹⁷ kıymetli evraka bağlı olan ve onsuz kullanılmayan ve devredilemeyen haklar da hapis hakkına konu olabilirler. Kıymetli evrak hakkın senede sıkı sıkıya bağlı olduğu ve hakkın senetsiz dermeyan ve devrinin mümkün olmadığı senetlerdir²⁹⁸. Bir kıymetli evrakın hapsedilip hapsedilemeyeceği hususu evrak ile ona bağlı hak arasındaki ilişkiye göre tespit edilir. Bu noktada o kıymetli evrak

ile ticari işletme, içerdiği malvarlığı unsurlarının devri için zorunlu tasarruf işlemlerinin ayrı ayrı yapılmasına gerek olmaksızın bir bütün hâlinde devredilebileceği ve diğer hukuki işlemlere konu olabileceği öngörülmüş ise de, ticari işletmenin üzerinde hapis hakkı kurulması mümkün olmayan taşınmazlar ve haklar dahil birçok malvarlığı unsurunu içermesi nedeni ile, müstakil bir eşya olarak nitelendirilmesi ve ticari işletme üzerinde hapis hakkı kullanılması mümkün olmayacaktır. (**Karamanhoğlu, Argun**, Ticari Hapis Hakkı, Prof. Dr. Mustafa Dural'a Armağan, İstanbul 2013, s. 688-689).

²⁹³ Asıl şeye maddi olarak sıkı sıkıya bağlı olan ve asıl şeyden ayrılması ancak asıl şeyin yok olması, zarar görmesi veya değişmesi sureti ile mümkün olan ya da asıl şeye maddi olarak sıkı sıkıya bağlı olmamakla birlikte yerel adetler gereğince asıl şeyin esaslı unsuru sayılan parçaya bütünleyici parça denir. **Oğuzman/ Seliçi/ Özdemir**, s. 241.

²⁹⁴ **Cansel**, s. 38; **Acar**, Rehin Hukuku, s. 125; **Davran**, s. 91.

²⁹⁵ **Çetiner**, s. 62-63. **İmre**, 747; **Acar**, Rehin Hukuku, s. 124; **Saymen/ Elbir**, s. 737.

²⁹⁶ **Acar**, Rehin Hukuku, s. 123; **Çetiner**, s. 98; **Saymen/ Elbir**, s. 737. Ancak kulübe, çardak, baraka vb. hafif yapılar TMK m. 728 uyarınca taşınır yapıdır ve taşınır mal hükümlerine tabi olurlar. Bu nedenle hapis hakkına konu edilebilirler (**Cansel**, s. 38).

²⁹⁷ TTK m. 645 : Kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunların içerdikleri hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemediği gibi başkalarına da devredilemez.

²⁹⁸ **Saymen/ Elbir**, s. 737.

olmaksızın hakkın ileri sürülüp sürülemeyeceği ve alacaklının elindeki kıymetli evrakı paraya çevirme yetkisinin olup olmadığına bakılacaktır²⁹⁹.

Evraksız kıymetli evraklar³⁰⁰ üzerinde hapis hakkı kullanılması ise mümkün değildir³⁰¹. Zira kıymetli evrakın hapis hakkına konu olabilmesi için hakkın senede bağlı olması gerekir.

Hapis hakkının konusunu oluşturacak taşınır eşya ve kıymetli evrakın paraya çevrilebilme özelliği olmalıdır³⁰². Paraya çevrilebilme özelliği ile kastedilen taşınır eşyanın ve kıymetli evrakın devredilebilir olması ve ekonomik bir değerinin olmasıdır³⁰³.

TMK m. 951/2 hükmü uyarınca, bir eşyanın ticaretinin yapılması veya üzerinde tasarrufta bulunulması yasaklanmışsa, bu eşyanın paraya çevrilmesi ve üzerinde hapis hakkı kullanılması mümkün değildir. Örneğin askeri araçlar, pasaport ve cüzdanlar hapis hakkına konu edilemezler³⁰⁴.

Hapis hakkı sadece alacağı karşılamaya yetecek kadar taşınır mal ve kıymetli evrak üzerinde kullanılabilir. Hapis hakkına konu teşkil eden taşınır eşya bölünmez nitelikte ise borç miktarı kadar bölünmesi, taşınır rehnine hakim olan prensiplerden

²⁹⁹ **Çetiner**, s. 63. Bu bağlamda, poliçe, çek ve emre yazılı senetler, ipotekli borç senetleri, irat senetleri, rehinli tahviller, nama yazılı hisse senetleri, emtiayı temsil eden senetler, makbuz senedi ve varantlar, taşıma senetleri ve konişmentolar hapis hakkına konu olabilecekken; sadece yazılı delil niteliğini haiz senetler (havale belgesi, muhasebe kayıtları, ipotek belgesi vb.), alelade ibraz edilecek senetler (hayat sigorta poliçeleri, tren biletleri, banka tasarruf cüzdanları, eşyayı teslim belgesi vb.) ve herhangi bir hakkın bağlı olmadığı senetler (marka, patent tescil belgesi vb.) senetler ise hapis hakkının konusunu oluşturamazlar (**Acar**, Rehin Hukuku, s. 126; **Çetiner**, s. 64; **Dinar**, s. 32-34; **Cansel**, s. 42-44; **İmre**, s. 748 – 749; **Saymen/ Elbir**, s. 737).

³⁰⁰ Evraksız kıymetli evrak, bir tür kıymetli evrak olan menkul kıymetlerin kaydileştirilmesidir. (**Yılmaz, Lerzan**, Kıymetli Evrak Mevhumunu Değiştiren Gelişme, M.Ü. İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Yıl: 1999, C: 15, S:1, s. 448); Kaydileştirme ise sermaye piyasası araçlarının fiziki olarak senet üzerine basılmaması, elektronik ortama aktarılmasıdır (**Ünal, Mücahit**, Sermaye Piyasası Araçlarının Kaydileştirilmesi, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:19, Yıl: 2011, S:1, s. 227-228).

³⁰¹ **Karamanhoğlu**, s. 692.

³⁰² Ancak istisnai olarak parayla ölçülebilen değeri olmayan taşınır üzerinde de borçluyu tazyik etmek üzere eksik hapis hakkının varlığı kabul edebilir. Örneğin avukatın ücretini alıncaya kadar müvekkiline ait olan ve ekonomik değeri olmayan bir evrakı iade etmemesi gibi (**Gürsoy/ Eren / Cansel**, s. 1194).

³⁰³ Hapis hakkının sadece iadede kaçınma yetkisi veren alıkoyma hakkından ayrıldığı nokta da alacaklıya alıkoyma eşyanın paraya çevrilmesini isteme yetkisi vermesidir. Bu çerçevede, örneğin, kişisel yazışmalar, henüz yayımlanmamış bir roman, ticari defterler, diploma, mimari planlar, kimlik kartı vb. eşyalar hapis hakkının konusunu teşkil edemezler (**Köprülü/ Kaneti**, s. 517 ; **Dinar**, s. 19; **Eskiocak**, s. 18; **Çetiner**, s. 65).

³⁰⁴ **Oğuzman / Selici/ Özdemir**, s. 835; **Çetiner**, s. 66.

teminatın bölünmezliği ilkesi gereğince, hapis hakkının eşyanın bir kısmı üzerinde kullanılması mümkün değildir³⁰⁵.

6.3.3. Şartları

Hapis hakkının söz konusu olabilmesi için alacaklının hapis hakkına konu olacak taşınır eşyanın veya kıymetli evrakın zilyedi olması, alacağının muaccel olması ve alacak ile hapis hakkına konu taşınır eşya veya kıymetli evrak arasında medeni veya ticari bağlantı olması gerekmektedir.

a) Hapsedilen Eşyanın Borçlunun Mülkiyetinde Olması

Bir eşyanın hapis hakkının konusunu teşkil edebilmesi için, kural olarak, borçlunun mülkiyetinde bulunması gerekmektedir³⁰⁶. Hapis hakkının şartlarının mevcut olup olmadığı değerlendirilirken mülkiyetin hapis hakkının ileri sürüldüğü andaki durumu esas alınmalıdır. Hapis hakkı ileri sürüldükten sonra eşyanın mülkiyetinde meydana gelecek olan değişiklikler hapis hakkına etki etmeyecektir, zira hapis hakkı bazı durumlarda üçüncü şahısların mülkiyetinde bulunan eşyalar üzerinde de söz konusu olabilmektedir³⁰⁷.

Eşyanın paylı mülkiyete³⁰⁸ konu olması halinde hapis hakkı yalnızca borçlunun payı üzerinde kullanılabilecekken³⁰⁹, elbirliği ile mülkiyetin³¹⁰ söz konusu olduğu

³⁰⁵ Ancak eşya nitelik olarak bölünebiliyorsa bu durumda taşınır eşyanın bölünerek yeterli kısım üzerinde hapis hakkının kullanılabilir ve borcu aşan kısım iade edilebilir³⁰⁵ (**Oral, Bahar**, Ticari İşletmelerde Taşınır Rehni, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2018, s. 16; **Oğuzman/ Seliçi/ Özdemir**, s. 831; **Nomer/ Ergüne**, s. 284-285).

³⁰⁶ Alacaklı, kendi mülkiyetinde bulunan şeyler üzerinde hapis hakkı kullanamaz. Ancak bazı hallerde alacaklının kendi mülkiyetinde bulunan şeyler üzerinde hapis hakkı kullanamaması hakkaniyete ve menfaatler dengesine aykırı düşebilir. Bu durum gibi durumlarda alacaklının kişisel hapis hakkından faydalanabileceği kabul edilmelidir. Kişisel hapis hakkı dürüstlük hakkı gereği uygulama alanı bulur ve paraya çevirme yetkisi vermez (**Nomer/ Ergüne**, s. 287).

³⁰⁷ **Çetiner**, s. 67.

³⁰⁸ Birden fazla kişinin aynı eşya üzerinde aynı anda paylı olarak mülkiyet hakkına sahip olmasına paylı mülkiyet denir. Paydaşlardan her biri eşya üzerindeki mülkiyetin sadece bir payına sahip olsalar da burada fiili bir bölünme değil farazi bir bölünme söz konusudur. (**Ayan, Mehmet, Eşya Hukuku Mülkiyet**, 2016, Ankara, s. 57-58).

³⁰⁹ **İmre**, s. 749; **Çetiner**, s. 68; **Cansel**, s. 39; karşı görüş için **Dinar**, s. 23.

³¹⁰ El birliği ile mülkiyet, yasanın öngördüğü türden bir ortaklık ilişkisi bulunan kişilerin bu ortaklıkları nedeni ile bir eşyanın mülkiyetinin elde etmeleri halinde elde edilen mülkiyet hakkının üzerinde tasarruf edilmesi mümkün paylara ayrılmaksızın mülkiyet hakkının bulunmasıdır. (**Ayan**, s. 122)

durumlarda mülkiyet konusu eşyada borçlunun belirli bir payı olmadığı için bu eşya üzerinde hapis hakkının kullanılması mümkün değildir³¹¹.

Her ne kadar kural olarak hapis hakkına konu teşkil edecek eşyanın mülkiyetinin borçluda olması gerekmekte ise de, iki istisnai halde üçüncü kişinin eşyası üzerinde de hapis hakkının kullanılma mümkündür : Bunlar üçüncü kişinin rızasının bulunduğu ve alacaklının iyi niyetli olduğu hallerdir.

Üçüncü kişi eşyanın zilyetliğinin borçlu tarafından alacaklıya devredilmesine önceden izin vermiş ya da böyle bir devri sonradan onaylamış ise, alacaklı üçüncü kişiye ait olan eşya üzerinde hapis hakkını kullanabilecektir³¹².

İkinci istisna ise TMK m. 950/3'ün uygulama alanına ilişkindir. Alacaklı, zilyetliği devralırken iyi niyetliyse, iyi niyetli alacaklı, zilyetlik hukukuna ilişkin prensiplere göre korunuyorsa, bu durumda üçüncü kişinin mülkiyetinde bulunan eşyayı hapsedebilir³¹³.

Alacaklının iyi niyeti iki şekilde karşımıza çıkabilir : Alacaklı eşyanın borçluya ait olmadığını bilmiyorsa veya bilmesi gerekmiyorsa, TMK m. 985/1 hükmü "*Taşınırın zilyedi onun maliki sayılır.*" uyarınca, mülkiyet karinesine dayanabilir³¹⁴. Zilyetlik, taşınırlarda aynı hakka ilişkin bir karine teşkil ettiğinden, dürüstlük kuralının sınırları çerçevesinde, alacaklının kendisine eşyanın zilyetliğini sağlayan şahsın eşyanın maliki olduğuna ilişkin güveni korunmuştur. Alacaklının iyi niyetli olduğu bir diğer halde ise, alacaklı eşyanın mülkiyetinin borçluya ait olmadığını bilmekle birlikte, borçlunun eşya üzerinde tasarruf yetkisinin bulunduğunu düşünmekte haklı olmasıdır³¹⁵.

³¹¹ Cansel, s. 39; Dinar, s. 24; İmre, s. 748; Çetiner, s. 68,

³¹² Davran, s. 93; Çetiner, s. 69.

³¹³ Karahasan, Türk Eşya Hukuku, s. 590; Ertaş, Şeref, Tescilli Taşınır Rehinleri, Journal of Yaşar University, C:8, S: Özel, Yıl: 2013, s. 1157; Cansel, s. 47; Köprülü/ Kaneti, s. 518; İmre, s. 751; Çetiner, s. 69; Dinar, s. 39; Akartepe, Alpaslan, Kiraya Veren Hapis Hakkı, Journal of Yaşar University, C:8, S: Özel, Yıl: 2013, s. 63; Demir, Şamil, Kiralayanın Hapis Hakkı, Ankara Barosu Dergisi, S:4, Yıl: 2013, s. 61-62; Akipek/ Akıntürk, s. 860.

³¹⁴ İyi niyetin korunmasına ilişkin detaylı bilgi için bkz : Akkanat, Halil, Türk Medeni Hukukunda İyi Niyetin Korunması, İstanbul 2010, s. 1 vd.

³¹⁵ İmre, s. 750. İyi niyete ilişkin bu halin, eşyanın mülkiyetinin borçluya ait olması kuralının bir istisnası olduğu unutulmamalı ve iyi niyet olgusu somut olay bazında ve dar anlamda yorumlanmalıdır. Özellikle alacaklının yapılan tasarrufa ilişkin olarak mesleki bilgi ve deneyiminin ve uzmanlığının söz konusu olduğu hallerde iyi niyet iddiası dinlenmemelidir. MK m. 3'e göre iyi niyet bir karine olduğundan, iyi niyetin geniş

b) Borçlunun Rızası ile Alacaklının Eşyaya Zilyet Olması

TMK m. 950/1 hükmüne göre “Alacaklı ... rızasıyla zilyedi bulunduğu taşınırı veya kıymetli evraklı ... hapsedebilir”.

Madde hükmünde kastedilen zilyetlik, hapis hakkına konu eşya üzerindeki fiili zilyetliktir. Hapis hakkında kamuya açıklık prensibi zilyetlik vasıtası ile sağlanmaktadır. Zilyet olunmayan eşya hapsedilemez. Alacaklı fer’i zilyet olabileceği gibi doğrudan zilyet de olabilir. Burada önemli olan husus borçlunun alacaklının zilyetliğine müdahale imkanın bulunmamasıdır. Başka bir deyişle, borçlunun alacaklının hapis hakkını kullanmasına imkan verecek şekilde, hapis hakkının konusunu oluşturan taşınır veya kıymetli evraktan elini çekmiş olması gerekmektedir. Alacaklı ile borçlunun müşterek olarak zilyet olduğu hallerde hapis hakkı kullanılamaz, zira böyle bir durumda borçlu alacaklıya bağlı olmaksızın eşya üzerinde hakimiyet sahibi olabilmektedir³¹⁶. Ancak borçlu ile alacaklının eşya üzerinde elbirliği ile zilyetliğinin bulunması halinde zilyetlikten doğan yetkiler ancak birlikte kullanılabilirliğinden, bu durumda alacaklı hapis hakkının kullanabilecektir³¹⁷.

Kıymetli evraklar üzerinde hapis hakkının kullanılabilmesi için alacaklının kıymetli evrakların zilyedi olması yeterli olup devir veya ciro şartı aranmamaktadır³¹⁸.

Bir diğer husus ise alacaklının zilyetliği borçlunun önceden izni veya sonradan verdiği onay ile kazanmış olmasıdır. Borçlunun rızası olmadan, alacaklının hile ile, yanlışlıkla, tesadüfen veya hukuka aykırı bir şekilde zilyedi olduğu eşyalar hapis hakkına konu olamaz³¹⁹. Burada aranan borçlunun rızası, alacaklının zilyetliği kazanma şeklinde ilişkin olup hapis hakkının kullanılmasına ilişkin değildir³²⁰.

anlamda uygulanması halinde, alacaklının borçlunun tasarruf yetkisine ilişkin iyi niyetinin her olayda peşinen var olduğunun kabulü gerekecek ve alacaklı her olayda üçüncü kişinin mülkiyetindeki eşyanın para çevrilmesini talep edebilecektir (Tuna, Burcu Ece; Menkul Rehninin Paraya Çevrilmesi, İzmir 2009, s. 44; Çetiner, s. 71).

³¹⁶ Ertaş, Eşya Hukuku, s. 581; Cansel, s. 53; Çetiner, s. 73; Tuna, s. 45.

³¹⁷ Sirmen, Eşya Hukuku, s. 681; Akipek/ Akıntürk, s. 859.

³¹⁸ Oğuzman/ Seliçi/ Özdemir, s. 832; Tuna, s. 45; Sirmen, Eşya Hukuku, s. 682.

³¹⁹ Sirmen, Eşya Hukuku, s. 681; Gürsoy/ Eren / Cansel, s. 1196; Ertaş, Eşya Hukuku, s. 580; Dinar, s. 44-46; Çetiner, s. 75.

³²⁰ Nomer/ Ergüne, s. 286; Köprülü/ Kaneti, s. 517.

c) Alacağın Muaccel Olması

Hapis hakkının kullanılabilmesi için alacaklının muaccel bir alacağı olmalıdır. Muacceliyet somut ilişkinin özelliğine göre değişen tarihlerde ortaya çıkabilir. Kanunen öngörülen ya da taraflarca kararlaştırılan tarihin gelmesi ya da koşulun gerçekleşmesi ile alacak muaccel hale gelir. Taraflarca bir vade kararlaştırılmamışsa ya da işin niteliği gereği aksi anlaşılmıyorsa, borç derhal muaccel hale gelir.

Kural olarak muaccel olmayan bir alacak için hapis hakkının kullanılması mümkün değildir. Buna karşılık alacağın zilyetliğin kazanıldığı anda muaccel olması zorunlu değildir. Alacaklının alacağının en geç hapis hakkının ileri sürüldüğü anda muaccel olması gerekmektedir³²¹.

Hapis hakkının kullanılabilmesi için borçlunun temerrüde düşürülmesine gerek yoktur³²².

TMK m. 952/1 hükmü ile bu kurala bir istisna getirilmiş olup borçlunun iflası ya da ödemededen aczi hallerinde³²³, alacağın muaccel olup olmadığına bakılmaksızın, hapis hakkının kullanılabileceği düzenlenmiştir³²⁴.

Hapis hakkının alacağın varlığına bağlı olan fer'i nitelikte bir haktır. Bu nedenle alacak geçersiz ise, bir sebeple sona ermiş ise yahut zamanaşımına uğramış ise hapis hakkı söz konusu olmayacaktır³²⁵. Hapis hakkı alacağın zamanaşımına uğramasına engel

³²¹ Cansel, s. 58; Tuna, s. 46; Oğuzman/ Seliçi/ Özdemir, s. 833; Nomer/ Ergüne, s. 288; Sirmen, Eşya Hukuku, s. 682; Akipek/ Akıntürk, s. 859.

³²² Saymen/ Elbir, s. 742.

³²³ Ödemededen aciz hali borçlunun borcunun öngörüleemeyen bir süre için ödeme imkanının bulunamamasıdır. Ödemededen aciz hali yalnızca alacaklının aciz belgesi alması ya da iflas etmesi olarak anlaşılmamalıdır. Borçlunun pasifinin aktifinden fazla olması gerekli değildir. Burada önemli olan borçlunun malvarlığının dışarıdan nasıl görüldüğüdür; borçlunun düştüğü aciz halinin sürekli olması ve herkesçe bilinmesi gerekmektedir. Ödemededen aciz hali geniş olarak yorumlanmalıdır. Bu bağlamda borçlunun konkordato mühleti talep etmesi veya genel olarak borçlarını tatil ettiği bütün hallerde TMK m.952/1 hükmü uygulanmalıdır. Akipek/ Akıntürk, s. 860; Sirmen, Eşya Hukuku, s. 682; Eskiocak, s. 41; Cansel, s. 58; Oğuzman/ Seliçi/ Özdemir, s. 833). Borçlunun vadesi gelmiş hiçbir borcunu ödeyememesi ödemelerini tatil ettiği anlamına gelmektedir; borçlunun vadesi gelmiş borçlarından sadece birkaçının ödenmesi ödemelerin tatil edildiği olarak yorumlanmamalıdır. Borçlunun iş yerini kapatıp geride herhangi bir temsilci bırakmaksızın yurtdışına kaçması da ödemelerin tatil edildiği şeklinde anlaşılmalıdır (Muşul, s. 1187).

³²⁴ Buna “zarurettten doğan hapis hakkı” da denebilir (Saymen/ Elbir, s. 743).

³²⁵ Oğuzman / Seliçi/ Özdemir, s. 833; İmre, s. 758; Saymen/ Elbir, s. 742-743; Köprülü/ Kaneti, s. 519;

olmayacağından, alacak hapis hakkı doğduktan sonra zamanaşımına uğrayabilir. Ancak bu durum hapis hakkının kullanılmasına engel teşkil etmeyecektir. Zira aynı bir hak olan hapis hakkının zamanaşımına uğraması söz konusu olamaz³²⁶.

d) Alacak ile Hapsedilen Eşya Arasında Bağlantı Olması

Hapis hakkı her türlü alacak için kullanılamaz. TMK m. 950/1 hükmüne göre hapsedilecek eşya ile alacak arasında bağlantı olması gerekmektedir. Kanun koyucunun aradığı bağlantı alacak ile eşya arasında, tarafların iradesinden bağımsız bir şekilde, kendiliğinden var olan, sıkı ve doğal bir bağlantıdır³²⁷. Örneğin alacaklının eşya ya da kıymetli evrakın saklanmasıyla doğan bir alacağı var ise, bu alacak ile zilyetliğinde bulunan eşya ya da kıymetli evrak arasında bir bağlantı söz konusu olacak ve bunlar üzerinde hapis hakkı kullanılabilir³²⁸. Bazı yazarlara göre³²⁹, eşya ve alacak arasındaki bağlantının varlığı dürüstlük kuralına göre tayin edilir. Eşyanın, borç yerine getirilmeksizin alacaklıdan istenmesi dürüstlük kuralına aykırılık teşkil ediyorsa, bağlantının varlığı kabul edilmelidir. Esener/ Güven'e göre ise, alacak ile eşya arasındaki bağlantı kavramından anlaşılması gereken, borçlu ile alacaklı arasındaki borç ilişkisi nedeni ile hapsedilen eşya ile alacak arasında bir sebep sonuç ilişkisinin bulunmasıdır³³⁰.

TMK m. 950/2 hükmü ile kanun koyucu ticari hapis hakkının varlığı halinde bağlantının mevcut olduğunu öngörmüştür³³¹. Bir başka deyişle, tacirler arasındaki ticari ilişkilerde zilyetlik ile alacak farklı hukuki ilişkilerden doğmuş bile olsa, başkaca bir araştırma yapılmaksızın, bağlantının bulunduğu kabul edilmektedir³³². Bu hususta kanun bir irtibat karinesi öngörmüştür. Ancak bu karinenin uygulanabilmesi için tacirler

³²⁶ **Ertaş**, Eşya Hukuku, s. 581; **Sirmen**, Eşya Hukuku, s. 36.

³²⁷ **Karahasan**, Türk Eşya Hukuku, s. 591; **Akipek/ Akıntürk**, s. 861; **Dinar**, s. 50-54; **İmre**, s. 760-761; **Cansel**, s. 61.

³²⁸ **Eskiocak**, s. 42.

³²⁹ **Nomer/ Ergüne**, s. 288; **Ertaş**, Eşya Hukuku, s. 581; **Oğuzman / Selici/ Özdemir**, s. 833; **Sirmen**, Eşya Hukuku, s. 683.

³³⁰ **Esener/ Güven**, s. 540.

³³¹ Ticari hapis hakkı, iki tacirin işletmelerinden doğan hukuki işlemler dolayısıyla alacaklı tacire, borçlu tacire ait olan ve zilyetliğinde bulunan, geri verilmesi gereken taşınır mal ve kıymetli evrak üzerinde alıkoyma ve paraya çevirme yetkisi veren bir sınırlı aynı haktır (**Karamanhoğlu**, s. 703).

³³² **Tandoğan, Haluk**, Hapis Hakkının Deviri, AÜHFD, S:3-4, Yıl: 1945, s. 220 – 230; **Gürsoy/ Eren / Cansel**, s. 1198; **Cansel**, s. 73; **Saymen/ Elbir**, s. 748; **Akipek/ Akıntürk**, s. 862; **Dinar**, s. 54; **Tuna**, s. 47; **Oğuzman/ Selici/ Özdemir**, s. 834; **Davran**, s. 93.

arasındaki farklı iş ilişkilerinin iki tacir arasında olağan sayılan işlerden olması yani işletmelerin faaliyetlerinden doğan işlemlerden ileri gelmesi gerekmektedir³³³.

6.3.4. Hakkın Doğduğu An ve Kullanılması

Hapis hakkı, kanunda belirtilen şartların tamamının gerçekleştiği anda doğar.

Hapis hakkı, bir def'i niteliğinde olduğundan, hak sahibinin hapis hakkının kullandığı yönündeki bir irade beyanı ile ileri sürülmelidir³³⁴.

Hapis hakkı, alacağın dayandığı hukuki ilişki bir şekil şartına tabi olsa dahi, herhangi bir şekli geçerliliğe tabi değildir. Hak sahibi hapis hakkını kullanacağını sözlü veya yazılı bir şekilde borçluya bildirebilir.

Borcun ifa edilmemesi ya da yeterli teminatın gösterilmemesi halinde alacaklı borçluya yaptığı şekle bağlı olmayan ihbar sonrasında³³⁵, hapsediği eşyanın teslim şartlı rehin hükümlerince paraya çevrilmesini talep edebilir.

TMK m. 945'e kıyasen, alacaklı, hapis hakkını kullandığı süre boyunca, zilyetliğinde bulundurduğu hapis hakkı konusu eşyayı saklamak ve korumak yükümlülüğü altındadır³³⁶.

6.3.5. Vekilin Hapis Hakkı

Yukarıda detaylı olarak izah olunduğu üzere hapis hakkı temelini bir başkasının mülkiyetinde bulunan bir taşınır eşyayı alıkoyma ve paraya çevrilmesini talep etme imkanı veren bir haktır. Bu bağlamda kural olarak bir başkasının mülkiyetinde bulunan bir mal veya kıymetli evrak üzerinde kullanılması mümkündür.

³³³ **İmre**, s. 765; **Cansel**, s. 77; **Köprülü/ Kaneti**, s. 523; **Saymen/ Elbir**, s. 749. Hapis hakkında taraflar arasında birden fazla hukuki ilişkinin bulunması halinde alacak ile eşya arasında bağlantıdan söz edebilmek için bu hukuki ilişkilerin birlik teşkil etmesi yani birden fazla hukuki ilişkinin taraflar arasında ulaştırılması gereken tek bir amaca yönelmesi gerekmektedir. Oysaki ticari hapis hakkında, tacirler arasındaki birden fazla hukuki ilişkinin birlik teşkil etmesi zorunlu değildir. Çeşitli ticari ilişkilerin iki tacir arasındaki olağan işlemlerden sayılması yeterlidir. Olağan nitelikteki ticari ilişkiler bir defalık ya da devamlı olarak gerçekleşebilir (**Nomer/ Ergüne**, s. 289).

³³⁴ **Çetiner**, s. 110.

³³⁵ İşin ticari nitelikte olması halinde ihbarın noter kanalı ile, taahhütlü mektupla, telgrafla ya da güvenli elektronik imza kullanılarak posta yolu ile yapılması gerekmektedir. (**Esener/ Güven**, s. 43-44).

³³⁶ **Nomer/ Ergüne**, s. 291; **Saymen/ Elbir**, s. 756.

Vekilin hapis hakkı incelenirken, vekaletin dolaylı temsille yürütülen vekalet mi yoksa doğrudan temsille yürütülen vekalet mi olduğu husus mülkiyetin kimde bulunduğu tespitinde rol oynadığından ve mülkiyetin kimde olduğu hususu da kullanılan hakkın hukuki niteliğinin belirlenmesinde önem arz ettiğinden, çalışmamızda vekilin hapis hakkını dolaylı temsille yürütülen vekalette ve doğrudan temsille yürütülen vekalette ayrı ayrı ele alacağız.

a) Dolaylı Temsille Yürütülen Vekalette

Dolaylı temsille yürütülen vekalette vekil vekalet veren hesabına kendi adına işlem yaptığından aldıklarının mülkiyeti vekile geçmektedir. Vekilin mülkiyeti kendisinde olan eşyalar üzerinde kullanacağı hapis hakkı hukuki niteliği bakımından doktrinde tartışmalıdır.

Doktrindeki bir görüşe göre³³⁷, TBK m. 509/3 hükmünde kanun koyucu “*Vekilin sahip olduğu hapis hakkından iflas masası da yararlanır*” ifadesi ile, her ne kadar vekalet sözleşmesi kapsamında edinilen malların mülkiyeti vekilde olsa da, vekilin iflası halinde, vekile bir hapis hakkı tanımıştır. Dolaylı temsille yürütülen vekalette vekilin hapis hakkını kullanması durumunda TMK m. 950 vd. hükümleri kıyasen uygulanmalıdır. Vekilin iflasının söz konusu olmadığı durumlarda ise, hapis hakkı ancak bir başkasının mülkiyetindeki eşya veya kıymetli evrak üzerinde kullanılabileceğinden, vekil mülkiyeti vekalet verene geçirmediği hapis hakkı kullanamaz; ancak vekil ücret alacağı ya da masraf veya zararlarından doğan alacağına karşılık olarak bir ödemezlik def'i ileri sürebilecek ya da hükmün kıyasen uygulanması ile kişisel bir hapis hakkı kullanabilecektir.

Bir diğer görüş³³⁸, vekilin hapsediği eşyaları paraya çevirme yetkisinin bulunmadığı ve bu sebeple vekilin ancak aynı hapis hakkına kıyasen kişisel bir hapis hakkının varlığından söz edilebileceği yönündedir. Bu şahsi hapis hakkı vekilin kendi adına müvekkili hesabına kazandığı mülkiyetin vekalet verene devrine ilişkin edimi üzerinde kullanılacaktır.

³³⁷ Nomer/ Ergüne, s. 287; Çetiner, s. 183.

³³⁸ Eren, s. 739; Tandoğan, s. 502; Gündüz, s. 2802; Köprülü/ Kaneti, s.531- 534.

Doktrinadaki bir başka görüşe göre ise³³⁹, dolaylı temsille yürütülen vekalette vekil mülkiyeti kendine ait olan eşya veya kıymetli evrak üzerinde gerçek anlamda yani TMK m. 950 anlamında bir hapis hakkını kullanamayacaktır. Ancak eşyanın ve kıymetli evrakın kendisine iadesini talep eden vekalet verene karşı bir ödemezlik def'i ileri sürebilecektir.

Kanaatimizce de son görüş isabetlidir. Nitekim dolaylı temsille yürütülen vekalette vekil vekalet sözleşmesi çerçevesinde aldıklarının maliki olduğundan ve bir kimsenin kendi mülkiyetindeki bir değer üzerinde hapis hakkını kullanması mümkün olmayacağından, burada gerçek anlamda bir hapis hakkının varlığından söz etmek mümkün olmayacaktır. Vekalet sözleşmesi çerçevesinde ücret, masraf alacağı ya da uğradığı zararlara ilişkin alacağı giderilmeyen vekil, mülkiyetindeki taşınır eşyanın ya da kıymetli evrakın kendisine iadesini talep eden vekalet veren karşısında ödemezlik def'i ileri sürmek suretiyle iadedden kaçınabilecektir.

Kanun koyucu alım satım komisyoncusu ile taşıma işleri komisyoncusuna özel düzenlemeler ile hapis hakkı tanımıştır. Her iki sözleşme de vekalet sözleşmesinin özel bir görünümüne niteliğinde olduğundan alım satım komisyoncusu ile taşıma işleri komisyoncusunun hapis hakkı aşağıda ayrıca incelenecektir.

I. Alım Satım Komisyoncusunun Hapis Hakkı

TBK m. 541 hükmü ile komisyoncunun hapis hakkı ayrıca düzenlenmiştir ve komisyoncuya sattığı malın bedeli ve satın aldığı mal üzerinde bir hapis hakkı tanınmıştır. Alım satım komisyonculuğu sözleşmesinde, komisyoncu ücret karşılığında kendi adına vekalet veren hesabına kıymetli evrak ve taşınır eşya alım satımını üstlenmektedir³⁴⁰. Komisyoncunun üçüncü kişilerle yaptığı işlemlerden doğan hak ve borçlar komisyoncuya aittir³⁴¹. Kanun koyucu alım satım komisyonculuğu sözleşmesinin konusunu taşınır mal ve kıymetli evraklar ile sınırlandırmıştır³⁴². Komisyoncunun hukuki konumu, dolaylı temsille yürütülen vekalette vekilin bulunduğu konumun özel bir türüdür.

³³⁹ Seçer, Alım- Satım, s. 180; Cansel, s. 114; Sarı, Vekalet, s. 297; Yavuz, Dolaylı Temsil, s. 264; Yüksel, s. 116-117.

³⁴⁰ Seçer, Alım-Satım, s.7; Çetiner, s. 183.

³⁴¹ Seçer, Alım-Satım, s. 9.

³⁴² Sözleşme ile bir taşınmazın alım ya da satımının yapılmasının kararlaştırılması halinde vekalet sözleşmesi hükümleri uygulanacaktır. Seçer, Alım-Satım, s. 14.

Alım komisyonculuğunda komisyoncu kendi adına vekalet veren hesabına bir taşınır eşya ya da kıymetli evrakın alınmasını işlemi gerçekleştirecektir. Komisyoncu iş görme kapsamında elde ettiği malların malikidir. Alım komisyoncusunun hapis hakkının hukuki niteliği tartışmalıdır. Doktrinde bizim de katıldığımız görüşe göre, komisyoncu satın aldığı eşyaların mülkiyetini vekalet verene devretmedikçe, hapis hakkı ancak başkasının eşyası veya kıymetli evrakı üzerinde kullanılabilirdiğinden, satın aldıklarını hapsedemez ancak ödemezlik def'i ileri sürebilir³⁴³. Doktrindeki bir görüşe göre ise³⁴⁴ satın alınan eşyanın mülkiyetinin komisyoncu ile üçüncü kişinin anlaşması ve zilyetliğin havalesi³⁴⁵ yolu ile vekalet verene geçmesi halinde, komisyoncu hapis hakkını kullanabilecektir.

Satım komisyonculuğunda ise, komisyoncu satılacak malın mülkiyetini kazanmamakta, yalnızca üçüncü kişiye malın mülkiyetinin devri hususunda yetkilendirilmektedir. Bu nedenle satım komisyonculuğu sözleşmesine konu taşınır eşya ve kıymetli evrakın mülkiyeti, satış gerçekleşinceye kadar vekalet verendedir. Satım komisyonculuğunda üçüncü kişinin malı kabul etmemesi gibi bir nedenle satım gerçekleşmez ise komisyoncu vekalet verene karşı bu mal üzerinde hapis hakkını kullanabilir³⁴⁶.

Komisyoncu TBK m. 541'e göre sattığı malın bedeli üzerinde hapis hakkına sahiptir. Doktrinde bir görüş³⁴⁷ komisyoncunun sattığı malın bedeli üzerinde TMK anlamında bir hapis hakkının bulunmadığı, ancak vekalet verenin kendisine olan alacaklarını yerine getirmemesi halinde vekile kendi borcunu ifadan kaçınma imkanı veren bir ödemezlik def'i olarak ileri sürülebileceği yönündedir. Doktrindeki diğer görüşe göre ise³⁴⁸, kural olarak komisyoncunun kendi parası ile satış bedeli karışmayacağından, satış bedeli üzerinde hapis hakkı vardır. Komisyoncunun parası ile satış bedeli karışmış

³⁴³ **Seçer**, Alım-Satım, s. 180.

³⁴⁴ **Cansel**, s. 116; **Çetiner**, s. 184-186.

³⁴⁵ TMK m. 979/1 "Bir üçüncü kişi ..., özel bir hukuki ilişkiye dayanarak zilyet olmakta devam ederse zilyetlik, teslim gerçekleşmeksizin kazanılmış olur." hükmü amirdir. Buna göre, dolaysız zilyet konumundaki kişi eşya üzerindeki dolaylı zilyetliğini anlaşma ile bir başkasına devrediyorsa buna zilyetliğin havalesi denir (**Ergüne, Mehmet Serkan**, Taşınır Mülkiyeti, İstanbul, 2017, s. 107).

³⁴⁶ **Seçer**, Alım-Satım, s. 182; **Çetiner**, s. 184; **Cansel**, s. 122.

³⁴⁷ **Seçer**, Alım-Satım, s. 183.

³⁴⁸ **Çetiner**, s. 186; **Burcuoğlu, Haluk**, Paranın Başkasının Parası İle Karışması Üzerine Bir Deneme, Av. Dr. Faruk Erem Armağanı, Ankara, 1999, s. 99-100; **Cansel**, s. 122 vd.

dahi olsa, TMK m. 776/1 hükmü çerçevesinde komisyoncu ile vekalet veren karışan para üzerinde karışma anındaki değerleri oranında paylı mülkiyete sahip olacaktır. Kanaatimizce ilk görüşe katılmak yerinde olacaktır. Nitekim komisyoncu satıştan elde edilen bedele ilişkin mülkiyeti bu paranın kendi paraları ile karışması ile elde eder. Bir kimsenin kendi mülkiyetinde bulunan bir değer üzerinde hapis hakkı kullanması söz konusu olamayacağından, satım komisyoncusunun da kendi mülkiyetindeki satım bedeli üzerinde hapis hakkı kullanamaz. Satış komisyoncusunun sahip olduğu hak, ancak borcun ifasından kaçınmasına mümkün kılan ödemezlik def'i olarak nitelendirilebilir.

II. Taşınma İşleri Komisyoncusunun Hapis Hakkı

Taşıma işleri komisyoncusu, bir ücret karşılığında eşya taşıma işini üstlenen kişidir³⁴⁹. Taşıma işleri komisyoncusu sözleşme konusu işi kendi adına ve vekalet veren hesabına gördüğünden burada dolaylı temsil ile yürütülen bir vekalet söz konusudur³⁵⁰.

Hapis Hakkı kenar başlıklı TTK m. 891 düzenlemesi şöyledir :

Taşıyıcı, taşıma sözleşmesinden doğan bütün alacakları için Türk Medenî Kanununun 950 ilâ 953 üncü maddeleri uyarınca eşya üzerinde hapis hakkını haizdir. Hapis hakkı, 860 inci maddedeki refakat belgelerini de kapsar.

Taşıyıcının, eşyayı zilyetliğinde bulundurduğu veya eşya üzerinde konişmento ve taşıma senedi aracılığı ile tasarruf hakkına sahip olduğu sürece, hapis hakkı vardır.

Rehnin paraya çevrilmesine yönelik bildirim gönderilene yapılması şarttır. Gönderilen bulunamıyorsa veya malı teslim almayı reddediyorsa, bildirim gönderene karşı yapılır.

İlgili hükme göre komisyoncu, taşıma komisyonculuğu sözleşmesinden doğan ücret, masraf, avans gibi herhangi bir alacağının ödenmemesi halinde, eşya üzerinde hapis hakkı ileri sürebilecektir. Komisyoncu, sözleşme ile üstlendiği işi kendisine kusur yüklenemeyecek bir sebep ile yerine getirilemezse ve eşyayı vekalet verene teslim etmek zorunda kalırsa, kendi alacaklarının henüz kendisine ödenmemiş olması halinde, bu eşyalar üzerinde hapis hakkı ileri sürebilecektir. Örneğin vekalet verenin eşyanın

³⁴⁹ **Arkan, Sabih**, Taşıma İşleri Komisyoncusunun Borçlarını ve Sorumluluğunu Düzenleyen Hükümler, AÜHFD, Yıl: 1980, C. 37; s.1-4; s. 10-14.

³⁵⁰ **Özdamar, Mehmet**, Sigorta Brokeri ve Hukuki Niteliği, AÜHFD, Yıl :2008, C.57, S.3, s. 547.

taşınmasından herhangi bir sebeple vazgeçmesi durumunda komisyoncu hapis hakkını kullanabilir³⁵¹.

b) Doğrudan Temsille Yürütülen Vekalette

Doğrudan temsille yürütülen vekalette vekilin vekalet sözleşmesi çerçevesinde gerçekleştirdiği kazanımlar vekalet verenin mal varlığında doğacağından elde edilenlerin mülkiyeti de vekalet verende olacaktır. Mülkiyetin vekalet verende olduğu doğrudan temsille yürütülen vekalette, vekilin hapis hakkının konusunu vekalet verenin mülkiyetinde bulunan taşınır ve kıymetli evrak oluşturduğundan, doğrudan temsille yürütülen vekalette vekilin TMK m. 950 çerçevesinde bir aynı hapis hakkı bulunmaktadır³⁵².

Doğrudan temsille yürütülen vekalette ele alınması gereken husus avukatların vekalet veren adına aldıkları eşya, para ve diğer kıymetli evraklar üzerinde Avukatlık Kanunu'ndan doğan özel bir hapis hakkına sahip olup olmadıklarıdır. Avukatın hapis hakkı Avukatlık Kanunu m. 39/2'de "*Avukat, ücreti ve yapmış olduğu giderleri kendisine ödenmedikçe, elinde bulunan evrakı geri vermekle yükümlü değildir*" ve m. 166/1'de "*Avukat, müvekkili tarafından verilen veya onun namına aldığı malları, parayı ve her türlü kıymetleri, avukatlık ücreti e giderin ödenmesine kadar kendi alacağı nispetinde elinde tutabilir*" hükümleri ile düzenlenmiştir³⁵³. Bizim de katıldığımız doktrindeki baskın görüş³⁵⁴, Avukatlık Kanun'undaki düzenlemeler ile avukata elinde bulunan eşyalardan paraya çevrilebilenler üzerinde bir hapis hakkı, paraya çevrilemeyenler üzerinde ise yalnızca bir alıkoyma hakkı (eksik hapis hakkı) tanındığı yönündedir. Doktrindeki diğer bir görüşe göre ise kanun koyucunun "*geri vermekle yükümlü değildir*" ve "*elinde tutabilir*" şeklindeki ifadesi ile iradesinin avukata vekalet verene ait ve kendisi

³⁵¹ Çetiner, s. 189.

³⁵² Özkaya, s. 661; Gündüz, s. 2802; Çetiner, s. 75; Tandoğan, s. 503-504.

³⁵³ "*Davalı avukatı davaya karşı vermiş olduğu cevap dilekçesinde kendisinin de vekil sıfatıyla ücret alacağı ve yapmış olduğu masraflardan da alacaklı olduğunu, bu nedenle dava konusu satış bedeli üzerinde hapis hakkını kullandığını belirtmiştir. Gerçek Avukatlık Yasası m. 166 gereğince davalı avukatın ücret ve masraf alacağından dolayı müvekkilinin alacağı üzerinde hapis hakkı mevcut bulunmaktadır.*" Yarg. 13. HD, T. 25.04.1991, E. 1991/ 1218 K. 1991/ 4545 (Özkaya, s. 684).

³⁵⁴ İmre, s. 766; Çetiner, s. 178; Cansel, s. 153; Köprülü/ Kaneti, s.531; Hatemi/ Serozan/ Arpacı, s. 361.

zilyetliğinde bulunan taşınırılar üzerinde yalnızca bir alıkoyma hakkı³⁵⁵ tanımak yönünde olduğunu savunmaktadır³⁵⁶.

6.4. Zamanaşımı Def'i

Vekalet verenin eşya üzerinde mülkiyet hakkına sahip olması halinde aynı hakka dayanan talepler için zamanaşımı süresi işlemez³⁵⁷. Alınanların geri verilmesine ilişkin şahsi nitelikteki talepler ise, vekalet sözleşmesinden doğan bütün alacaklarda olduğu gibi, beş yıllık zamanaşımı süresine tabidir (TBK m. 147/ 5). Ancak AvK m.40 hükmü ile bu kurala avukatlar lehine bir istisna getirilmiştir : *“İş sahibi tarafından sözleşmeye dayanılarak avukata karşı ileri sürülen tazminat istekleri, bu hakkın doğumunun öğrenildiği tarihten itibaren bir yıl ve her halde zararı doğuran olaydan itibaren beş yıl geçmekle düşer.”* İlgili madde hükmüne göre, avukat aldıklarını verme borcunu yerine getirmemiş ve alacak bir tazminat alacağına dönüşmüş ise bu durumda vekalet verenin tazminat alacağı hakkın doğumunun öğrenildiği tarihten itibaren bir ve zararın doğumundan itibaren beş yıllık zamanaşımına tabi tutulmuştur.

Beş yıllık zamanaşımı süresinin ne zaman başlayacağı hususu doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre, beş yıllık zamanaşımı süresi vekalet verenin iktisabı öğrendiği tarihten itibaren başlamaktadır³⁵⁸. Bizim de katıldığımız baskın görüş ise, beş yıllık zamanaşımı süresinin vekalet sözleşmesinin sona erdiği anda başladığı yönündedir³⁵⁹. Nitekim vekalet sözleşmesi devam ettiği sürece vekilin kendisine verilen veya üçüncü kişilerden edindiği değerleri saklama yükümlülüğü de devam etmektedir. Vekalet sözleşmesi sona erip iade borcu doğmadan zamanaşımının başlaması halinde vekalet veren aleyhine bir durum oluşacak ve vekalet veren zamanaşımını kesmek için

³⁵⁵ Alıkoyma hakkı, zilyede eşya ile bağlantılı olan kendi alacağı ödeninceye kadar eşyanın üzerinde mülkiyet ya da sınırlı aynı hakkı olan kişiye karşı iadededen kaçınma imkanı veren bir haktır. **Sarı, Suat**, Alıkoyma, İstanbul 1997, s. 3 vd.

³⁵⁶ **Sarı**, Alıkoyma, s. 57 vd; **Sirmen**, Eşya Hukuku, s. 687.

³⁵⁷ **Tandoğan**, s. 506 ; **Gündüz**, s. 2803.

³⁵⁸ **Gündüz**, s. 2803; **Sarı**, Vekalet, s. 295.

³⁵⁹ **Özkaya**, s. 491; **Seçer**, Alım-Satım, s. 177; **Gümüş**, Özel Hükümler, s. 174; **Tandoğan**, s. 508; **Özkaya**, s. 660; **Ürem Çetinel**, s. 100-111. “Vekilin aldıklarını geri verme borcunda muacceliyet, vekilin hesap vermesi veya sözleşme ilişkisinin bitmesi ile başlar.” Yarg. 13. HD. T. 29.11.2017 E. 2015/ 23009 K. 2017/ 11695, www.lexpera.com.tr, [Erişim tarihi 24.12.2018]; “Vekilin aldıklarını verme borcunun zamanaşımı, iade edilecek şeyin vekile teslimi tarihinden değil, vekalet akdinin sona ermesi tarihinden itibaren işlemeye başlar.” Yarg. 3. HD. T. 11.06.2009 E. 2009/7997 K. 2009/ 10103, www.lexpera.com.tr, [Erişim tarihi 24.12.2018].

vekalet sözleşmesinin dayanağını teşkil eden karşılıklı güven ilişkisi ile bağdaşmayacak girişimlerde bulunmak durumunda kalacaktır.

6.5. Borcun Ortadan Kalkmasına İlişkin Diğer İtirazlar

Vekil alınanların geri verilmesi talebi karşısında, borç ibra, ifa veya parça borcunun söz konusu olduğu hallerde kusursuz imkansızlık gibi hallerin varlığı halinde bu itirazları ileri sürerek borçtan kurtulabilir³⁶⁰. Bu itirazlar genel kurallara bağlı olup vekilin aldıklarını geri verme borcu nezdinde özellik arz etmediklerinden çalışmamızda detaylı olarak incelenmemektedir.

7. Borcun Yerine Getirilmemesinin Sonuçları

Vekilin aldıklarını verme borcunun yerine getirmemesi halinde, TBK m. 112 vd. yani borçların ifa edilmemesine ilişkin genel hükümler uygulanacaktır. Borcun konusunun para olduğu haller ise kanun koyucu tarafından ayrıca düzenlenmiştir ve bu takdirde TBK m. 508/2 hükmü devreye girecektir.

Vekil, gerek dolaylı temsille yürütülen vekalet olsun gerekse doğrudan temsille yürütülen vekalet olsun, vekalet konusu işin görülmesi dolayısıyla vekalet verenden ya da üçüncü kişilerden aldığı paralar kendi parası ile karışacağı için, maliki olmaktadır³⁶¹. Vekil bunları da vekalet verene vermekle yükümlüdür. Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, para borcu götürülecek borçlardan olduğundan, vekil borcunu vekalet verenin ikametgahına götürmek suretiyle ifa etmelidir³⁶².

TBK m. 508/2 hükmü şöyledir :“*Vekil, vekâlet verene tesliminde geciktiği paranın faizini de ödemekle yükümlüdür.*”

Vekilin aldıklarını verme borcunu eksiksiz olarak ifa etmesi için para ile birlikte gecikme halinde bu paranın faizini de vekalet verene vermelidir. Vekalet verenin faiz alacağının doğması için vekile ayrıca bir ihtarda veya talepte bulunulmasına, temerrüde düşürülmesine gerek yoktur. Zira vekilin aldıklarını verme borcu işi özenle ve sadakat ile

³⁶⁰ Tandoğan, s. 509; Yavuz/ Acar/ Özen, s. 563-566; Reisoğlu, s. 400-408.

³⁶¹ Oğuzman/ Selici/ Özdemir, s. 601; Karşı görüş için bkz. Burcuoğlu, s. 93 vd.

³⁶² Ayli, s. 598.

görme borcu ile de yakından ilişkilidir. Bu nedenle de vekil, iş görme vesilesi ile aldığı parayı, vekalet verenin menfaati bunu gerektireceğinden, derhal vekalet verene vermelidir; aksi takdirde bu paranın faizinden de sorumlu olacaktır³⁶³. Vekilin ayrıca temerrüde düşürülmesine gerek bulunmamaktadır³⁶⁴.

8. Dolaylı Temsille Yürütülen Vekaletlerde Vekilin Edindiği Hakların Vekalet Verene Geçişi

Doğrudan temsille yürütülen vekaletlerde vekilin yaptığı işlemlerin sonucunda elde edilen haklar doğrudan vekalet veren üzerinde doğduğundan vekalet veren bu hakları yalnızca vekile karşı değil üçüncü kişilere karşı da kullanabilmektedir. Bu nedenledir ki vekalet veren için bu hakların elde edilememesi tehlikesi mevcut değildir. Oysaki dolaylı temsille yürütülen vekaletlerde vekil kendi adına vekalet veren hesabına işlemler yaptığından elde edilen haklar, vekalet verene devredilene kadar, vekile aittir. Bu durumda vekilin alınanları geri verme borcunu ifasından kaçınması ya da borç konusu üzerindeki tasarruf yetkisini kaybetmesi hallerinde vekalet veren bakımından borcun aynen yerine getirilememesi tehlikesi ortaya çıkar. Kanun koyucu vekalet verenin haklarını korumak için TBK m. 509 ile vekalet veren lehine düzenlemeler getirmiştir: Bunlardan birincisi kanuni devir, ikinci ise ayırma hakkıdır. Çalışmamızın devamında kanuni devir ve ayırma hakkı müesseseleri ele alınacaktır.

³⁶³ Bilge, s. 296; Özkaya, s. 658; Gümüş, Özel Hükümler, s. 176; Tandoğan, s. 511; Gündüz, s. 2805; Seçer, Alım-Satım, s. 185; Ayli, s. 599; “Taraflar arasında vekalet ilişkisi bulunmaktadır. Olayda uygulanması gereken Borçlar Kanunu’nun 392/2 fıkrası hükmü gereğince vekil, zimmetinde kalan paranın faizini de vermeye mecburdur. Bu özel hüküm dolayısıyla vekilin, ayrıca temerrüde düşürülmesine gerek olmadan temerrüt faiziyle yükümlü olması gerekir. Vekil, yasa gereğince yapmış olduğu işin hesabını vermeye ve müvekkilinin alacağını ödemeye mecburdur. Olayda para yatırmadığı için davacıya yapılan ihale, feshedildikten sonra dava konusu para, davalının eline ulaşmıştır. Daha önce ihale feshedildiğinde göre vekilin derhal işin hesabını vermesi ve parayı müvekkiline geri ödemesi gerekir. O halde davalı parayı aldığı tarihten itibaren geri göndermeye yükümlü olduğundan o tarihten itibaren temerrüt faizi ödemesi gerekir.” Yarg. 13. HD, T. 12.10.1988, E. 1988/ 2960 K. 1988/ 4652 (Özkaya, s. 693-694); “Vekil Borçlar Kanunu’nun 392. Maddesi hükmünce üzerine aldığı iş gereği, üçüncü kişiden tahsil ettiği paraları müvekkiline ödemeye zorunludur. Ödemede gecikme, kanun hükmü icabından faiz borcunu doğurur. Mdenmeyen ana para için doğan faiz borcuna, dava faizi yürütülmek gerekir. Borçlar Kanunu’nun 104. Maddesinin ilk fıkrası hükmünce üçüncü kişiden müvekkil adına tahsil edilen para için geçmiş günler faizine dava faizi yürütülmesi kanuna uygundur.” Yarg. 4. HD, T. 29.11.1965, E. 1965/ 9001 K. 1965/ 6615 (Özkaya, s. 708-709).

³⁶⁴ Ürem Çetinel, s. 101.

8.1. Kanuni Devir

8.1.1. Tanımı ve Hukuki Niteliği

Kanuni devir, bir alacağın kanundan kaynaklanan bir sebeple, bir alacaklıdan üçüncü bir şahsa geçmesidir. Bu durumda tarafların yazılı veya sözlü herhangi bir irade beyanına ihtiyaç duyulmaksızın, belli bazı şartların gerçekleşmesi ile alacak üçüncü kişiye geçmektedir³⁶⁵.

TBK m. 509 hükmü ile edinilen hakların vekalet verene kanuni devir suretiyle geçişi düzenlemiştir. Bu madde ile, vekilin iflası halinde, vekalet verenin vekilin aldıklarını verme borcu kapsamındaki alacağının, konusu para olmayan alacakların paraya dönüşmesini ve alacaklıların tasfiyeden eşit pay almalarını öngören İİK m. 198³⁶⁶ ve 209'ye³⁶⁷ karşı korunması amaçlanmıştır.

Dolaylı temsille yürütülen vekaletlerde vekil vekalet veren hesabına fakat kendi adına işlem yaptığından, vekil üçüncü kişilerden aldıklarının maliki olur. Vekil geri verme borcuna aykırı olarak, alacakları vekalet verene devretmeyebilir, taşınırların vekalet verene tesliminden kaçınabilir ya da vekil iflas veya haciz gibi haller nedeni ile bu alacak ve taşınırlar elinden çıkabilir. Vekalet vereni bu tehlikelerden korumak amacıyla kanun koyucu TBK m. 509/1 düzenlenmesi ile dolaylı temsille yürütülen vekaletlerde vekalet vereni, vekilin aldıklarını verme borcunun ihlali haline karşı özel olarak korumuştur:

“Vekilin, kendi adına ve vekâlet veren hesabına gördüğü işlerden doğan üçüncü kişilerdeki alacağı, vekâlet verenin vekile karşı bütün borçlarını ifa ettiği anda, kendiliğinden vekâlet verene geçer.”

Hükmün lafzında yer alan *“kendiliğinden vekalet verene geçer”* ifadesi önem teşkil etmektedir. Nitekim kanun koyucu bu hüküm ile vekalet vereni, devir için vekili irade beyanında bulunmaya zorlayan ya da bu irade beyanının yerine geçecek bir mahkeme ilamı almak ya da TBK m. 112 kapsamında tazminat istemek gibi yollara

³⁶⁵ **Diren, Duygu**, Alacağın Devirinin Hüküm ve Sonuçları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011, s. 29; **Ayli**, s. 603.

³⁶⁶ İİK m. 198/1 : *“Mevzuu para olmıyan alacak ona muadil bir kıymette para alacağına çevrilir.”*

³⁶⁷ İİK m. 207 : *“Bir sıra evvelki alacaklılar alacaklarını tamamen almadıkça sonra gelen sıradakiler bir şey alamazlar.”*

başvurmak külfetinden kurtarmış; vekilin iflası halinde ise alacak hakkının paraya dönüşmesinden ve ancak gameden pay alabilmesinin önüne geçmiştir³⁶⁸.

İlgili hüküm gereğince vekalet veren, vekile karşı bütün borçlarını eksiksiz olarak ifa ettiği anda, vekilin üçüncü kişilerden olan alacakları alacağın devri sözleşmesi yapmaya gerek olmadan kendiliğinden vekalet verene geçecektir. Ancak buradaki *kendiliğinden geçme* kavramının hukuki niteliği doktrinde tartışmalıdır. Bizim de katıldığımız hakim görüşe³⁶⁹ göre burada bir kanuni devir³⁷⁰ söz konusudur. Doktrindeki başka bir görüşe göre ise bunun yasal halefiyet olduğu kanaatindedir³⁷¹. Yavuz'a göre ise burada kanuni devir ne de bir halefiyet vardır. Burada vekalet veren ile üçüncü kişi arasında, kendine özgü ve doğrudan bir hukuki ilişki kurulmaktadır³⁷².

Kanuni devirin koşullarının gerçekleşmesi halinde alacak vekile aitken hangi durumda ise vekalet verene o hali ile intikal eder. Yani yalnızca alacak değil, tüm rüçhan hakları, yan hakları, temerrütten doğan hakları, def'i ve itirazlar da vekalet verene geçmektedir³⁷³.

Vekilin aldıklarını verme borcunun konusunun bir alacak hakkı olması halinde, TBK m. 509/2 ile vekalet verenin durumu daha da güçlendirilmiştir. Zira bu düzenleme ile vekalet veren, vekilin iflası halinde bu alacağını iflas masasına karşı da ileri sürebilecektir³⁷⁴.

TBK m. 509 ile korunmak istenen dolaylı temsille yürütülen vekaletlerde vekalet verenin korunması amacı, doğrudan temsille yürütülen vekaletlerde bulunmamaktadır. Zira doğrudan temsille yürütülen vekaletlerde vekilin vekalet konusu işi görürken elde

³⁶⁸ **Gündüz**, s. 2806 ; **Tandoğan**, s. 513; **Bilge**, s. 296; **Özkaya**, s. 713; **Ayli**, s. 601; **Akünel**, **Teoman**, Türk-İsviçre Borçlar Kanunu'nda İlgili İçin İşlem Teoisi, İstanbul, 1975, s. 65- 67.

³⁶⁹ **Ayli**, s. 601; **Eren**, s. 737; **Gündüz**, s. 2806; **Seçer**, Alım-Satım, s. 224; **Tandoğan**, s. 513; **Akipek**, s. 64; **Aral**, **Fahrettin**, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara, 2010, s. 416.

³⁷⁰ Yasal devir halinde, alacaklının hiçbir irade beyanında bulunmasına gerek olmaksızın alacak bir başka kişiye geçmektedir. Rızai devirden farklı olarak yasal devirde yazılı şekli şartı aranmamakta ve önceki alacaklının garanti yükümlülüğü bulunmamaktadır. **Oğuzman/ Öz**, C.2, s. 584.

³⁷¹ **Hatemi/ Serozan/ Arpacı**, s. 420.

³⁷² **Yavuz**, Dolaylı Temsil, s. 233-235.

³⁷³ **Yüksel**, s. 112-113; **Akünel**, s. 66; **Eren**, s. 738; **Ayli**, s. 601; **Yavuz**, Dolaylı Temsil, s. 241.

³⁷⁴ **Arpacı**, **Ahmet Murat**, Borçlar Kanunu Açısından Vekalet İlişkisinde Müvekkilin Hak ve Borçları, Prof. Dr. Mustafa Dural'a Armağan, İstanbul 2013, s. 136. Bu hüküm olmasaydı, vekalet veren hesabına kazanılan alacak hakkı paraya dönüşeceğinden vekalet veren bu alacağı için yalnızca gameden pay alabilecektir. **Seçer**, Alım-Satım, s. 220; **Ayli**, s. 601.

ettiği haklar doğrudan vekalet veren üzerinde doğduğundan, vekalet verenin bu hakları elde edememe riski bulunmamaktadır. TBK m. 509 hükmü ile dolaylı temsilin etkileri olabildiğince doğrudan temsile yaklaştırılmaya çalışılmıştır³⁷⁵.

8.1.2. Kanuni Devrin Şartları

Vekilin kendi adına vekalet veren hesabına elde etmiş olduğu haklar doğrudan vekalet verene intikal etmez. Bunun için bu hakların öncelikle belli niteliklere sahip olmaları ve bir takım şartların da bulunması gerekmektedir.

a) Vekil Tarafından Kendi Adına Vekalet Veren Hesabına Hukuki Bir İşlem Yapılmış Olması

Kanuni devirin söz konusu olabilmesi için öncelikle vekilin yaptığı hukuki işlemi kendi adına vekalet veren hesabına yapmış olması gerekmektedir. Aralarında vekalet hükümleri çerçevesinde bir ilişki bulunan kişinin kendi adına başkası hesabına yaptığı hukuki işlem sonucu kazandığı alacak hakkı yönünden hesabına hukuki işlem yapılan kişi veya kişiler yararına kanuni devir hakkı doğar.

Bu kapsamda örneğin kendi adına ve şirket hesabına hukuki işlem yapan ticari mümessilin elde ettiği alacak hakları, alım satım komisyoncusunun kendi adına vekalet veren hesabına taşınırın alım satımından kazandığı alacak haklarında kanuni devir hakkı doğmaktadır. Hatta vekaletsiz iş görmenin söz konusu olduğu hallerde dahi vekaletsiz iş gören kişinin kendi adına iş sahibin hesabına yaptığı işlemlere iş sahibi tarafından icazet verilmiş ise vekaletsiz iş görenin elde ettiği alacak hakkı bakımından da iş sahibi lehine bir kanuni devir hakkının doğduğu kabul edilmelidir³⁷⁶.

b) Vekilin Kendi Adına Vekalet Veren Hesabına Yaptığı İşlemden Alacak Hakkı Doğmuş Olması

TBK m. 509/1 ve m. 509/2 hükümlerine göre, kendiliğinden vekalet verene geçeceği öngörülen yani kanuni devire konu olabilecek haklar yalnızca vekilin kendi adına vekalet veren hesabına yaptığı işlemlerden doğan alacak haklarıdır. Kanun koyucu bu hüküm ile dolaylı temsili bir nebze dolaysız temsile yaklaştırarak vekalet vereni korumuştur³⁷⁷. Bu alacak hakkı, satın alma komisyonculuğunda satın alınan malların

³⁷⁵ Eren, s. 737; Gündüz, s. 2807; Seçer, Alım-Satım, 221.

³⁷⁶ Özkaya, s. 714-715.

³⁷⁷ Eren, s. 737.

mülkiyetinin nakline ve satış komisyonculuğunda satış bedelinin ödenmesine ilişkin alacak gibi çeşitli şekillerde karşımıza çıkabilir³⁷⁸.

Taşınır ve taşınmazlara ilişkin kişisel haklar kanuni devirin konusunu oluşturabilirken, aynı haklar ise tapu siciline güven ilkesi gereği kanuni devire konu olamaz³⁷⁹. Bu durumda örneğin, vekilin kendi adına vekalet veren hesabına kazandığı mülkiyet hakkı bu hüküm çerçevesinde kendiliğinden vekalet verene geçmezken; vekil adına vekalet veren hesabına yapılan bir taşınmaz satış vaadi sözleşmesine ilişkin alacak hakkı ise kendiliğinden vekalet verene geçecektir³⁸⁰. Çünkü satış vaadine konu taşınmazın mülkiyeti henüz vekile intikal etmemiş olup bir alacak hakkı aşamasındadır. Bu noktada mülkiyet hakkı ile mülkiyetin nakline ilişkin alacak hakkını birbirinden ayırmak gerekir.

Vekilin dolaylı temsille yürütülen vekalet ile yaptığı her işlemde doğan her türlü talep hakkı kanuni devirin kapsamına girmektedir. Böylece üçüncü kişi ile yapılan sözleşmeden doğan alacak hakkının yanı sıra, alacağın yerine getirilmemesinden doğan tazminat hakkı, alacağa bağlı yenilik doğuran haklar, ayıba ve zapta karşı tekeffülden doğan haklar da vekalet verene geçmektedir³⁸¹.

TBK m. 509/1 ve m. 509/2'ye dayanarak yararına kanuni devirin gerçekleştiğinin diğer bir deyiş ile alacağın kendi adına kazanıldığının ispat yükü vekalet veren üzerindedir. Vekalet verenin vekile dolaylı temsil yetkisi veren vekalet sözleşmesini ve vekalet sözleşmesi ile kanuni devire konu alacak arasındaki ilişkiyi ispat etmesi gerekmektedir. Her ne kadar vekalet sözleşmesi herhangi bir şekil şartına bağlı değil ise de bu ispatın bazı hallerde HMK m. 200³⁸² gereğince senet ile yapılması zorunlu olabilir³⁸³. Fakat yazılı delil başlangıcı niteliğinde delil bulunması haline başkaca

³⁷⁸ Tandoğan, s. 517.

³⁷⁹ Ayli, s. 602.

³⁸⁰ Özkaya, s. 715; Gündüz, s. 2808; Tandoğan, s. 517- 518.

³⁸¹ Seçer, Alım-Satım, s. 226; Akünal s. 66 ; Gündüz, s. 2808; Tandoğan, s. 513; Ayli, s. 601.

³⁸² HMK m. 200 : “(1) Bir hakkın doğumu, düşürülmesi, devri, değiştirilmesi, yenilenmesi, ertelenmesi, ikrarı ve ifası amacıyla yapılan hukuki işlemlerin, yapıldıkları zamanki miktar veya değerleri ikibinbeşyüz Türk Lirasını geçtiği takdirde senetle ispat olunması gerekir. Bu hukuki işlemlerin miktar veya değeri ödeme veya borçtan kurtarma gibi bir nedenle ikibinbeşyüz Türk Lirasından aşağı düşse bile senetsiz ispat olunamaz. (2) Bu madde uyarınca senetle ispatı gereken hususlarda birinci fıkradaki düzenleme hatırlatılarak karşı tarafın açık muvafakati hâlinde tanık dinlenebilir.”

³⁸³ Seçer, Alım-Satım, s. 226; Özkaya, s. 716; Gündüz, s. 2809; Tandoğan, s. 519.

delillerden da yararlanılabilir. Buna karşılık alacağın kanuni devirini önlemek isteyen vekil kanuni devire konu işlemin başka bir vekalet sözleşmesinin ifası için yapıldığını ispat etmelidir³⁸⁴.

Kanuni devir hakkının doğması için vekalet ilişkisinin haciz veya vekilin iflasından önce mevcut olması gerekir. Bu husus da vekalet veren tarafından ispat edilmelidir. Vekaletsiz iş görme nedeni ile doğan alacaklarda ise vekalet verenin icazetinin de yine haciz veya vekilin iflasından önce verilmiş olması gerekmektedir³⁸⁵.

c) Vekalet Veren Vekile Karşı Vekalet İlişkisinde Doğan Tüm Borçlarını İfa Etmiş Olması

TBK m. 509/1 düzenlemesine göre “*vekilin, kendi adına ve vekâlet veren hesabına gördüğü işlerden doğan üçüncü kişilerdeki alacağı, vekâlet verenin vekile karşı bütün borçlarını ifa ettiği anda, kendiliğinden vekâlet verene geçer*”. Bu durumda vekalet veren vekil karşı bütün bu borçlarını ifa etmedikçe kanuni devir gerçekleşmeyecektir.

Vekalet sözleşmesi gereğince vekalet verenin vekile karşı olan borçlarını çalışmamızın birinci bölümünde detaylı olarak ele almıştık. Vekalet veren vekile karşı, vekil tarafından yapılan giderleri ve avansları ödeme, kararlaştırılmışsa veya teamül gerekli kılıyorsa ücret ödeme, vekilin uğradığı zararları tazmin etme ve vekili borçtan kurtarma borçları altındadır³⁸⁶. Bir vekalet ilişkisinde bu sayılan borçlardan hepsi ya da bir kısmı doğmuş olabilir. Vekalet verenin TBK m. 509/1 hükmü uyarınca kanuni devirten yararlanabilmesi için ifa etmesi gereken borçlar, somut vekalet ilişkisine göre belirlenecektir.

Vekil vekalet ilişkisi gereği kendi adına vekalet veren hesabına bir borç altına girmiş ise bu durumda vekalet veren üçüncü kişiye olan borcun karşılığını vekile ödeyerek ya da TBK m. 195 vd. hükümleri çerçevesince borcu üstlenerek, yerine geçmek

³⁸⁴ **Gündüz**, s. 2809.

³⁸⁵ **Özkaya**, s. 716.

³⁸⁶ Ancak bu borçların tamamı her zaman bütün vekalet ilişkilerinde bulunmayabilir. Bu nedenle vekalet verenin bu borçlardan hangileri ile sorumlu olacağı somut vekalet ilişkisine göre değerlendirilmelidir. Örneğin, bazı vekalet ilişkilerinde vekalet veren vekalet konusu işin görülmesi için vekile önceden yeteri kadar avans vermiş olabilir. Bu durumda vekalet verenin artık vekile karşı gider veya avans borcunun varlığından söz edilmeyecektir. Ancak vekalet veren tarafından vekile peşinen verilen avans, işin görülmesi için gerekli tutarı karşılamıyorsa, bu durumda vekalet verenin kanuni devir hakkının doğması için eksik kısmı tamamlaması gerekir (**Özkaya**, s. 717).

suretiyle vekili borçtan kurtarmalıdır. Vekalet veren borcu üstlenerek vekili borçtan kurtarma yolunu seçerse alacaklı konumunda olan üçüncü kişinin de rızasını alması gerekecektir³⁸⁷.

Vekilin üçüncü kişiye karşı mal teslimi borcu söz konusu ise, örneğin vekil kendi adına vekalet veren hesabına üçüncü kişiye bir mal satmış ve malı teslim borcu altına girmiş ise, vekalet veren satış konusu malı doğrudan üçüncü kişiye veya vekile teslim etmek suretiyle borcundan kurtulup kanuni devir hakkı kazanabilir³⁸⁸.

Kanun lafzında yer alan “*bütün borçlar*” ifadesinin “*vekalet sözleşmesinden doğan bütün borçlar*” olarak yorumlanması gerekmektedir. Nitekim dolaylı temsilcinin temsil olunana karşı başkaca bir hukuki ilişki nedeni ile bir alacak hakkı olabilir, bu durumda bu alacak hakkının ileri sürülmesi kanuni devire engel teşkil etmemelidir³⁸⁹. Hatta, temsil olunan, aynı kişiyi birden fazla ve bağımsız olarak dolaylı temsilci olarak yetkilendirmiş olabilir. Böyle bir durumda dahi, temsilcinin yalnızca dolaylı temsile esas olan hukuki ilişkiden kaynaklı alacak hakkını ileri sürerek kanuni deviri engellemesi mümkün olmalıdır³⁹⁰.

Kanuni devirin gerçekleşme zamanı, borçların ifa zamanına göre değişmektedir. Vekalet veren vekile karşı vekalet sözleşmesinden doğan borçlarını hukuki işlemin yerine getirilmesinden önce ifa etmiş ise, hukuki işlemin yapıldığı anda vekalet veren vekile karşı alacaklı olacaktır³⁹¹. Vekil kendi hesabına ve vekalet veren hesabına bir borç altına girmiş ise vekalet veren vekili borçtan kurtardığı anda, kanuni devir gerçekleşecektir³⁹². Vekalet verenin vekile karşı vekalet sözleşmesinden kaynaklanan birden fazla borcu bulunmakta ise kanuni devir vekalet verenin bütün borçlarını ödediği anda gerçekleşir³⁹³.

Taraflar birbirlerine karşı olan borçlarının varlığı ya da miktarı hususunda anlaşamıyorlarsa, vekalet verenin borcunu ifa biçimi ya da miktarı çekişmeli ise bu

³⁸⁷ Borç ilişkisinde borçlunun kim olduğu ve güvenilirliği alacaklı bakımından önem teşkil ettiğinden borcun üstlenilmesi alacaklının onayına tabi kılınmıştır. Alacaklının borcun üstlenilmesine verdiği onay anlamı taşıyan dış üstlenme sözleşmesi yapılacaktır (Özcan, Didem, s. 47-49).

³⁸⁸ Akünal, s. 66; Özkaya, s. 717.

³⁸⁹ Seçer, Alım-Satım, s. 227; Ayli, s. 602; Yavuz, Dolaylı Temsil, s. 239; Zevkliler/ Gökyayla, s. 618.

³⁹⁰ Yavuz, Dolaylı Temsil, s. 239.

³⁹¹ Gündüz, s. 2810; Seçer, Alım-Satım, s. 228; Ayli, s. 603.

³⁹² Gündüz, s. 2810.

³⁹³ Özkaya, s. 717.

durumda vekalet veren çekişmeli tutarın tamamını mahkemenin belirleyeceği tevdi mahalline yatırmak sureti ile kanuni devir hakkını kazanır. Kanuni devir, tevdi anında gerçekleşir. Vekalet veren daha sonra dava açarak tevdi mahalline yatırdığı paranın iadesini talep edebilir. Yapılacak yargılama neticesinde vekalet verenin fazla para yatırdığının tespiti halinde vekalet veren bu tutarı iade alabileceği gibi ayrıca vekilin aldıklarını verme borcunu zamanında yerine getirmemesi nedeni ile de tazminat talep edebilir³⁹⁴.

TBK m. 139/2 hükmü, çekişmeli alacaklarda dahi takas itirazının ileri sürülmesine cevaz verdiğinden, taraflar arasındaki alacakların çekişmeli olması halinde takas itirazı ileri sürülebilir. Takas itirazından sonra hala çekişmeli bir tutar kalıyor ise bu durumda vekalet veren kalan tutarı tevdi mahalline yatırarak kanuni devirten yararlanabilir³⁹⁵.

d) Vekilin Kazandığı Alacakların Ortadan Kalkmamış Olması

Doğrudan TBK m. 509/1 hükmünde belirtilmemiş olsa da, doktrinde, kanuni devirin gerçekleşmesi için, vekalet verenin vekile karşı olan borçlarını tamamen ifa ettiği anda, vekilin kazandığı alacakların herhangi bir nedenle son bulmamış olması şartı aranmaktadır³⁹⁶. Vekilin kendi adına vekalet veren hesabına kazanmış olduğu hak ifa, takas ya da kusursuz ifa imkansızlığı gibi sebeplerle sona ermiş ise kanuni devirten söz edilemez.

Doktrinde bazı yazarlara göre ise kanuni devirin gerçekleşebilmesi için vekilin kazandığı alacakların ortadan kalkmamış olması hususu geniş olarak değerlendirmekte ve bu şartın yanı sıra dolaylı temsilci olan vekil ile üçüncü kişi arasındaki hukuki dış ilişkinin de sona ermemiş olması şartının aranması gerekmektedir³⁹⁷. Örneğin, vekalet veren henüz vekile karşı vekalet sözleşmesinden kaynaklanan bütün borçlarını ifa etmemişken, vekil ile arasında satım sözleşmesi bulunan üçüncü kişi sözleşme konusu satılanı vekile teslim etmiş olabilir. Bu durumda teslim bağli ayıptan sorumluluk gibi borçların yanında ayrıca satış sözleşmesinin kurulmasına ilişkin aşırı yararlanma, irade sakatlığı gibi sözleşmesinin geçerliliğine ilişkin haklar da varlığı sürdürmeye devam

³⁹⁴ Özkaya, s. 717-718.

³⁹⁵ Özkaya, s. 718.

³⁹⁶ Yüksel, Sera Reyhani, Vekalet Sözleşmeleri Kısa Şerhi (Editör: Topbaş, Hakan), İstanbul, s. 112; Ayli, s. 603; Tandoğan, s. 522; Seçer, Alım-Satım, s. 228.

³⁹⁷ Gündüz, 2810; Yavuz, Dolaylı Temsil, s. 240-241.

edebilir. TBK m. 509/1 hükmü ile vekilin üçüncü kişilerle olan ilişkilerindeki hukuki durumu tamamen vekalet verene geçeceğinden, alacağın doğumuna yol açan hukuki ilişkinin bütünüyle sona ermemiş olması gerekecektir. Kanuni devir, ancak vekil ile üçüncü kişi arasındaki hukuki ilişki tamamen sona ermedikçe mümkün olabilecektir³⁹⁸.

8.1.3. Kanuni Devirin Hükümleri ve Sonuçları

Kanuni devirin gerçekleşmesi vekalet sözleşmesinin taraflarının, onların külli haleflerinin ve üçüncü kişilerin haklarını farklı şekillerde etkileyecektir. Bu nedenle kanuni devirin hüküm ve sonuçları çalışmamızda taraflar ve külli halefler ve üçüncü kişiler olarak ayrı ayrı incelenecektir.

a) Taraflar ve Külli Halefleri Bakımından

Kanuni devirin şartları gerçekleştiği anda, vekilin kendi adına vekalet veren hesabına gördüğü işlerden doğan üçüncü kişilerden elde ettiği alacak hakları kendiliğinden vekalet verene geçmektedir. Kanuni devir, akdi devire benzer sonuçlar doğurduğundan, vekilin alacaklar üzerindeki tasarruf yetkisi de sona ermekte olup vekil, kanuni devir anından itibaren, yasal devre konu alacakları üçüncü kişilere devredemez³⁹⁹.

Kanun metninde de belirtildiği üzere haklar kendiliğinden vekalet verene geçmektedir. Bir diğer ifade ile, devirin gerçekleşmesi vekilin yazılı veya sözlü herhangi bir beyanına bağlı değildir. Ancak taraflar arasında kanuni devirin gerçekleşip gerçekleşmediği veya hangi anda gerçekleştiği yönünde bir ihtilaf olması halinde vekalet veren, kanuni devirin şartlarının gerçekleştiğinin ve alacakların hangi anda kendisine geçtiğinin tespiti için bir tespit davası⁴⁰⁰ açabilir⁴⁰¹. Kanuni devir kendiliğinden gerçekleşeceğinden bir ifa davası açmaya gerek olmayıp yalnızca tespit davası açılması yeterlidir. Ancak vekilin vekalet veren hesabına kazandığı alacakları kötü niyetli olarak vekalet verene devretmekten kaçınması halinde vekalet veren yine tespit davası açabileceği gibi eda davası⁴⁰² da açabilir. Eda davası açılması halinde, mahkeme

³⁹⁸ Gündüz, s. 2810-2811; Yavuz, Dolaylı Temsil, s. 240-241.

³⁹⁹ Tandoğan, s. 523; Gündüz, s. 2811; Ayli, s. 604.

⁴⁰⁰ HMK m. 106/1 : “Tespit davası yoluyla, mahkemedен, bir hakkın veya hukuki ilişkinin varlığının ya da yokluğunun yahut bir belgenin sahte olup olmadığının belirlenmesi talep edilir.”

⁴⁰¹ Seçer, Alım-Satım, s. 229; Ayli, s. 604; Gündüz, s. 2811; Tandoğan, s. 523; Özkaya, s. 719; Yavuz, Dolaylı Temsil, s. 242.

⁴⁰² HMK m. 105 : “Eda davası yoluyla mahkemedен, davalının, bir şeyi vermeye veya yapmaya yahut yapmamaya mahkûm edilmesi talep edilir.”

tarafından verilecek hüküm vekilin devir beyanı yerine geçeceğinden kazai devir⁴⁰³ söz konusu olacaktır ve bu halde hukuki sonuçlar hükmün kesinleşmesi anından itibaren ileriye etkili olarak doğacaktır. Tespit davası açılması halinde verilecek hüküm ise inşai bir nitelik arz etmeyeceğinden; yalnızca kanuni devirin şartlarının gerçekleştiğini ve gerçekleşme anını tespit edeceğinden, geriye doğru hukuki sonuç doğuracaktır. Bu nedenle vekilin kazandığı alacakları kötü niyetli olarak vekalet verene devretmekten kaçınması halinde vekalet verenin eda davası açmaktansa tespit davası açması daha menfaatine olacaktır⁴⁰⁴.

Kanuni devir kural olarak akdi devir⁴⁰⁵ hükümlerine tabi olmamakla birlikte, niteliğine uygun düştüğü ölçüde akdi devir hükümlerinden yararlanılabilir. Böyle bir durumda, alacak hakkı ile birlikte alacağa bağlı haklar da vekalet verene geçecektir⁴⁰⁶. Doktrindeki bir görüşe göre⁴⁰⁷ irade bozukluğuna dayanan itiraz hakları da vekalet verene geçecek ve vekalet veren bu hakları doğrudan üçüncü kişiye karşı ileri sürerek yapılan ödemenin iadesini talep edebilecektir. Bizim de katıldığımız diğer bir görüş ise böyle bir durumda irade sakatlığına dayanan iptal hakkının vekalet verene geçmeyeceği, fakat vekalet verenin vekile iptal hakkının kullanılması yönünde bir talimat verme yetkisinin söz konusu olabileceği yönündedir⁴⁰⁸.

Vekilin ölümü halinde, kanuni devir, vekilin mirasçılara karşı ileri sürülebilecektir. Vekilin iflası halinde ise, vekalet veren TBK m. 509/2 hükmü gereğince, bu hakkını iflas masasına karşı ileri sürebilir. Vekalet verenin vekile karşı olan borçlarını tamamen ifa etmiş olması kanuni devirin bir şartı olduğundan, vekalet veren henüz vekile karşı olan borçlarını ifa etmemiş ise, borçlarının iflas masasına ödemek sureti ile, bu

⁴⁰³ Kazai devir (mahkeme kararı ile geçme) halinde, bir alacak mevcut alacaklıdan diğer bir kişiye, verilen mahkeme ilamının kesinleşmesi ile birlikte geçmektedir. Bu durumda akdi devir hükümleri doğrudan uygulanmasa da, niteliği itibari ile el verdiği ölçüde, akdi devir hükümlerinden yararlanılabilmektedir. Mahkeme ilamının kesinleşmesi ile alacak hakkının intikali gerçekleşir (**Oğuzman/ Öz**, C:2, s. 584-585; **Baklacı Çakıroğlu, Evren**, Roma Hukuku'nda ve Türk Borçlar Hukuku'nda Alacağın Deviri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s. 64)

⁴⁰⁴ **Gündüz**, s. 2811; **Yavuz**, Dolaylı Temsil, s. 243.

⁴⁰⁵ Akdi devir, TBK m. 183 ve devamında düzenlenmiştir. Alacaklı, akdi devir ile, sahip olduğu bir alacağı, alacağa bağlı haklar ile birlikte üçüncü bir kişiye devretmektedir. Akdi devrin hukuki niteliği ve şartları ile ilgili detaylı bilgi için bkz. : **Hatemi/ Gökyayla**, s. 389 vd; **Oğuzman/ Öz**, C:2, s. 543 vd.

⁴⁰⁶ **Gündüz**, s. 2812; **Tandoğan**, s. 523; **Ayli**, s. 604.

⁴⁰⁷ **Tandoğan**, s. 526.

⁴⁰⁸ **Seçer**, s. 230.

hakkını iflas masasına karşı ileri sürebilecektir⁴⁰⁹. İflas masası, vekalet verenin ileri sürdüğü kanuni devir iddiasının mesnetsiz olduğunu ileri sürerse, bu durumda vekalet veren iflas masası aleyhine alacaklı sıfatının tespiti için bir dava açabilir. Böyle bir durumda mahkemenin vereceği kanuni devirin varlığının kabulü kararı, devrin gerçekleştiği andan itibaren geriye etkili olacak şekilde sonuç doğuracaktır⁴¹⁰.

Vekalet verenin ölümü halinde ise kanuni devirten mirasçıları da yararlanabilir. Vekalet veren henüz vekile karşı vekalet sözleşmesinden kaynaklanan borçlarının tamamını ifa etmemişse, mirasçıların kanuni deviri ileri sürebilmesi için, vekile karşı olan borçları yerine getirmeleri gerekmektedir⁴¹¹.

b) İflas Masası Bakımından

TBK m.509/2 hükmü uyarınca, vekilin iflası halinde vekalet veren kanuni devir hakkını iflas masasına karşı da ileri sürebilir.

Vekilin iflasının açıldığı tarihte vekalet verenin vekile vekalet sözleşmesinden kaynaklanan bir borcu bulunmuyor ise, vekalet veren kanuni devir iddiasını doğrudan iflas masasına karşı ileri sürebilir. Fakat iflasın açıldığı anda, vekalet veren henüz vekile karşı olan borçlarının tamamını ifa etmemişse bu borçlarını iflas masasına karşı yerine getirmek suretiyle kanuni devir hakkından yararlanabilecektir. İflas masası, vekalet veren tarafından ödenen tutarın borcu karşılamadığı kanaatinde ise bu durumda vekalet veren bakiye tutarı masa hesabına ya da mahkemece belirlenecek bir tevdi mahalline yatırarak kanuni devire hak kazanabilir. Vekalet veren daha sonra fazla yatırdığı tutarın iadesi için dava açmalıdır.

İflas masası vekalet veren ile vekil arasında geçerli bir vekalet ilişkisinin bulunmadığından bahisle kanuni devire itirazda bulunuyorsa bu durumda vekalet veren kendisinin alacaklı sıfatının tespiti için İİK m. 228 uyarınca iflas masası aleyhine dava açmalıdır. Bu dava herhangi bir süreye bağlı değildir⁴¹². Davanın vekalet veren lehine sonuçlanması halinde, yani mahkemenin kanuni devirin mevcut olduğu yönünde hüküm

⁴⁰⁹ **Gündüz**, s. 2812.

⁴¹⁰ **Seçer**, Alım-Satım, s. 230.

⁴¹¹ **Özkaya**, s. 719-720; **Gündüz**, s. 2812; **Tandoğan**, s. 525.

⁴¹² **Özkaya**, s. 720; **Tandoğan**, s. 524. İflas masasına karşı açılacak istihkak davasına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz : **Üstündağ, Saim**, İflas Hukuku (İflas, Konkordato, İptal Davaları) , İstanbul, 2009, s. 157-165.

kurması durumunda, verilen karar geriye yürürlü olarak, kanuni devirin gerçekleştiği andan itibaren hüküm ifade eder⁴¹³.

c) Üçüncü Kişilere Karşı

Kanuni devirin hüküm ve sonuçlar üçüncü kişilerin de hakları üzerinde etkilerini gösterir. Çalışmamızın bu bölümünde kanuni devirin üçüncü kişileri ne şekilde etkileyeceği hususu, vekille sözleşme yapan üçüncü kişiler (vekilin borçluları), vekilden alacak devralan kişiler, alt vekil ve vekilin haciz koyduran alacaklıları olmak üzere dört başlık altında incelenecektir.

I. Vekille Sözleşme Yapan Üçüncü Kişilere Karşı

Kanuni devir vekilin kendi adına vekalet veren hesabına sözleşme yaptığı üçüncü kişilere karşı da etkisini göstermektedir. Kanuni devir borçlu üçüncü kişiye hemen bildirilmelidir. Çünkü üçüncü kişi kanuni devir bildirim üzerine artık vekalet veren yaptığı ifa ile borcundan kurtulamaz; fakat üçüncü kişi kendisine bildirim yapılmadan önce iyi niyetle vekalet verene ifada bulunmuş ise iyi niyeti korunur ve borçtan kurtulur⁴¹⁴.

Kanuni devir ile alacak olduğu gibi vekile geçmektedir. Bu nedenle üçüncü kişi, vekil ile yaptığı sözleşmeden doğan veya sonradan doğan, hatta kanuni deviri öğrendiği tarihten sonra meydana gelen bütün itiraz ve def'ileri vekile karşı da ileri sürebilir. Kanuni devir ile yalnızca sözleşmeden doğan alacak hakkı değil, bu alacağa bağlı yenilik doğurucu haklar, borcun ifa edilmemesi halinde tazminat isteme hakkı, ayıba ve zapta karşı tekeffülden doğan haklar da vekile geçer⁴¹⁵.

Üçüncü kişinin kanuni devirin gerçekleşmediği yönünde haklı bir tereddütü olması halinde, borcunu mahkemenin tayin edeceği bir tevdi mahalline ifa etmesi gerekir⁴¹⁶.

II. Alacağın Kendilerine Devir Edildiği Üçüncü Kişilere Karşı

Vekalet verenin vekile olan borçlarını ödemediğinden haberdar olan üçüncü kişi, vekilin karşı sözleşmeden vekalet veren hesabına olan alacağını geçerli olarak devir

⁴¹³ Yüksel, s. 114.

⁴¹⁴ Eren, s. 738; Tandoğan, s. 525; Özkaya, s. 721.

⁴¹⁵ Ayli, s. 604; Tandoğan, s. 526; Eren, s. 738.

⁴¹⁶ Özkaya, s. 721.

alamaz. Kanuni devirin gerçekleşmesi ile artık vekilin alacak üzerinde tasarruf yetkisi ortadan kalmış olup alacak hukuken de vekilin mal varlığından çıkıp vekalet verenin mal varlığına girmiştir. Bu nedenle vekilin yasal devri bilemeyecek durumdaki iyi niyetli üçüncü kişilere yaptığı devirler de geçerli olmayacaktır. Nitekim TBK m. 185 ile *“Alacağın devri kanunen veya mahkeme kararı gereğince gerçekleşmişse bu devir özel bir şekilde ve önceki alacaklının rızasını açıklamasına gerek olmaksızın üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir”* hükmü amirdir. Bu hükmün gereğince de alacakların kazanılmasında iyi niyetin korunması mümkün değildir⁴¹⁷.

III. Alt Vekile Karşı

Alt vekil kendi adına vekalet veren hesabına alacaklar kazanmışsa, vekalet veren vekile karşı borçlarını ifa edince vekilin alt vekilden olan alacakları vekalet verene geçer. Vekalet veren, vekilin alt vekile karşı olan borçlarını yerine getirdiğinde ise alt vekilin üçüncü kişilerden vekalet veren hesabına kazandığı alacaklar kendisine geçer⁴¹⁸. Daha açık bir ifade ile kanuni devir için vekil ve alt vekilin kazandığı alacak hakları bakımından bir fark bulunmamaktadır. Alt vekilin kazandığı alacak hakları yine vekalet veren hesabına olduğundan, vekalet veren vekile ve vekilin alt vekile olan borçlarını yerine getirdiğinde kanuni devir gerçekleşir.

Vekilin iflası halinde, vekalet konusu iş alt vekil tarafından görülmüş ise vekalet verenin iflas masasına karşı kanuni devir ileri sürmesi alt vekilin iş görmesine icazet etmesi anlamına geleceğinden, böyle bir durumda alt vekil de karşı taleplerini vekalet verene karşı ileri sürebilecektir⁴¹⁹.

IV. Vekilin Haciz Koyduran Alacaklılarına Karşı

Vekilin alacaklılar, vekilin kendi adına vekalet veren hesabına kazandığı alacaklara haciz koymak isterse bu durumda vekil bu alacakların vekalet veren hesabına kazanıldığını beyan etmeli ve İİK m. 85/2 uyarınca sonraya bırakılmasını talep etmelidir. Vekalet veren, haciz koyulmadan önce vekalet sözleşmesinden vekile karşı doğan tüm borçlarını yerine getirdiyse bu alacaklar kendiliğinden vekile geçmiş olduğundan bunu ileri sürebilir. Ancak vekalet veren vekile karşı borçlarını hacizden önce ödemiş ise bu

⁴¹⁷ Tandoğan, s. 526.

⁴¹⁸ Tandoğan, s. 527.

⁴¹⁹ Özkaya, s. 722.

durumda vekile karşı olan borçlarını iflas masasına karşı yerine getirerek kanuni deviri vekilin alacaklılarına karşı ileri sürebilir⁴²⁰.

Vekil veya vekilin alacaklıları vekalet veren tarafından kanuni devirin ileri sürülmesine itiraz ederse, icra memuru İİK m. 97 uyarınca dosyayı icra mahkemesine verir. Yapılacak yargılama sonucunda kanuni devirin gerçekleştiğinin tespit edilmesi halinde, bu hususta verilen karar, vekalet verenin vekile karşı olan borçlarını yerine getirmiş olduğu andan itibaren hüküm teşkil eder⁴²¹.

8.2. Ayırma Hakkı

8.2.1. Hukuki Niteliği

TBK m. 509/3 hükmüne göre “Vekâlet veren, vekilin kendi adına ve vekâlet veren hesabına edinmiş olduğu taşınır eşyanın iflas masasından ayrılarak kendisine verilmesini isteyebilir. Vekilin sahip olduğu hapis hakkından iflas masası da yararlanır.”

Hükmün lafzından da açıkça anlaşıldığı üzere ayırma hakkı vekilin vekalet veren hesabına elde ettiği taşınırın vekilin iflas masasından çıkarılmasını sağlayan bir hak⁴²².

Ayırma hakkı sayesinde vekilin iflası halinde vekalet verenin alacağının kısmen ödenecek bir para alacağına dönüşmesi engellenmektedir.

Doktrinde bir görüşe göre dolaylı temsilci vekil, kendi adına ve vekalet veren hesabına kazandığı taşınır eşyaların maliki olmaktadır⁴²³. Bu nedenle, vekilin iflası halinde vekalet verenin iflas masasına karşı ileri süreceği hak aynı bir istihkak talebi değil, bir ayırma hakkıdır⁴²⁴. Bu görüşteki yazarlara göre, aksinin kabulü halinde TBK m. 509/3 hükmü anlamını yitirmektedir. Kanun koyucunun koyduğu bu hüküm ile, vekalet verenin kendi hesabına kazanılan taşınır mülkiyetinin kendisine devredilmesi hususunda bir alacak hakkının varlığının kabulü gerekmektedir. Nitekim, eski Borçlar Kanunu’nun 393/3 hükmünde vekalet veren için “istihkak iddiasında bulunabilir” ifadesi yer alırken,

⁴²⁰ Ayli, s. 604; Özkaya, s. 722; Eren, s. 738-739.

⁴²¹ Tandoğan, s. 527-528; Özkaya, s. 722.

⁴²² Akünal, s. 67; Esener/ Güven ayırma hakkını, alacaklının yapmak mecburiyetinde olmadığı bir masraf nedeni ile doğan alacak bedelinin ödenmemesi halinde, masraf konusu taşınırı ayrılarak mülkiyetine geçirme hakkı olarak tanımlamaktadır. (Esener/ Güven, s. 542)

⁴²³ Gündüz, s. 2814-2815; Tandoğan, s. 530; Ayli, s. 606; Akünal, s. 22.

⁴²⁴ Yavuz, Dolaylı Temsil, s. 269; Şenyüz, s. 450; Tandoğan, s. 540.

TBK m. 509/3 hükmünde ayırma hakkından bahsedilmektedir. Bu durumda da vekalet verenin iflas masasına karşı ileri sürebileceği ayırma hakkı bir istihkak talebi değil, bir alacak hakkı niteliğindedir⁴²⁵.

Doktrindeki bir başka görüşe göre ise, dolaylı temsilci vekilin yaptığı hukuki işlemler sonuç elde ettiği taşınır eşyaya ilişkin aynı haklar doğrudan vekalet verene ait olacaktır⁴²⁶. Bu nedenle vekalet veren başka bir işleme gerek kalmaksızın taşınır eşyanın maliki olmaktadır.

8.2.2. Konusu

TBK m 509/3 hükmü ile ayırma hakkının kullanılması taşınır eşya bakımından düzenlenmiştir. Bunun nedeni olarak ise doktrinde iki görüş mevcuttur. Doktrindeki bizim de katıldığımız baskın görüş⁴²⁷, tapu kütüğüne olan güvenin vekalet verenin menfaatine göre daha ağır basması nedeni ile, vekil adına tescil ettirilen taşınmazların bu hüküm kapsamına alınmamış olduğu yönündedir. Yine bu görüşe göre TMK m. 705/2⁴²⁸ hükmünde taşınmaz mülkiyetinin tescilsiz kazanılma nedenleri sınırlı olarak sayılmış ve bu hükümde vekalet verenin ayırma hakkını kullanarak taşınmazın mülkiyetini iktisabına yer verilmemiştir. Diğer görüşe göre ise⁴²⁹ bu durum, TBK m. 509/3 hükmünü karşılayan İsviçre Borçlar Kanunu hükmünün komisyon sözleşmesine ilişkin düzenlemeler arasında yer alması ve o dönemde sadece taşınır eşya ve kıymetli evrakların komisyon sözleşmesine konu olması, ancak sonrasında yer alan düzenlemelerde taşınmazları da içine alacak bir ifade tarzına başvurulmasının unutulmuş olmasından kaynaklanmaktadır.

TBK m. 509/3 hükmünde düzenlenen vekalet verenin ayırma hakkının, tapu siciline güven ilkesi gereğince kıyas yolu ile taşınmazlara uygulanamayacağı görüşü⁴³⁰ doktrinde hakim olmakla birlikte, Yargıtay'ın 05.02.1947 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararı da bu yöndedir. Tescil dışı aynı hak kazanımı hukuk sistemimizde istisnai bir durum olup yalnızca kanunun açıkça öngördüğü hallerde gerçekleşebilir. Dolaylı temsille

⁴²⁵ Özkaya, s. 723; Gündüz, s. 2817.

⁴²⁶ Seçer, Alım-Satım, s. 234-237; Bilge, s. 296.

⁴²⁷ Özkaya, s. 724.

⁴²⁸ TMK m. 705/2 : Miras, mahkeme kararı, cebrî icra, işgal, kamulaştırma hâlleri ile kanunda öngörülen diğer hâllerde, mülkiyet tescilden önce kazanılır. Ancak, bu hâllerde malikin tasarruf işlemleri yapabilmesi, mülkiyetin tapu kütüğüne tescil edilmiş olmasına bağlıdır.

⁴²⁹ Kocayusufpaşaoğlu / Hatemi / Serozan / Arpacı, s. 372.

⁴³⁰ Yüksel, s. 115; Tandoğan, s. 531; Ayli, s. 610.

yürütülen vekaletlerde vekilin vekalet veren hesabına taşınmaz üzerinde bir aynı hak elde etmesi halinde dolaylı temsilci adına tapuda yapılan tescil yolsuz tescil⁴³¹ değildir. Dolaylı temsilci hukuken gerçek malik konumunda olduğundan onun alacaklılarının tapu kütüğündeki tescile karşı olan güvenleri de korunmalıdır. Vekalet veren ayırma hakkını taşınmazlar yönünden kullanamayacağından, vekilin iflas etmesi halinde, vekalet veren yalnızca taşınmazın mülkiyetinin kendisine geçirilmesine ilişkin alacak hakkının paraya çevrilmek suretiyle iflas masasına kaydettirme imkanına sahiptir. İflas idaresi dilerse İİK m. 198 gereği, taşınmazı doğrudan vekalet verene devir borcunu üstlenebilirse de, bunu yapmak zorunda değildir⁴³².

Kıymetli evrakların ayırma hakkının konusunu teşkil edip etmeyeceği hususunda kanunda bir açıklık yoktur. Ancak doktrinde kabul gören baskın görüş, İİK m. 118 hükmü kapsamına girmeyen tahsil ve teminat harici sebeplerle düzenlenen emre ve hamiline yazılı senetler, idare amacı için nama yazılı senetler, hisse senedi ve kambiyo senedi niteliğini haiz olmayan kıymetli evrakların TBK m. 509/3 hükmünde sözü edilen taşınır mallardan sayılmasına bir engel olmadığı yönündedir⁴³³. Bu görüşteki yazarlar, takip hukukuna tabi bir hüküm ile maddi hukuka ilişkin bir hükmün bertaraf edilemeyeceğini savunmaktadırlar.

Vekil, vekalet konusu işin görülmesi nedeni ile vekalet verenden ya da üçüncü kişiden para almış ve bu para kendi parası ile karışmış ise, örneğin bankadaki genel hesabına yatırmış ise, bu durumda vekalet veren bu para için ayırma hakkını kullanamaz. Zira vekilin elindeki para ayrılmış bir para değil, kendi parası ile karışmış bir paradır ve vekil bu parayı misli ile ödemek zorundadır. Vekalet veren böyle bir durumda ancak bu parayı iflas massına alacak olarak kaydettirebilir. Ancak vekil bu parayı henüz üçüncü kişiden tahsil etmeden kanuni devirin koşulları meydana geldiyse o halde vekalet veren üçüncü kişiden paranın vekil yerine kendisine ödenmesini talep edebilir⁴³⁴.

⁴³¹ Yolsuz tescil, gerçek hak durumuna uygun olmaya tescildir. Tescildeki yolsuzluk tescilin geçerli bir hukuki sebebe dayanmamasından, tapu kütüğüne belgelere aykırı bir tescil yapılmasından ya da başta geçerli olan bir tescilin haktaki sicil dışı meydana gelen birtakım değişiklikler nedeni ile değişmesinden kaynaklanabilir (Sirmen, Eşya Hukuku, s. 227-228).

⁴³² Gündüz, s. 2823; Tandoğan, s. 532 vd; Ayli, s. 610.

⁴³³ Yavuz, Dolaylı Temsil, s. 269; Özkaya, s. 725; Tandoğan, s. 537; Ayli, s. 607; Gündüz, s. 2821; Akünal, s. 68.

⁴³⁴ Akünal, s. 68; Özkaya, s. 726.

Vekil, vekalet verenden ya da üçüncü kişiden vekaletin ifası gereği aldığı parayı kendi parasıyla karıştırmamış ise, örneğin kendi genel hesabından başka bir banka hesabına yatırmış ya da başkasına tevdi etmiş ise, vekalet veren vekile karşı vekalet sözleşmesinden kaynaklanan borçlarının tamamını ifa etmesi halinde, bu para üzerinde ayırma hakkını kullanabilir⁴³⁵.

8.2.3. Şartları

a) Vekilin Mülkiyetini Kazandığı Belirli Bir Taşınır Eşyanın Olması

TBK m. 509/3 hükmü yalnızca taşınır eşyanın iflas masasından ayrılmasının talep edilebileceğini düzenlemiştir. Ancak İİK m. 188 hükmü⁴³⁶, müflise devredilmiş olan hamiline ve emre yazılı senetlerin devreden tarafından geri istenebileceğini düzenlemektedir. Bu nedenle taşınır eşyanın yanı sıra kıymetli evraklar da ayırma hakkının konusunu oluşturabilmektedir⁴³⁷.

İlgili hüküm “vekilin kendi adına vekalet veren hesabına *edinmiş olduğu* taşınır eşya” şeklinde kaleme alınmıştır. Buradaki *edinmiş olduğu* ifadesi vekilin üçüncü kişilerden olan kazanımlarını belirtmektedir. Bu nedenle vekalet verenin vekile işin ifası için vermiş olduğu taşınırlar üzerinde ayırma hakkının kullanılıp kullanılmayacağı hususu tartışmalıdır. Doktrinde bir görüş ayırma hakkına konu olacak taşınırların yalnızca üçüncü kişilerden edinilen taşınırlar ile sınırlı olmadığını ve vekalet veren tarafından vekile işin ifası için verilen şeyler üzerinde de ayırma hakkının kullanılabilceğini kabul etmektedir⁴³⁸. Bu görüşü savunan yazarlar kanun hükmünde alacağın kimden kazanıldığı değil kime karşı ileri sürülebileceği yönünde bir düzenlemenin bulunduğunu, Federal Mahkemece de vekalet verenden alınan şeylerde ayırma hakkının kullanılabilceğinin kabul edildiğini belirtmektedirler. Bizim de katıldığımız diğer görüş ise⁴³⁹ madde lafzının açık olduğu ve ayırma hakkının yalnızca üçüncü kişilerden edinilen haklar bakımından söz konusu olabileceği yönündedir. Nitekim vekalet verenin bizzat vekile vermiş olduğu taşınırlar bakımından dolaylı temsil bulunmamaktadır ve TBK m. 509/3’ün

⁴³⁵ Seçer, Alım-Satım, s. 238; Gündüz, s. 2818.

⁴³⁶ İİK m. 188 : “Sırf bedelini tahsil etmek için yahut tayin edilen ilerdeki bir tediye karşılık olarak müflise devredilmiş olan hamiline veya emre muharrer senetleri devredenler geriye isteyebilir.”

⁴³⁷ Gündüz, s. 2817; Tandoğan, s. 537. Konu ile ilgili tartışmalar için bkz : Ayırma Hakkının Konusu s. 81-82.

⁴³⁸ Özkaya, s. 727; Tandoğan, s. 536 ; Gündüz, s. 2817.

⁴³⁹ Seçer, Alım-Satım, s. 223-224.

uygulanabilmesi için mülkiyetin iktisabı gerekmektedir. Oysaki satış komisyoncusu vekalet veren tarafından kendisine verilen malın mülkiyetini kazanmamıştır. Vekalet verenin satış komisyoncusunun mülkiyetinde olmayan bir mal için ayırma hakkının kullanması söz konusu olmayacaktır.

Vekilin vekalet verenin iradesi dışında kazanımlarda bulunması durumunda, vekalet verenin vekile bu edinime karşı olan borçlarını ödemesi halinde örtülü bir onay veya icazetten bahsedileceğini, bu nedenle de bir dolaylı temsil ilişkisi kurulmuş olacağı kabul edilmektedir⁴⁴⁰. Vekalet veren tarafından verilen örtülü onay ya da icazet bulunması halinde, artık vekalet verenin edinme iradesinin olmadığından bahsedilemeyeceğinden, vekalet verenin ayırma hakkının bulunduğu kabul edilmelidir.

Ayırma hakkına konu taşınır eşyanın belirli olması gerekmektedir. Zira vekil tarafından vekalet veren hesabına edinilen taşınır ile iflas masasından ayrılmasını talep ettiği eşyanın aynı olduğunun ispat yükü vekalet verenin üzerindedir⁴⁴¹.

b) Vekilin İflas Etmiş Olması

Vekalet verenin ayırma hakkını kullanabilmesi için vekilin iflas etmiş olması gerekmektedir. Vekil iflas ettiğinde vekalet veren, ayırma hakkını kullanarak, taşınırın iflas masasından ayrılmasını talep edebilecek ve mülkiyetini kazanabilecektir. Ayırma hakkı, vekilin iflası halinde, vekalet verenin alacağının İİK m. 198 gereğince para alacağına dönüşmesini engelleyerek ve alacağın tamamının elde edilememesi riskini ortadan kaldırarak, borcun aynen ifasını mümkün kılan bir hak niteliğindedir⁴⁴².

Her ne kadar TBK m. 509/3 hükmünde ayırma hakkı yalnızca vekilin iflası halinde düzenlenmiş ise de, doktrinde hükmün amacı gözetilerek, vekilin kendi adına vekalet veren hesabına kazandığı taşınırlara vekilin alacaklıların haciz ve ihtiyati haciz koydurmaları ve konkordato sözleşmelerinin kurulması hallerinde de, vekalet verenin ayırma hakkını kullanabileceği kabul edilmektedir⁴⁴³.

⁴⁴⁰ Tandoğan, s. 533-534; Özkaya, s. 728.

⁴⁴¹ Gündüz, 2817, Seçer, s. 237.

⁴⁴² Tandoğan, s. 539; Ayli, s. 608; Karahasan, Borçlar Hukuku, s. 1299

⁴⁴³ Tandoğan, s. 539; Özkaya, s. 729; Ayli; s. 608; Seçer, Alım-Satım, s. 240.

c) Vekalet Verenin Vekile Karşı Vekalet İlişkisinden Doğan Bütün Borçlarını İfa Etmiş Olması

Kanuni devirte olduğu gibi ayırma hakkının kullanılmasında da vekalet verenin vekile karşı vekalet ilişkisinden doğan borçlarını eksiksiz olarak ifa etmiş olması şartı aranmaktadır. Vekalet veren, vekile karşı vekalet sözleşmesinden doğan borçlarını iflas masasına karşı tamamen ifa etmezse, iflas masası, bu taşınırlar üzerinde hapis hakkı ileri sürebilecektir.

8.2.4. Ayırma Hakkının Kullanılmasının Şekli ve Sonuçları

Vekilin iflas etmesi halinde, iflasın açılması sırasında, vekilin kendi adına vekalet veren hesabına kazandığı taşınırlar kendi mülkiyetinde bulunuyorsa, İİK md. 184/1 hükmü uyarınca müflisin uhdesindeki mallar iflas masasına gireceğinden, bu taşınırlar da iflas masasına girer. İflas idaresi İİK m.208 hükmünce bunları deftere kaydeder.

Vekalet veren, vekalet sözleşmesi gereği vekile karşı olan borçlarını ifa ettikten sonra, taşınırların masadan ayrılmasını talep edebilir ve iflas idaresi ayırma hakkına konu olan taşınırları vekalet verene verilmesine karar verebilir⁴⁴⁴. Ayırma hakkının kullanılması halinde iflas idaresi taşınırların ve hamiline yazılı senetlerin zilyetliğini vekalet verene devretmeli, nama ve emre yazılı senetlerde ise zilyetliği devretmekle birlikte senetleri devir ve ciro etmelidir⁴⁴⁵. Bu işlemlerin yapılması ile taşınırların mülkiyeti ve kıymetli evraklardaki haklar vekalet verene intikal eder.

İflas idaresi ayırma hakkının mevcudiyetini kabul etmekle birlikte, vekalet verenin vekalet sözleşmesi gereğince vekile olan borçlarını hiç veya gerektiği gibi ifa etmediği kanaatinde ise, vekalet verenin ayırma hakkı talep eşyalar üzerinde hapis hakkı kullanılabilir. Böyle bir durumda vekalet veren ayırma hakkını kullanabilmesi için iflas idaresi tarafından eksik ödendiği iddiası ile talep edilen tutarı ya iflas idaresine ödemeli ya da bu talebin haksız olduğunu düşünüyorsa talep edilen tutarı tevdi yerine tevdi etmelidir⁴⁴⁶.

İflas idaresinin ayırma hakkının mevcudiyetini kabul etmemesi ya da vekalet verenin vekilin alacağı olan çekişmeli tutarı iflas idaresine ödememesi halinde ise, vekalet

⁴⁴⁴ Tandoğan, s. 540; Özkaya, s. 729; Ayli, s. 608; Karahasan, Borçlar Hukuku, s. 1300.

⁴⁴⁵ Özkaya, s. 729; Seçer, Alım-Satım, s. 242.

⁴⁴⁶ Seçer, Alım-Satım, s. 242; Özkaya, s. 729.

veren İİK m. 228/2 uyarınca, yedi günlük süre içinde istihkak davası⁴⁴⁷ açmalıdır⁴⁴⁸. Bu süre içinde vekalet verenin istihkak davası açmaması halinde ayırma hakkı düşecektir⁴⁴⁹.

Vekalet veren yasada öngörülen süre içinde istihkak davası açar ve dava yerinde görülürse vekalet verenin ayırma hakkının varlığının tespiti yönünde hüküm kurulur. Hüküm kesinleştiğinde iflas idaresi taşınır eşyalar ile hamile yazılı senetlerin zilyetliğini devrederken, nama ve emre yazılı senetlerin zilyetliği devretmekle birlikte devir ve ciro işlemlerini de yaparak mülkiyetin ve kıymetli evraka konu hakkın vekalet verene intikalini sağlar. İflas masası bu devri sağlayamaz veya ayırma hakkına konu taşınır üzerinde üçüncü kişiler lehine aynı hak tesis etmiş ise bu takdirde İİK m. 5⁴⁵⁰ uyarınca sorumlu olacaktır⁴⁵¹.

Alacağın bir kısmı devredilmiş ise, alacağı devralan kişi ancak vekalet verenin vekalet sözleşmesi nedeni ile vekile karşı olan bütün borçlarını eksiksiz olarak ifa etmek şartı ile ayırma hakkına sahip olacaktır. Alacağı kısmen devralan kişi, alacağı ile orantılı olarak ayırma hakkını kullanamaz.

Alt vekalet ilişkisinin varlığı halinde vekalet verenin alt vekilin kendi adına vekalet veren hesabına kazandığı taşınır mallar üzerindeki ayırma hakkını kullanabilmesi için vekile ve alt vekile karşı olan borçlarını eksiksiz olarak ödemesi gerekir⁴⁵². Alt vekil de vekalet veren hesabına kazanımlar gerçekleştirdiğinden, vekalet veren alt vekilin edindiği taşınır mallar için ayırma hakkını kullanarak vekalet konusu işin alt vekil tarafından görülmesine icazet verdiği için alt vekille doğrudan bir vekalet ilişkisi kurmuş olur.

Vekil iflas etmemiş olmakla birlikte, ayırma hakkının konusunu teşkil eden şey üzerine vekilin alacaklıları tarafından haciz konulmuş olabilir. Böyle bir durumda vekil,

⁴⁴⁷ İstihkak davası, eşyanın dolaysız zilyedi konumunda bulunmayan malik tarafından haksız dolaysız zilyede karşı açılan bir eda davasıdır. Malik bu dava ile, mülkiyet hakkına dayanarak eşyanın dolaysız zilyetliğini elde etmeyi amaçlamaktadır (**Ergüne**, s. 32).

⁴⁴⁸ **Muşul, Timuçin**, İcra İflas Hukuku, C:2, Ankara, 2013, s. 1324; **Ercan, İsmail**, İcra ve İflas Hukuku, İstanbul, 2012, s. 262; **Akunal**, s. 67.

⁴⁴⁹ **Özkaya**, s. 729; **Tandoğan**, s. 541; **Ayli**, s. 608.

⁴⁵⁰ İİK m. 5 : İcra ve İflas Dairesi görevlilerinin kusurlarından doğan tazminat davaları, ancak idare aleyhine açılabilir. Devletin, zararın meydana gelmesinde kusuru bulunan görevlilere rücu hakkı saklıdır. Bu davalara adliye mahkemelerinde bakılır.

⁴⁵¹ **Ayli**, s. 609; **Tandoğan**, s. 541-542.

⁴⁵² **Tandoğan**, s. 543; **Özkaya**, s. 730.

haciz esnasında bunların vekalet veren hesabına kazanıldığından bahisle itiraz ederek yerine başka şeylerin haczedilmesini talep etmelidir. Fakat buna karşın haciz işlemi gerçekleşmiş ise durumu derhal vekalet verene bildirmelidir⁴⁵³. Vekalet veren haczi öğrendiği andan itibaren yedi günlük hak düşürücü süre içerisinde İİK m. 96 çerçevesinde icra dairesine karşı ayırma talebini ileri sürmelidir. Vekalet verenin ayırma hakkı talebine vekil ya da vekilin alacaklıları tarafından itiraz edilmezse haciz kaldırılır. Ancak vekalet verenin ayırma talebine itiraz edilirse, icra memuru dosyayı icra mahkemesine gönderir. Yapılan yargılama neticesinde vekalet verenin ayırma talebinin haklılığına karar verilirse haciz icra dairesince kaldırılır, haczedilen eşyalar vekalet verene teslim edilir. Fakat icra dairesinin nama ve emre yazılı senetlerde devir ve ciro yapma yetkisi bulunmadığından, devir ve ciro işlemlerinin vekil tarafından yapılması gerekmektedir⁴⁵⁴.

Asıl alacağa bağlı fer'i bir hak olan ayırma hakkı, vekalet verenin ölümü halinde, mirasçılara intikal etmektedir⁴⁵⁵.

Vekilin iflası halinde, iflas masası vekilin yerine geçtiğinden, vekilin ileri sürebileceği her türlü itiraz ve def'iye vekalet verene ve mirasçılara karşı ileri sürebilir⁴⁵⁶.

⁴⁵³ **Gündüz**, s. 2821 ; **Tandoğan**, s. 542.

⁴⁵⁴ **Özkaya**, s. 730.

⁴⁵⁵ **Yüksel**, s. 116; **Tandoğan**, s. 542.

⁴⁵⁶ **Özkaya**, s. 730.

SONUÇ

Vekalet sözleşmesi, vekalet verene ait bir işin vekil tarafından vekalet verenin menfaatine ve rızasına uygun bir şekilde görülmesinin üstlenildiği bir özel hukuk sözleşmesidir. Gelişen ekonomi ile birlikte vekalet sözleşmesinin de uygulama alanı genişlemiş ve vekalet sözleşmesi günlük hayatta en çok karşımıza çıkan sözleşmelerden biri haline gelmiştir. Vekalet sözleşmesinin geçerliliği herhangi bir şekilde şartına tabi tutulmamıştır.

Bir işin veya hizmetin görülmesi, iş görmenin kanunla düzenlenmiş başka bir iş görme sözleşmesinin konusunu oluşturmaması, iş veya hizmet görmenin bağımsızlığı, iş görmenin vekalet verenin iradesine ve menfaatine uygun olarak yapılması, vekilin edimin sonucundan sorumlu olmaması ve tarafların anlaşması vekalet sözleşmesinin zorunlu unsurlarından iken, ücret ve her zamanlı fesih hakkı zorunlu olup olmadığı tartışmalı olan unsurlarındandır.

Vekalet sözleşmesi bir iş görme sözleşmesi olup eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanı ile kurulan vekalet sözleşmesini herhangi bir şekilde şartına bağlı değildir.

Vekalet sözleşmesinin tarafları vekil ve vekalet veren olup tarafların birbirlerine karşı sözleşmeden kaynaklanan borçları bulunmaktadır. Vekilin borçları sadakat borcu, işi özenle yapma borcu, şahsen ifa borcu, vekalet verenin talimatlarına uyma borcu, sır saklama borcu, hesap verme borcu ve aldıklarını verme borcu olarak sayılabilir. Vekalet veren ise vekilin yaptığı giderleri ve verdiği avansları ödeme borcu, ücret ödeme borcu, vekilin vekaleti görürken uğradığı zararları tazmin etme borcu ve vekili borçtan kurtarma borcu altındadır.

İkinci bölümde ele alınan ve tezimizin ana konusunu oluşturan vekilin aldıklarını verme borcu TBK m. 508’de düzenlenmiştir. Bu hükme göre “*Vekil, vekalet verenin istemi üzerine yürüttüğü işin hesabını vermek ve vekaletle ilişkili olarak aldıklarını vekalet verene vermekle yükümlüdür. Vekil, vekâlet verene tesliminde geciktiği paranın faizini de ödemekle yükümlüdür.*” Bu hüküm ile birlikte TBK m. 509’da ise vekilin,

dolaylı temsil ile yürütülen vekaletlerde, alacak hakkı ve taşınır eşya mülkiyetini vekalet verene teslim etmemesi ihtimali halinde, vekalet verene bazı imkanlar tanınmıştır :

“Vekilin, kendi adına ve vekâlet veren hesabına gördüğü işlerden doğan üçüncü kişilerdeki alacağı, vekâlet verenin vekile karşı bütün borçlarını ifa ettiği anda, kendiliğinden vekâlet verene geçer. Vekilin iflası hâlinde vekâlet veren, bu alacağın kendisine geçmiş olduğunu iflas masasına karşı da ileri sürebilir. Vekâlet veren, vekilin kendi adına ve vekâlet veren hesabına edinmiş olduğu taşınır eşyanın iflas masasından ayrılarak kendisine verilmesini isteyebilir. Vekilin sahip olduğu hapis hakkından iflas masası da yararlanır.”

Vekilin aldıklarını verme borcu temelini vekilin, ücret alacağı dışında, iş görme dolayısıyla zenginleşmemesi kuralından almaktadır. Vekilin aldıklarını verme borcu, vekalet sözleşmesine özelliğini veren, vekalet sözleşmesinin niteliğinden kaynaklanan borçlardan biri olup başkası menfaatine iş görmenin de doğal bir sonucudur.

Vekilin aldıklarını verme borcunun kapsamı ve konusu, vekalet konusu işin görülmesine ilişkin sürece, gidişatına ve sonucuna göre değişkenlik gösterebilmekte ise de vekilin vekalet konusu işin görülmesi nedeni ile üçüncü kişilerden vekalet veren adına aldığı tüm değerler ve vekalet verenden vekalet nedeni ile aldığı fakat kullanmadığı ya da kullandıktan sonra arda kalan para, mal ve belgeler vekilin aldıklarını iade borcunun konusunu oluşturmaktadır.

Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, vekalet veren vekilin aldığı şey ya da şeyleri vekalet sözleşmesinin kurulduğu anda buldukları yerden teslim alırlar. Aldıklarını verme borcunun ifa zamanı taraflarca kararlaştırılabilmekle birlikte bu hususta bir anlaşma yoksa, aldıklarını verme borcu, vekil tarafından vekalet veren hesabına iktisabın gerçekleşmesi ile muaccel olmaktadır.

Dolaylı temsilde temsilci üçüncü kişiyle işlem yaparken kendi adına ancak temsil edilen hesabına işlem yaptığından işlemin sonucu temsilcinin şahsında gerçekleşmektedir. Bu nedenle dolaylı temsil ile yürütülen vekalette, vekil, üçüncü kişilerden vekaletin ifası kapsamında aldıklarının maliki olur, yapılan işlemlerden doğan alacaklar da vekilin şahsında doğar; yani bu alacakların alacaklısı vekildir. Bu çerçevede vekil taşınırlarda vasitasız zilyetliği vekalet verene devrederek, taşınmazlarda tapuda vekalet veren adına tescil yaparak, nama yazılı kıymetli evraklarda yazılı devir yaparak

ve senedi teslim ederek, hamile yazılı kıymetli evrakta ise yalnızca senedi teslim ederek ve alacakları ise yazılı şekilde devrederek aldıklarını iade borcunu yerine getirir. Vekilin üçüncü kişilerden kendi adına vekalet veren hesabına kazandığı taşınmazları vekalet veren adına tescil ettirmesi, vekalet sözleşmesine doğrudan kanunun bağladığı bir sonuç olduğundan ve vekalet sözleşmesi herhangi bir şekil şartına bağlı olmadığından vekalet sözleşmesinin resmi şekilde yapılmış olmasına ilişkin bir geçerlilik şartı bulunmamaktadır.

Doğrudan temsil yoluyla yürütülen vekalette ise vekilin yaptığı işlemler sonucu doğan haklar doğrudan doğruya vekalet verene ait olur ve vekilin aldıklarını verme borcu söz konusu olmaz. Ancak vekil vekalet verenden aldığı ya da vekaletin ifası nedeni ile üçüncü kişilerden elde ettiği paraların maliki olacağından, vekilin bu paralar için aldıklarını verme borcu devam etmektedir.

Takas, ödemezlik def'i, hapis hakkı ve zamanaşımı def'i borca karşı ileri sürülebilecek başlıca def'i ve itirazlardandır. Vekilin alınanları verme borcunun konusu para ise, vekilin vekalet verenden olan alacaklarının konusu da çoğunlukla para olduğundan, vekil takas beyanında bulunabilir. Böylece vekalet verenin alınanların teslimine ilişkin alacakları vekilin (masraf, ücret, iş görme nedeniyle uğranılan zararın tazmini vb.) alacakları oranında ortadan kalkar. Vekil, vekalet verenin kendisine karşı yüklenilen borçların ifa edilmediğinden bahisle aldıklarını geri vermekten kaçınabilir yani ödemezlik def'i ileri sürebilir. Hapis hakkı ise TMK m. 950'de düzenlenen ve kanunda öngörülen şartların gerçekleşmesi ile ortaya çıkan bir tür rehin hakkıdır. Taşınır eşya ve kıymetli evrak hapis hakkına konu olabilir. Ancak bunların maddi varlığı olmalı ve paraya çevirmeye elverişli olmaları gerekmektedir. Taşınmazlar ise hapis hakkının konusunu oluşturamazlar. Hapis hakkının söz konusu olabilmesi için alacaklının hapis hakkına konu olacak taşınır eşyanın veya kıymetli evrakın zilyedi olması, alacağının muaccel olması ve alacak ile hapis hakkına konu taşınır eşya veya kıymetli evrak arasında medeni veya ticari bağlantı olması gerekmektedir. Vekilin hapis hakkı incelenirken, vekaletin dolaylı temsille yürütülen vekalet mi yoksa doğrudan temsille yürütülen vekalet mi olduğu husus mülkiyetin kimde bulunduğu tespitinde rol oynadığından ve mülkiyetin kimde olduğu hususu da kullanılan hakkın hukuki niteliğinin belirlenmesinde önem arz ettiğinden, çalışmamızda vekilin hapis hakkını dolaylı temsille yürütülen vekalette ve doğrudan temsille yürütülen vekalette ayrı ayrı ele alınmıştır. Dolaylı

temsille yürütülen vekalette vekil mülkiyeti kendine ait olan eşya veya kıymetli evrak üzerinde gerçek anlamda yani TMK m. 950 anlamında bir hapis hakkını kullanamayacaktır. Ancak eşyanın ve kıymetli evrakın kendisine iadesini talep eden vekalet verene karşı bir ödemezlik def'i ileri sürebilecektir. Mülkiyetin vekalet verende olduğu doğrudan temsille yürütülen vekalette ise, vekilin hapis hakkının konusunu vekalet verenin mülkiyetinde bulunan taşınır ve kıymetli evrak oluşturduğundan, doğrudan temsille yürütülen vekalette vekilin TMK m. 950 çerçevesinde bir aynı hapis hakkı bulunmaktadır. Avukatın hapis hakkı Avukatlık Kanunu m. 39/2'de "*Avukat, ücreti ve yapmış olduğu giderleri kendisine ödenmedikçe, elinde bulunan evrakı geri vermekle yükümlü değildir*" ve m. 166/1'de "*Avukat, müvekkili tarafından verilen veya onun namına aldığı malları, parayı ve her türlü kıymetleri, avukatlık ücreti e giderin ödenmesine kadar kendi alacağı nispetinde elinde tutabilir*" hükümleri ile düzenlenmiştir. Avukatlık Kanun'undaki düzenlemeler ile avukata elinde bulunan eşyalardan paraya çevrilebilenler üzerinde bir hapis hakkı, paraya çevrilemeyenler üzerinde ise yalnızca bir alıkoyma hakkı (eksik hapis hakkı) tanınmıştır. Alınanların geri verilmesine ilişkin şahsi nitelikteki talepler ise, vekalet sözleşmesinden doğan bütün alacaklarda olduğu gibi, beş yıllık zamanaşımı süresine tabidir.

Dolaylı temsille yürütülen vekaletlerde vekil kendi adına vekalet veren hesabına işlemler yaptığından elde edilen haklar, vekalet verene devredilene kadar, vekile aittir. Bu durumda vekilin alınanları geri verme borcunu ifasından kaçınması ya da borç konusu üzerindeki tasarruf yetkisini kaybetmesi hallerinde vekalet veren bakımından borcun aynen yerine getirilememesi tehlikesi ortaya çıkar. Kanun koyucu vekalet verenin haklarını korumak için TBK m. 509 ile vekalet veren lehine düzenlemeler getirmiştir: Bunlardan birincisi kanuni devir, ikinci ise ayırma hakkıdır.

Kanuni devir, bir alacağın kanundan kaynaklanan bir sebeple, bir alacaklıdan üçüncü bir şahsa geçmesidir. TBK m. 509 hükmü ile edinilen hakların vekalet verene kanuni devir suretiyle geçişi düzenlemiştir. İlgili hüküm gereğince vekalet veren, vekile karşı bütün borçlarını eksiksiz olarak ifa ettiği anda, vekilin üçüncü kişilerden olan alacakları alacağın devri sözleşmesi yapmaya gerek olmadan kendiliğinden vekalet verene geçecektir. Yalnızca alacak değil, tüm rüçhan hakları, yan hakları, temerrütten doğan hakları, def'i ve itirazlar da vekalet verene geçmektedir. Kanuni devirin gerçekleşebilmesi için vekil tarafından kendi adına vekalet veren hesabına hukuki bir

işlem yapılmış olması, vekilin kendi adına vekalet veren hesabına yaptığı işlemde alacak hakkı doğmuş olması, vekalet verenin vekile karşı vekalet ilişkisinden doğan tüm borçlarını ifa etmiş olması ve vekilin kazandığı alacakların ortadan kalkmamış olması gerekmektedir.

TBK m. 509/3 hükmüne göre “Vekâlet veren, vekilin kendi adına ve vekâlet veren hesabına edinmiş olduğu taşınır eşyanın iflas masasından ayrılarak kendisine verilmesini isteyebilir. Ayırma hakkı sayesinde vekilin iflası halinde vekalet verenin alacağına kısmen ödenecek bir para alacağına dönüşmesi engellenmektedir.

Ayırma hakkının kullanılması taşınır eşya bakımından düzenlenmiş olmakla birlikte tapu kütüğüne olan güvenin vekalet verenin menfaatine göre daha ağır basması nedeni ile, vekil adına tescil ettirilen taşınmazların bu hüküm kapsamına alınmamıştır. Kıymetli evrakların ayırma hakkının konusunu teşkil edip etmeyeceği hususunda kanunda bir açıklık olmamakla birlikte doktrinde kabul gören baskın görüş, İİK m. 118 hükmü kapsamına girmeyen tahsil ve teminat harici sebeplerle düzenlenen emre ve hamiline yazılı senetler, idare amacı için nama yazılı senetler, hisse senedi ve kambiyo senedi niteliğini haiz olmayan kıymetli evrakların TBK m. 509/3 hükmünde sözü edilen taşınır mallardan sayılmasına bir engel olmadığı yönündedir.

Ayırma hakkının kullanılması için, vekilin mülkiyetini kazandığı belirli bir taşınır eşyanın olması, vekilin iflas etmiş olması ve vekalet verenin vekile karşı vekalet ilişkisinden doğan bütün borçlarını ifa etmiş olması gerekmektedir.

Vekalet veren, vekalet sözleşmesi gereği vekile karşı olan borçlarını ifa ettikten sonra, taşınırların masadan ayrılmasını talep edebilir ve iflas idaresi ayırma hakkına konu olan taşınırları vekalet verene verilmesine karar verebilir. Ayırma hakkının kullanılması halinde iflas idaresi taşınırların ve hamiline yazılı senetlerin zilyetliğini vekalet verene devretmeli, nama ve emre yazılı senetlerde ise zilyetliği devretmekle birlikte senetleri devir ve ciro etmelidir. Bu işlemlerin yapılması ile taşınırların mülkiyeti ve kıymetli evraklardaki haklar vekalet verene intikal eder.

İflas idaresinin ayırma hakkının mevcudiyetini kabul etmemesi ya da vekalet verenin vekilin alacağı olan çekişmeli tutarı iflas idaresine ödememesi halinde ise, vekalet

veren İİK m. 228/2 uyarınca, yedi günlük süre içinde istihkak davası açmalıdır. Bu süre içinde vekalet verenin istihkak davası açmaması halinde ayırma hakkı düşecektir.

Ayırma hakkı, vekalet verenin ölümü halinde, mirasçılara intikal etmektedir.

Vekilin iflası halinde, iflas masası vekilin yerine geçtiğinden, vekilin ileri sürebileceği her türlü itiraz ve def'iyi vekalet verene ve mirasçılara karşı ileri sürebilir.

KAYNAKÇA

ADAY, Nejat, Avukatlık Hukukunun Genel Esasları, İstanbul, 1994.

AKARTEPE, Alpaslan, Kiraya Veren Hapis Hakkı, Journal of Yaşar University, C:8, S: Özel, Yıl: 2013, s. 55- 78.

AKCAN, Recep, Vekilin Başkasını Tevkil Etme Yetkisi, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 3-4, Yıl, 2001.

AKINCI , Şahin, Vekalet Sözleşmesinin Sona Ermesi, Konya, 2004.

AKINCI, Bekir, Ticari Satımda Satıcının Temerrüdünün Sonuçları ve Özellikle Müspet Zarar, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.

AKINCI, Şahin, Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler, Konya, 2017.

AKINCI, Şahin, Türk Özel Hukukunda İnsan Kökenli Biyolojik Madde (Organ-Doku) Nakli Kavramı ve Bundan Doğan Hukuki Sonuçlar, Ankara, 1996.

AKINTÜRK, Turgut/ DERYA, Ateş, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri, Ankara, 2014.

AKİL, Cenk, Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu Kararları Işığında Avukatın Görevini Özenle Yerine GetirmeYükümlülüğü, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1 Yıl: 2012.

AKİPEK ÖCAL, Şebnem, Sektörel Bazda Tüketici Hukuku Uygulamaları 2014- 2015, Kongre Makaleleri ve Tebliğleri, Hasta ve Hekim Arasında Kurulan Sözleşmeler Bakımından Tüketicinin Korunması.

AKİPEK, Jale / AKINTÜRK, Turgut, Eşya Hukuku, İstanbul, 2009.

AKİPEK, Şebnem, Alt Vekalet, Ankara, 2003.

AKKANAT, Halil, Türk Medeni Hukukunda İyi Niyetin Korunması, İstanbul 2010.

AKKURT, Sinan Sami, Türk Özel Hukukunda İş Sözleşmesi İle Eser Sözleşmesinden Kaynaklanan Başlıca Yükümlülükler ve Anılan Sözleşmelerin Ayırt Edilmesi, DEÜHFD, Cilt: 10, Sayı : 2, Yıl : 2008.

AKSOY , M. Ali, Haksız Rekabet Halleri ve Haksız Rekabet Tespiti, Yayımlanmış Doktora Tezi, Ankara, 2011.

AKÜNAL, Teoman, Türk-İsviçre Borçlar Kanunu'nda İlgili İçin İşlem Teoisi, İstanbul, 1975.

- AKYOL, Şener**, Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme, İstanbul, 2008.
- AKYOL, Şener**, Türk Medeni Hukukunda Temsil, İstanbul, 2009.
- ALTAŞ, Hüseyin**, Şekle Aykırılığın Olumsuz Sonuçlarının Düzeltilmesi, Ankara, 1998.
- ARAL, Fahrettin**, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara, 2010.
- ARAL, Fahrettin / AYRANCI, Hasan**, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, İstanbul, 2014.
- ARKAN, Sabih**, Taşıma İşleri Komisyoncusunun Borçlarını ve Sorumluluğunu Düzenleyen Hükümler, AÜHFD, Cilt : 37, Sayı : 1-4, Yıl: 1980, s: 313-326.
- ARPACI, Ahmet Murat**, Borçlar Kanunu Açısından Vekalet İlişkisinde Müvekkilin Hak ve Borçları, Prof. Dr. Mustafa Dural'a Armağan, İstanbul 2013, s. 136- 139.
- AŞLAR ÜÇYILDIZ, Yasemin**, Cari Hesap Sözleşmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015.
- AYAN, Mehmet**, Eşya Hukuku Mülkiyet, 2016, Ankara.
- AYAN, Mehmet**, Nam-1 Müstear Kavramı ve Hukuki Niteliği, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt : 2, Sayı : 2, 1984.
- AYAN, Mehmet**, Tıbbi Müdahalelerden Doğan Hukuki Sorumluluk, Ankara, 1991.
- AYBAY, Aydın / HATEMİ, Hüseyin**, Eşya Hukuku, İstanbul, 2014.
- AYDIN, Murat**, Avukatlık Ücreti, Ankara, 2006.
- AYDOĞDU, Murat / KAHVECİ, Nalan**, Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Sözleşmeler Hukuku, 2017.
- AYLI, Ali**, Vekilin Aldıklarını Verme Borcu, Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan, İstanbul, 2003, C:2, s. 591- 612.
- BAKLACI ÇAKIROĞLU, Evren**, Roma Hukuku'nda ve Türk Borçlar Hukuku'nda Alacağın Deviri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.
- BALIKÇIOĞLU, Alper Kadir**, Cari Hesap Sözleşmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010.
- BAŞIBÜYÜK, Özgür**, Roma Hukukunda ve Türk Hukukunda Vekaletsiz İş Görme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.

- BAŞPINAR, Veysel**, Avukatlık Sözleşmesi ve Ücreti Hakkında Bazı Düşünceler, Ankara Barosu 2004 Kurultayı, C.3, Ankara Barosu Yayını, Ankara, 2004.
- BERBEROĞLU YENİPİNAR, Filiz**, Avukatın Azli İstifası Vekalet Ücreti Tazminat, Ankara, 2017.
- BİLGE, Necip**, Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri, Ankara, 1971.
- BİLGİLİ Fatih/ DEMİRKAPI, Ertan**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Bursa, 2017.
- BİLGİLİ, Fatih**, Ticari Defterler – Cari Hesap – Acente, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 3-4, Yıl : 2012.
- BOLAT, Elif / TİFTİK, Mustafa**, Uygulamada Vekilin Özen Borcu, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:5, Sayı:2, Yıl: 2017, s. 165- 180.
- BOYACI, Can**, Cari Hesap Sözleşmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya 2009.
- BÖRÜ, Levent/ PARLAK Şafak**, Alt Vekalet, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı :96, Yıl:2011.
- BURCUOĞLU, Haluk**, Paranın Başkasının Parası İle Karışması Üzerine Bir Deneme, Av. Dr. Faruk Erem Armağanı, Ankara, 1999, s. 79-100.
- BÜLTER, Ahmet**, Vekalet Sözleşmesinin Sona Ermesi, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 18, Yıl: 2006.
- CANBOLAT, Ferhat**, Kamu Hastanesinde Yapılan Tıbbi Müdahalede Hekimin Özel Hukuktan Doğan Sorumluluğunun Dayanağı, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 80, Yıl : 2009.
- CANSEL, Erol**, Türk Hususi Hukukunda Hapis Hakkı, Ankara, 1961.
- CANYÜREK, Murat**, Özellikle Maddi Fiillere İlişkin Vekalet Yönünden Vekalet Sözleşmelerinin Bazı Özellikleri, Argumentum, Cilt: 1, Sayı: 10, Yıl: 1991.
- CİMBAR, Ferhat**, Avukatlık Sözleşmesinde Ücret, Doktora Tezi, Ankara, 2018.
- ÇAMOĞLU, Ersin**, Cari Hesapta Tecdit, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 28, Sayı:1, Yıl: 1961.
- ÇUKUDAR, Neslihan**, Borç İlişkilerinde Def'i Hakkı ve İtirazlar, Ankara, 2014.
- DAVRAN, Bülent**, Rehin Hukuku Dersleri, İstanbul, 1972.

- DEMİR YÜCE**, Özlem, Vekalet Sözleşmesinde Tarafların Borçları, Ankara 2009.
- DEMİR, Bahadır**, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Doğrudan Temsil Müessesesi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:6, Sayı: 1, Yıl:2015.
- DEMİR, Mehmet**, Hekimin Sözleşmeden Doğan Sorumluluğu, AÜHFD, Cilt:57, Sayı:3, Yıl: 2008.
- DEMİR, Nureddin**, Vekalet Sözleşmesi ve Kötüye Kullanılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, İstanbul, 2008.
- DEMİR, Şamil**, Kiralayanın Hapis Hakkı, Ankara Barosu Dergisi, S:4, Yıl: 2013, s. 53-77.
- DİNAR, Cem**, Borçlar Kanunundaki Düzenleme Açısından İstisna Sözleşmesi ile Vekalet Sözleşmesi Arasındaki Kurumsal Farklılıklar, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:5, Sayı: 1, Yıl: 2008, s. 45 – 65.
- DİNAR, R. Cem**, Türk Medeni Kanunu Kapsamında Hapis Hakkı, İstanbul, 2016.
- DİREN, Duygu**, Alacağın Devirinin Hüküm ve Sonuçları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011.
- DONAY, Süheyl**, Vekilin Talimata Uyuma ve Dürüstlikle Hareket Etme Borcu, Batider, Cilt : 5, Sayı: 4, Yıl: 1970.
- DUMAN, Mete**, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Uygulayıcı Gözüyle Vekalet Sözleşmesi, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu, 12-13 Mayıs 2011.
- DURGUT, Ramazan**, Cari Hesap Sözleşmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2012.
- Ecir, H. Gülşah**, Vekalet Sözleşmesinin Sona Ermesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018.
- EMİROĞLU, Haluk**, Roma Hukukunda Vekalet Sözleşmesi (Mandatum) ve Hukuki İşlemlerde Temsil, AÜHFD, Sayı: 1, Yıl: 2003.
- ERCAN, İsmail**, İcra ve İflas Hukuku, İstanbul, 2012.
- ERDOĞAN, Ersin**, Yapma Borçlarının İcrası ve Bazı Temel Sorunlar, Ankara Barosu Dergisi, Sayı : 2, Yıl: 2017.
- ERDOĞAN, İhsan**, Hukuki Muamelelerde Şekle Aykırılığın Sonuçları, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:1, Sayı:1, Yıl:1999.

- ERDOĞMUŞ, Belgin**, Roma Borçlar Hukuku Dersleri, İstanbul, 2010.
- EREN, Fikret**, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Ankara, 2017.
- ERGÜNE, Mehmet Serkan**, Taşınır Mülkiyeti, İstanbul, 2017.
- ERKAN, Vehbi Umut**, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Vekalet Sözleşmesinde Vekalet Veren Ücret Ödeme Borcu Dışındaki Diğer Borçları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:2, Sayı: 62, Yıl : 2013, a. 441- 472.
- ERLÜLE, Fulya**, Alt Vekalet, Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay' ın Hatırasına Armağan, İstanbul, 1999.
- ERTAŞ, Şeref**, Eşya Hukuku, İzmir, 2011.
- ERTAŞ, Şeref**, Tescilli Taşınır Rehinleri, Journal of Yaşar University, Cilt:8, Sayı: Özel, Yıl: 2013, s.1155 – 1183.
- ESENER, Turhan / GÜVEN, Kudret**, Eşya Hukuku, Ankara, 2012.
- ESENER, Turhan**, Salahiyete Müstenit Temsil, Ankara, 1961.
- ESKİOCAK, Ali**, Teslime Bağlı Taşınır Rehninde Alacaklının Hukuki Durumu, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.
- FARUK, Acar**, Rehin Hukukunda Taşınmaz Kavramı ve Özellikle Belirlilik İlkesi, İstanbul, 2017.
- GÖKYAYLA, Emre**, Avukatlık Sözleşmesinin Avukatın Azli ve İstiafsıyla Sona Ermesi, Ankara, 2007.
- GÜMÜŞ , Mustafa Alper**, Türk- İsviçre Borçlar Hukukunda Vekilin Özen Borcu, İstanbul 2001.
- GÜMÜŞ, Mustafa Alper**, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Cilt :2, İstanbul, 2014.
- GÜNDÜZ, Deren**, Türk Borçlar Kanunu'na Göre Vekilin Vekalet İlişkisi Çerçevesinde Aldıklarını Verme Borcu, Prof. Dr. Feridun Yenisey'e Armağan, Cilt: 2, İstanbul, 2014.
- GÜNER, Semih**, Avukatın Özen Yükümlülüğü, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 2, Yıl : 2000.
- GÜNER, Semih**, Avukatlık Sözleşmesi, Av. Prof. Dr. Faruk Erem Armağanı, Ankara, 1999, s.301-322.
- GÜNERGÖK, Özcan**, Avukatlık Sözleşmesi, Ankara, 2009.

- GÜRSOY, Kemal. T / EREN , Fikret/ Cansel, Erol;** Türk Eşya Hukuku, Ankara, 1978.
- GÜVEN,** Diler Tamer, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt : 55, Sayı: 4, Yıl: 1997.
- GÜVEN,** Şirin, Haksız Rekabet Hukukunun Amacı ve Koruduğu Menfaatler, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara, 2011.
- GÜVENÇ, Özgür,** Culpa In Contrahendo Sorumluluğu Bağlamında Sözleşme Görüşmelerinin Kesilmesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 3-4, Yıl : 2014.
- GÜVERCİN, Sezgin,** Roma ve Türk Hukukunda Vekaletsiz İş Görme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.
- HAKERİ, Hakan,** Tıp Hukuku, Ankara 2007.
- HATEMİ, Hüseyin / GÖKYAYLA, Emre,** Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İstanbul, 2017.
- HATEMİ, Hüseyin / SEROZAN, Rona/ AARPACI, Abdülkadir,** Eşya Hukuku, İstanbul, 1991.
- İLGÜN, Candaş,** Avukatlık Ücret Sözleşmesi, Ankara, 2015.
- İMRE, Zahit,** Hapis Hakkı Üzerine Bir Tetkik, İHFM, cilt : 18, Sayı : 3-4, Yıl : 1952.
- İNAL, Tamer,** Borca Aykırılık Dönme ve Fesih, İstanbul, 2017.
- İNCEOĞLU, Mustafa Murat,** İfanın Alacaklı Yüzünden İmkânsızlaşması, AÜHFİD, Cilt : 57, Sayı : 4: Yıl : 2008.
- İNCEOĞLU, Mustafa Murat,** Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil, İstanbul, 2009.
- KAHRAMAN, Zafer,** Karşılaştırmalı Hukukta Borcun Dış Üstlenilmesi, Doktora Tezi, İstanbul, 2013.
- KARA, Ethem,** Genel Olarak Türk Hukukunda Hapis Hakkı, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt : 6, Sayı: 11, Yıl: 2016, s. 101- 120.
- KARAHASAN, Mustafa Reşit,** Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Cilt:4, İstanbul, 1992.
- KARAHASAN, Mustafa Reşit,** Türk Eşya Hukuku, Cilt:2, İstanbul 1991.
- KARAMANLIOĞLU, Argun,** Ticari Hapis Hakkı, Prof. Dr. Mustafa Dural'a Armağan, İstanbul 2013, s : 684-722.

KARASU Bülent, Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Türk Hukukunda Doğrudan ve Dolaylı Temsil, İstanbul, 2018,

KARATEKE, Songül, Avukatlık Sözleşmesinde Ücret, Ankara, 2006.

KARLI, Özlem, Sebebi Gösterilmeyen Borç Tanınması, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul 2007.

KAYA, Mine, Hekimin Hastayı Aydınlatma Yükümlülüğünden Kaynaklanan Tazminat Sorumluluğu, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 100, Yıl : 2012.

KAYIHAN, Şaban / ÜNLÜTEPE, Mustafa, Vekalet Sözleşmesinin Kendine Özgü Sona Erme Sebepleri, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, Sayı: 3, Yıl: 2014.

KILI. OĞLU YILMAZ, Kumru, Tam Üçüncü Kişi Yararına Sözleşme, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Sayı:22, Yıl: 2016.

KOCAAĞA, Köksal, Sözleşmenin Kurulabilmesi İçin Tarafların İrade Beyanları Arasındaki Uygunluğun Kapsamında Yer Alması Gereken Noktalar, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 79, Yıl: 2008.

KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip / HATEMİ, Hüseyin / SEROZAN, Rona / ARPACI, Abdulkadir, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme, İstanbul, 2017.

KORKMAZ SAYIN, Sermet Bengi, Roma Hukukunda Vekalet Sözleşmesi (Mandatum), Ankara, 2014.

KÖPRÜLÜ, Bülent/ KANETİ, Selim, Sınırlı Ayni Haklar, İstanbul, 1982-1983.

KÖPRÜLÜ, Ömer, Hekimin Hukuki Sorumluluğu, İBD, Cilt:58, Yıl: 1984.

KURT, Ekrem, Tescil İlkesi ve İstisnaları, Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt :5, Sayı : 9, Yıl : 2017.

KURTOĞLU, Tülin, Akdi Vekalet Ücreti ve Avukatın Hukuki Sorumluluğu, Ankara, 2016.

KÜRŞAT, Zekeriya, Eser ve Vekalet Sözleşmelerinin Nitelendirilmesi Sorunu ve Nitelendirmenin Hükmü, İÜHFİM, Cilt:67, Sayı: 1-2, Yıl : 2009.

MUŞUL, Timuçin, İcra İflas Hukuku, C:2, Ankara, 2013.

- NOMER, Haluk Nami/ ERGÜNE, Mehmet Serkan,** Eşya Hukuku, İstanbul ,2017.
- OĞUZ Arzu,** Roma ve Türk Hukukunda İnançlı İşlem ve Vekalet Sözleşmelerinin Karşılaştırılması, AÜHFD 1989-1990, Cilt: 41, Sayı: 1-4.
- OĞUZMAN , Kemal / ÖZ , Turgut,** Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: 1, İstanbul, 2014.
- OĞUZMAN, Kemal / ÖZ, Turgut,** Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: 2, İstanbul, 2014.
- OĞUZMAN, M. Kemal / SELİÇİ, Özer / OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe,** Eşya Hukuku, İstanbul, 2011.
- OĞUZTÜRK, Burcu,** Güven Sorumluluğu, İstanbul, 2008.
- ORAL, Bahar,** Ticari İşletmelerde Taşınır Rehni, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2018.
- ÖZCAN, Didem,** Türk Hukukunda Borcun Üstlenilmesi, Doktora Tezi, İstanbul, s. 2014
- ÖZÇELİK, Ş. Barış,** Sözleşmede Doğan Borçların İfasında Hukuki İmkansızlık ve Sonuçları, AÜHFD, Cilt : 63; Sayı :3 , Yıl : 2014.
- ÖZDAMAR, Mehmet;** Sigorta Brokeri ve Hukukî Niteliği, AÜHFD, Cilt: 57, Sayı: 3, Yıl : 2008.
- ÖZDEMİR, Recep,** İslam Hukukunda Hapis Hakkı (Hakku'l Haps) Kavramı, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, Sayı: 27, Yıl: 2016, s. 393 – 420.
- ÖZKAYA, Eraslan,** Vekalet Sözleşmesi Ve Kötüye Kullanılması, Ankara 2016.
- ÖZSUNAY, Ergun,** Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnançlı Muameleler, Yayımlanmış Doktora Tezi, İstanbul, 1968.
- PETEK, Murat/ ZEVKLİLER, Hasan,** Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara, 1998.
- POLAY, Metin,** Avukatlık Sözleşmesinde Ücret, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2014.
- POSTACIOĞLU, İlhan,** Nam-ı Müstear Meselesi Vekalet ve İtimat Mukaveleleri ile Muvazaanın Karşılıklı Münasebetleri, İHFM, Cilt: 13, Say :3, Yıl: 1947, s. 1011- 1087.
- REİSOĞLU, Safa,** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2012.

- SARI, Suat**, Alıkoyma Hakkı , İstanbul, 1997.
- SARI, Suat**, Vekalet Sözleşmesinin Tek Taraflı Olarak Sona Erdirilmesi, İstanbul, 2004.
- SARP, Eda**, Hapis Hakkı, Bursa Barosu Dergisi, Cilt : 38, Sayı: 94, Yıl: 2014, 77- 92.
- SAVAŞ, Abdurrahman**, Roma ve Türk Hukukunda Vekalet Akdi, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 2000, C. 8, S. 1-2 (Milenyum Armağanı).
- SAYMEN, Ferit H./ ELBİR, Halid K.**, Türk Eşya Hukuku (Ayni Haklar), İstanbul, 1954.
- SEÇER , Öz**, Eser Sözleşmesinin İş Sahibi Tarafından Tam Tazminatla Feshi, İstanbul, 2016.
- SEÇER, Öz**, Alım Satım Komisyonculuğu Sözleşmesi, İstanbul, 2013.
- SEÇER, Öz**, Vekalet Sözleşmesinin Vekalet Özgü Sebeplere Sona Ermesi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı, Cilt : 2, Yıl: 2015.
- SERA REYHANİ, Yüksel**, Vekalet Sözleşmesinde Vekalet Veren Borçları, Hukuk Ekonomi ve Siyaset Aylık İnternet Dergisi, Sayı: 134, Yıl : 2013.
- SEROZAN, Rona**, Parça Borcu - Çeşit Borcu, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt :3, Sayı :5, Yıl: 1969.
- SİRMEN, Lale**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Notları, Ankara, 1996.
- SİRMEN, Lale**, Eşya Hukuku, Ankara, 2018.
- SUNGUERTEKİN ÖZKAN, Meral**, Avukatlık Mesleği, Avukatın Hak ve Yükümlülükleri, İzmir, 1999.
- ŞENOCAK, Zarife**, Avukatın Akdi Sorumluluğunun Şartları, Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 2, Yıl: 1998.
- ŞENOCAK, Zarife**, Avukatın Akdi Sorumluluğunun Şartları, Ankara Barosu Dergisi, Sayı :2, Yıl: 1998.
- ŞENOCAK, Zarife**, Borçlunun İfa Yardımcılarından Dolayı Sorumluluğu, Ankara, 1995.
- ŞENYÜZ, Doğan**, Borçlar Hukuku Genel ve Özel Hükümler, İstanbul 2018.
- TANDOĞAN, Haluk**, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Cilt: 2, İstanbul, 2010.

TANDOĞAN, Haluk, Hapis Hakkının Deviri, AÜHFD, Sayı:3-4, Yıl: 1945, s. 220 – 230.

TAY, Serhat, Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Şahsen İfa Borcu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2017.

TEKBEN, Tuğçe, Takasın Hüküm ve Sonuçları, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 8, Sayı: 1, Yıl: 2011, s 283 – 340.

TEKİN, Leyla, Vekilin Müvekkilin Talimatlarına Uyma Yükümlülüğü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.

TEKİNAY, Selahattin Sulhi, Eşya Hukuku, İstanbul, Cilt : 1, 1979.

TEKİNAY, Selahattin Sulhi/ AKMAN, Sermet/ BURCOĞLU, Haluk/ ALTOP, Attila, Borçlar Hukuku, İstanbul, Cilt :1, 1985.

TOK Ahmet/ GÜN TOK, Sabiha, Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Özen Borcu, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt: 90, Sayı :5, Yıl 2016, s. 15 -44.

TOPTAŞ , Said, Davada Vekalet Ücreti, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.

TOPUZ, Gökçen/ TOPUZ, Seçkin, Takasın Davada İleri Sürülmesi, AÜHFD, Cilt : 57, Yıl: 2008.

TOPUZ, Seçkin / CANBOLAT, Ferhat, Türk-İsviçre ve Alman Borçlar Hukukunda İmkansızlığın Düzenlenişi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 57, Sayı: 3, Yıl:2008.

TOPUZ, Seçkin, Acil Tıbbi Müdahalede Bulunan Hekimin Hukuki Sorumluluğu, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:3, Sayı: 1, Yıl : 2008.

TOPUZ, Seçkin, Türk Hukukunda Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Özen Borcu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2001.

TUNA, Burcu Ece; Menkul Rehninin Paraya Çevrilmesi, İzmir, 2009.

TÜRKMEN, Ahmet / KEÇECİOĞLU, Burak, Kat Mülkiyetine Tabi Yapılarda Profesyonel Yöneticilik Sözleşmesi, DEÜHFD, Prof. Dr. Şeref Ertaş'a Armağan, Cilt: 19, Özel Sayı, Yıl: 2017.

UMUR, Ziya, Roma Hukuku Ders Notları, İstanbul, 1987.

- ÜNAL, Mücahit**, Sermaye Piyasası Araçlarının Kaydileştirilmesi, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:19, Sayı: 1, Yıl: 2011, s.225- 270.
- ÜREM ÇETİNEL, Merve**, Vekalet Sözleşmeleri Kısa Şerhi (Editör: Topbaş, Hakan), İstanbul, 2017, md. 508.
- ÜSTÜNDAĞ, Saim**, İflas Hukuku (İflas, Konkordato, İptal Davaları) İstanbul, 2009, s. 157-165.
- YALÇINDURAN, Türker**, Vekalet Sözleşmesinde Ücret, Ankara, 2007.
- YAVUZ , Cevdet / ACAR, Faruk / ÖZEN, Burak**, Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler, İstanbul, 2016.
- YAVUZ İPEKYÜZ, Filiz**, Türk Hukukunda Hekimlik Sözleşmesi, İstanbul, 2006.
- YAVUZ, Cevdet**, Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler, İstanbul 2016.
- YAVUZ, Cevdet**, Türk – İsviçre ve Fransız Medeni Hukuklarında Dolaylı Temsil, İstanbul, 1983.
- YAVUZ, Murat**, Roma Ve Türk Hukukunda Vekalet Sözleşmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.
- YAZICI TIKTIK, Çiğdem**, Bir İşin Yapılmasına Veya Yapılmamasına İlişkin İlamların İcrası, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 16, Sayı : Özel Sayı 2014, Yıl : 2015.
- YILMAZ, Ejder**, Genel Vekaletname- Özel Vekaletname Ayrımı, Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, Sayı:86, Yıl: Mayıs 1995.
- YILMAZ, Lerzan**, Kıymetli Evrak Mevhumunu Değiştiren Gelişme, M.Ü. İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt : 15, Sayı :1, Yıl: 1999.
- YURTOĞLU CAN, Mücella**, Marka Vekilinin Hukuki Sorumluluğu, International Journal Of Legal Progress, Cilt: 2, Sayı:1, Yıl: 2016.
- YÜKSEL, Sera Reyhani**, Vekalet Sözleşmeleri Kısa Şerhi (Editör: Topbaş, Hakan), İstanbul, 2017, md. 509.
- ZEVKLİLER, Aydın / GÖKYAYLA, Emre**, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara, 2017.

ZEYTİN, Zafer, Hasta Hekim İlişkisinde Hekimin Aydınlatma Yükümlülüğü, Sağlık Hakkı, S. 3, Yıl: 2007.

